

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет
«Одеська юридична академія»

«СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

28 ВЕРЕСНЯ 2018 р.

Одеса – 2018

ЗМІСТ

I секція: Методологічні парадигми і концепти політичної науки: еволюція та сучасний стан

Кормич Л.І., Кормич А.І. Гендерна реконструкція сучасної державної політики України: фактори впливу	5
Мамонтова Е.В. Комунікативне супроводження політико-управлінської діяльності в умовах інформаційного суспільства	10
Кройтор А.В. Політичні технології як засіб конструювання політичної реальності	14
Кальнева А. Шляхи формування та розвиток політичної еліти в Україні	18
Майстрок Н.О. Транснаціоналізація як провідна тенденція глобалізації	21
Милосердна І.М. Глобалізація в світовій політиці: історичний та теоретичний виміри	25
Пехник А.В. Синтетичний стиль мислення, як засіб до формування шляхетної політичної еліти	28
Горіна Ю.В. Публічно-управлінські інновації в системі місцевого самоврядування: сучасний стан та перспективи розвитку	33
Іващук І.М. Як соціальні опитування впливають на думку українських громадян під час передвиборчої кампанії	38

II секція: Етнонаціональна та соціокультурна політика: моделі, механізми, проблеми впровадження

Шедяков В.Е. Взаимосвязи индивидуализации и социализации сквозь призму очеловечивания условий общественной жизнедеятельности	42
Сушко А.І. Соціокультурні процеси в Україні на стадії модернізації	47
Бокоч Ю.М. Трансформація державно-владних комунікацій в контексті глобальних викликів	50
Яценко М.А., Гиріч І.І. Доступність закладів дозвілля для людей з обмеженими можливостями	54

Ванденко Н.М. До питання про роль освітньої реформи у забезпеченні людського розвитку в країні	59
--	----

III секція: Проблеми та перспективи міжнародної інтеграції

Krasnopolska T., Orinda E. Ways used by Ukraine to borrow European experience in the formation of the mechanism of regional policy implementation	63
Завгородня Ю.В. Вплив глобальних проблем сучасності на транзитне суспільство	66
Ли Вэньчи Независимость как фактор формирования политической системы Республики Таджикистана	70
Терещук В.І. Політичні аспекти формування арабської медійної системи	75
Катрич О.Я. Соціальні мережі, як комунікативний простір	79

IV секція: Національна безпека та стратегічне планування: політичні, соціологічні та психологічні параметри

Перегуда Є.В. Соціально-політичні аспекти безпекової політики (на прикладі політики енергоефективності та енергозбереження)	85
Каретна О.О. Співвідношення національних інтересів та національної безпеки у суспільстві	90
Кланца А.І. Система охорони здоров'я як структурна складова забезпечення національної безпеки держави	93
Дахно О.Ю. Самовизначення народів як структурна умова гарантування національної безпеки постмодерної держави	98
Бахметьев А.Є. Забезпечення національної безпеки України в умовах ведення гібридної війни	103

V секція: Суб'єктно-об'єктний статус України в системі міжнародних відносин

Кривцова В.М., Усатюк І.Ф. В руслі руху України до Євросоюзу та НАТО: новий закон про національну безпеку України	109
---	-----

Дзюбенко Ю.М. Демократичні тенденції у країнах Азії та Океанії	114
Савон К. Міжнародний образ України в умовах суспільно-політичних змін	119

VI секція: Політика та світовий досвід публічного управління: закономірності взаємодії

Лисюк І.Є. Публічне управління: партнерство та етика взаємодії	124
Рогульський О.І. Формування морально-етичної культури публічних службовців, як необхідна складова їх підготовки	127
Псарьова О. А. Політико-правові аспекти розвитку медичного туризму	131
Винокурова А.В. Державна служба як складова публічної політики: основні етапи розвитку та сучасний стан	134

I СЕКЦІЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПАРАДИГМИ І КОНЦЕПТИ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Кормич Людмила Іванівна

докторі історичних наук, професор,

Національний університет “Одеська юридична академія”

Кормич Анатолій Іванович,

кандидат історичних наук, доцент,

Національний університет “Одеська юридична академія”

ГЕНДЕРНА РЕКОНСТРУКЦІЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Значні зміни щодо гендерного аспекту державної політики відбуваються в Україні з середини 90-х років XX століття. Ці трансформації пов'язані з підйомом жіночого руху як складової розвитку громадянського суспільства в умовах незалежної демократичної держави та із впровадженням досягнень світового досвіду вирішення проблем рівних прав та можливостей для представників різних статей.

Формат таких змін визначався в процесі організації низки наукових та науково-практичних конференцій, проведення Парламентських слухань тощо з проблематики статусу та положення представників різних статей в українському суспільстві, їх місця та ролі в різних сферах діяльності. Він затверджувався у вигляді Постанов Верховної Ради України, Указів Президента України, ставав частинами Стратегій та Декларацій, які окреслювали перспективи розвитку держави. Прикладами нормативної фіксації нових підходів до державної політики та до її гендерного виміру можуть слугувати Декларація про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї та жінок від 5 березня 1999 року, Указ Президента України від 25 квітня 2001 року Про підвищення соціального статусу жінок в Україні чи Постанова Верховної

Ради України від 29 червня 2004 року Про рекомендації Парламентських слухань “Становище жінок в Україні: реалії та перспективи”.

Найбільш активно впровадження гендерної політики, спрямованої на забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків в різних сферах життєдіяльності соціуму відбувається починаючи з 2005 року. Основні засади були закладені у прийнятому 8-го вересня 2005 року Законі “Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків”, який набув чинності 1-го січня 2006 року. На його виконання були прийняті ряд Постанов Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Указів Президента України. Так вже 27 грудня 2007 року Постановою Кабінету Міністрів України була затверджена Державна програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року, 27 червня 2007 року прийнято Постанову Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань “Рівні права та рівні можливості в Україні: реалії та перспективи”, 5 вересня 2007 року вийшла Постанова Кабінету Міністрів України Про консультативно - дорадчі органи з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми. На підставі цих та ряду інших документів центральних органів влади та управління були розроблені та затверджені регіональні програми з гендерного розвитку протягом наступних років. Все це створило необхідну правову базу для просування до такої мети. Правова основа підкріплювалась організаційними заходами, такими як створення інституту радників з гендерних питань при структурах різних рівнів влади. Особливе значення мало впровадження гендерної експертизи законодавства та управлінських рішень. Все це оптимізувало та підвищило ефективність практичної реалізації гендерних підходів до державної політики в сучасній Україні.

Сьогодні можна констатувати певні позитивні зрушення у вирішенні складних завдань забезпечення гендерної рівності. Йдеться, наприклад, про освітню галузь, яка є найбільш гендерно врівноваженою. Або про нові можливості, що з'явилися у сфері військової кар'єри для жінок. Значною мірою

вдосконалені в даному аспекті сімейне та трудове законодавство, в рамках яких збалансовані гендерні пільги та обмеження, що виявились абсолютно не виправданими або носили дискримінаційний характер.

Однак аналіз фактичної гендерної мапи всієї держави, а також у розрізі окремих регіонів та конкретних сфер діяльності суспільства наочно демонструє недоліки реалізації гендерної політики та існуючі диспропорції.

Наприклад, сфера політичної діяльності, найвищі щаблі державної служби, великий бізнес тощо мають мізерні показники жіночого представництва, що не перевищують 3 – 8%. Тоді як найменш оплачувані сфери зайнятості, як: бібліотечна та музейна справа, органи статистики, соціальна сфера та аналогічні інші на 80 – 90% жіночі за складом зайнятих в них. А це свідчить про недостатню ефективність впровадження цивілізованих принципів гендерної політики в життя суспільства та про відсутність в ряді ситуацій реальних рівних можливостей у представників різних статей.

Достатньо яскраве свідчення нерівноправ'я - дискримінація в сім'ї. За статистикою жінки складають до 90% жертв сімейного насильства. Жінки переважають і серед жертв торгівлі людьми. Це означає фактичну нерівність в плані захисту прав та значну обмеженість можливостей самореалізації.

Безумовно, лише комплекс дій правового, управлінського, просвітницького характеру, економічні стимули та соціальна підтримка, розвиток громадської ініціативи та інші заходи можуть реально покращити ситуацію в сфері гендерних відносин. Такий комплексний підхід здатен сприяти подоланню гендерних стереотипів та запровадженню гендерних принципів цивілізованих стосунків в українському суспільстві.

Однак, пріоритетне значення має саме вдосконалення правової бази гендерної політики. Тому слід здійснювати компаративний аналіз гендерного законодавства розвинутих країн Світу та імплементувати кращий міжнародний досвід в національне законодавство і практику його реалізації.

Найчастіше за приклад беруть такі країни як Швеція чи Норвегія. Однак аналіз законодавства щодо гендерних проблем будь-якої європейської держави

в умовах євроінтеграційних стратегій України може виступати в ролі прикладу, передусім завдяки їх детальному, чітко конкретизованому підходу до цих питань.

Якщо оцінювати сутність національного законодавства в сфері гендерних відносин в Україні, то відразу слід звернути увагу на ряд слабких сторін. Зокрема, воно носить надто загальний характер, уникаючи потрібної конкретики. Крім того, відсутня чітко прописана відповідальність за порушення норм забезпечення проголошеної гендерної рівності. Також надто звуженим являється перелік позицій гендерної звітності, порівняно з існуючими міжнародними стандартами. Останнє, в свою чергу, обумовлює поверховий характер та недосконалість гендерної експертизи управлінських рішень, що приймаються на різних рівнях влади та в різних галузях діяльності.

За такими критеріями ми констатуємо наявність ряду недоліків та прогалин законодавчого характеру. Це, в свою чергу, створює складності на шляху реалізації гендерної політики, робить практику недосконалою.

Про це можуть свідчити навіть окремі кількісні параметри. Наприклад, Закон України щодо гендерної рівності налічує 24 статті, тоді як аналогічний Закон Республіки Іспанія, прийнятий приблизно в той же період – у 2007 році, включає 78 статей. І мова йде не просто про більшу кількість статей, а саме про детальне обґрунтування необхідних кроків задля досягнення гендерної рівності, подолання гендерного дисбалансу, попередження та ліквідацію загроз відносно рівних можливостей тощо.

Зокрема, предметом правового регулювання в іспанському законодавстві виступає широке коло питань, що охоплюють найрізноманітніші сфери життєдіяльності і окремої людини, і суспільства в цілому. Так, Закон чітко визначає критерії оцінки діяльності державних структур щодо впровадження принципів гендерної рівності. Детально прописані параметри звітності про вплив гендерних аспектів на стратегічні плани і їх реалізацію. Дається характеристика ефективного судового захисту гендерної рівності. Деталізовано механізми впровадження принципу гендерної рівності, наприклад, в розрізі

містобудування чи сільських районів, стосовно кожного окремого виду засобів масової інформації чи щодо конкретних напрямів діяльності, як: створення художньої та інтелектуальної продукції, розвитку спорту, вищої освіти тощо; при поєднанні сімейних обов'язків з трудовою діяльністю. Передбачені заходи, які стимулюють компанії у впровадженні принципів гендерної рівності. І разом з тим, чітко прописана відповідальність різних суб'єктів за порушення цих принципів, неналежне виконання гендерних законодавчих приписів, за прояви гендерного насильства, дискримінації.

Все це конкретизується в Угодах і Планах, які приймаються Радою Міністрів, органами державного управління в межах своїх повноважень, виконання яких постійно контролюється. І такий контроль теж передбачений Законом для врахування еволюції і впливу політики забезпечення гендерної рівності на ринку праці та для фактичного запровадження гендерного підходу в процесі розвитку. Стимули для компаній сприяють включенню заходів з гендерної рівності до корпоративних рішень та колективних угод, що поширює програми забезпечення рівних прав не лише на державний, а і на приватний сектор.

Такий підхід забезпечує реальні можливості впровадження гендерної рівності і має бути запозичений Україною для успішної реалізації гендерної політики, яка спиратиметься на вдосконалену законодавчу базу.

Нинішній же стан національного законодавства ще не відповідає суспільним потребам щодо рівності прав та можливостей для жінок і чоловіків, що негативно впливає на ефективність гендерної політики.

Ще один аспект підвищення ефективності гендерної політики в Україні пов'язаний з необхідністю запозичення переліку параметрів гендерної звітності, який існує в якості міжнародних стандартів та використовується розвинутими країнами. Найчастіше цей перелік включає мінімум 71 показник, що характеризують максимум аспектів суспільного і державного розвитку.

Україна ж задовольняється мінімальною кількістю у 23 показники, що не спроможні дати повну картину стану речей в економіці та політиці, пов'язаних з оцінками реалій гендерної рівності та гендерного представництва.

Тому важливо законодавчо закріпити широкий перелік показників статистичної звітності, який стане підставою для оцінки успіхів управлінської діяльності стосовно реалізації гендерної політики, дозволить бачити недоліки у конкретних напрямках її виконання та сприятиме підвищенню ефективності гендерної складової державної політики сучасної України в цілому.

Мамонтова Елла Вікторівна,

доктор політичних наук, професор,

Національний університет «Одеська юридична академія»

КОМУНІКАТИВНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ ПОЛІТИКО- УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Відома теза «хто володіє інформацією, той володіє світом» сьогодні набуває найважливіше значення - інформація стає не тільки технологічною основою комунікації, а й субстратом суспільних відносин, у тому числі і в політиці. І це не викликає сумнівів. Адже політика, як і будь-яка сфера людської діяльності, споконвічно містить у собі комунікаційне начало, що виявляється в конкретно-історичних формах взаємодії, в «спілкуванні» різних суб'єктів політики - індивідів, соціальних груп та інститутів, які виражають їхні інтереси з приводу встановлення, функціонування та зміни влади в суспільстві. Виходячи з того, що сутнісною стороною феномена влади є відносини панування (керівництва) – підпорядкування, владу та її здійснення можна розглядати як комунікаційний процес, який передбачає інформаційну взаємодію «керуючих» і «керованих», точніше, інформаційний обмін,

зворотний зв'язок між ними. Таким чином, політика здійснюється передусім в інформаційному просторі.

З позицій політичної теорії, потреби політичної системи в засобах комунікації прямо залежать від її функцій у суспільстві, чисельності агентів політики, способів прийняття політичних рішень, розмірів держави і низки інших чинників. Політична комунікація виступає своєрідним соціально-інформаційним полем політики. Її роль в політичному житті суспільства можна порівняти, за образним висловом французького політолога Ж.-М. Коттре, зі значенням кровообігу в організмі людини [4, с.38].

Вперше політичну систему як систему інформаційно-комунікативну представив К. Дойч. На його думку, процес управління є процесом влади, основою якого виступає комунікація. Дослідник запропонував розглядати політичну систему як мережу комунікацій та інформаційних потоків. Модель політичної системи К. Дойча складається з чотирьох блоків, кожен з яких пов'язаний з різними фазами проходження інформаційно-комунікативних потоків: 1) отримання і відбір інформації; 2) обробка і оцінка інформації; 3) прийняття рішень; 4) здійснення рішень з урахуванням зворотного зв'язку [1]. У цієї моделі політики ключове місце відведене функції політичної комунікації, яка забезпечує розповсюдження, передачу політичної інформації як між елементами політичної системи, так і між політичною системою і навколишнім середовищем. Її здійснюють партії, групи інтересів та ЗМІ. Нерозвиненість політичної комунікації є однією з причин низького ступеня адаптації політичної системи, що призводить до втрати підтримки та нестабільності.

Представники структурно-функціонального підходу (Д. Істон, Г. Алмонд), які розглядають політичну комунікацію як одну з функцій політичної системи, характеризували її з точки зору гомогенності політичної інформації, її мобільності, обсягу, спрямованості [2].

Не зважаючи на оригінальність даних підходів, спільним для них є розуміння того, що сутнісною стороною політико-комунікаційних процесів є передача, переміщення, оборот політичної інформації, а саме, тих відомостей,

якими в процесі конкретної суспільної практичної діяльності обмінюються (збирають, зберігаючи переробляють, поширюють і використовують) «джерела» та «споживачі» (індивіди, соціальні групи, верстви, класи), що взаємодіють в суспільстві.

Як вже було зазначено вище, важливою складовою політичної комунікації є діловий аспект взаємовідносин між суб'єктами політики шляхом обміну інформацією в процесі боротьби за владу або її реалізацію. При чому, при використанні різних комунікативних моделей передається три основних типи політичних повідомлень: а) спонукальні (наказ, переконання); б) власне інформативні (реальні чи вигадані відомості); в) фактичні (відомості, пов'язані з встановленням і підтримкою контакту між суб'єктами політики). Політична, як і інша, комунікація передбачає комунікатора, повідомлення, будь-який канал або засіб передачі і, нарешті, одержувача. У структурі політичної комунікації можна виділити як змістовний (ідеальний) елемент, так і формальний, матеріальний (канали, засоби). Під засобами політичної комунікації розуміються певні організації та інститути, що функціонують в рамках її соціальної та політичної систем, за допомогою яких здійснюється процес обміну інформацією.

Р.Ж. Шварценберг виділяє три основні способи політичної комунікації, які засновані на використанні різних засобів: а) комунікація через друковані (преса, книги, плакати тощо) та електронні засоби (радіо, телебачення і т.д.) масової інформації; б) комунікація через організації, коли передавальною ланкою служать політичні партії, управлінські структури, групи інтересів тощо. На сучасному етапі повною мірою сюди слід включити мережу наукових і науково-інформаційних установ, об'єктом діяльності яких виступає вивчення політик і накопичення політичної інформації. Науково-інформаційна інфраструктура широко розвинена і представлена науковими інститутами, центрами, консультаційними службами; в) комунікація через неформальні канали з використанням особистих зав'язків [3].

Сьогодні до цього переліку додаються й мережеві канали інформації. Адже сучасне суспільство характеризується постійним множенням, прискоренням, ущільненням і глобалізацією комунікацій. Якість цивілізації у все більшій мірі починає залежати від розвитку комп'ютерних комунікацій. Інформаційні технології проникають у всі сфери суспільного життя, але найбільш помітний їх вплив в політиці: відбувається зміна змісту і характеру політичної комунікації, формування в її структурі комп'ютерно-опосередкованої політичної комунікації.

В останні роки політичний лексикон збагатився поняттями «електронний уряд», «кіберполітика», «цифрова (дигітальна) демократія», «комунікаційна демократія», «електронна демократія». Концепції електронної демократії розглядають комп'ютери та / або комп'ютерні мережі в якості найважливішого інструменту в роботі демократичної політичної системи. Електронна демократія - це будь демократична політична система, в якій комп'ютери і комп'ютерні мережі використовуються для виконання найважливіших функцій демократичного процесу, наприклад поширення інформації та комунікації, об'єднання інтересів громадян і прийняття рішень (шляхом наради і голосування). Електронний уряд - це система інтерактивної взаємодії держави і громадян за допомогою Інтернету, нова модель державного управління, що перетворює традиційні відносини громадян і владних структур.

Теоретики електронної демократії впевнені в тому, що такі властивості нових засобів інформації, як інтерактивність, більш швидкі способи передачі інформації, можливості зв'язку великого числа користувачів один з одним, достаток інформації та нові користувацькі можливості по управлінню процесами, можуть позитивно впливати на демократичну політичну систему. Головною метою електронної демократії декларується розширення політичної участі громадян.

В цілому нові способи комунікацій дозволяють досягти повної прозорості влади та гласності її рішень; зробити доступними населенню всі державні нормативні акти; реформувати високовитратні структури; підвищити комфорт

повсякденного життя громадян; збільшити кількість вільного часу. Розвинена система політичного інформування громадян безсумнівно сприятиме зростанню суспільної довіри, необхідної для ефективного функціонування влади. Для формування стійкої зворотного зв'язку важливо і те, що Інтернет надає можливість інтерактивної взаємодії. Не тільки громадяни отримують досить повну інформацію про діяльність уряду, але й у структур публічного управління з'являється додатковий канал інформації, добровільно наданої громадянами, що веде до нарощування тієї форми соціального капіталу, яку ряд дослідників називає «моральними ресурсами». І чим більше громадяни і влада дізнаються про діяльність і потреби один одного, тим вище становитиме ступінь взаємної довіри.

Список використаних джерел:

1. Дойч К. Нервы управления: модели политической коммуникации и контроля/ Карл Дойч - М.: Прогресс, 1963.- 387 с.
2. Истон Д. Категории системного анализа политики / Дэвид Истон // Антология мировой политической мысли. В 5-ти т. - Т.2. М., 1997. – С. 630-642.
3. Шварценберг Р.-Ж. Политическая социология : в 3 ч. / Ж.-Р. Шварценберг. – М. : Рос. академия управления, 1992. – Ч. 1. – 1992. – 180 с.
4. Cotteret J.-M. Gouvernants et gouvernes : La communication politique / J.-M. Cotteret. – Paris : Presses universitaires de France, 1973. – 178 p.

Кройтор Артем Вікторович,

кандидат політичних наук,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПОЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ КОНСТРУЮВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Особливістю сучасної цивілізації є високий рівень технологізації усіх сфер людського життя, зокрема і соціально-політичної. Політичні кампанії сьогодення перетворюються на високотехнологічний спланований та керований політичними технологіями процес.

Не дивно, що в таких умовах зріз запити на висококваліфікованих спеціалістів у галузі політичних технологій таких як: політтехнолог, електоральний маркетолог, іміджмейкер, політконсультант, PR- менеджер, спін-доктор, медіа-спікер та ін. Зазначені спеціальності передбачають володіння певним типом політичних технологій, що значною мірою впливають на розвиток політичного процесу.

М. Ф. Головатий під політичними технологіями розуміє сукупність методів і систем послідовних дій, спрямованих на досягнення необхідного політичного результату. У політичній практиці вони постають як сукупність методів застосування об'єктивних законів політики, матеріалізація абстракцій політичної науки в конкретні рішення, документи, нормативи, розпорядження. Особливості політичних технологій зумовлені характером політичного процесу, який охоплює найрізноманітніші види політичної діяльності в межах конкретної політичної системи[2].

М. Обушний, А. Коваленко, О. Ткач виокремлюють поняття «технологія влади», яку слід розуміти як систему заходів у діяльності влади спрямованих на досягнення запланованого раніше результату. У зв'язку з цим можна виокремити наступні типи політичних технологій:

- ✓ технології політичного менеджменту, які передбачають систему заходів спрямованих на ефективне управління політичним процесом;
- ✓ інформаційні технології, що направлені на формування та спрямування відповідних інформаційних потоків провладних ЗМІ;
- ✓ технології лобіювання, які забезпечують належне функціонування груп-інтересів у політичній системі;

✓ «парламентські технології», які забезпечують формування вигідного порядку денного та спрямування діяльності представницького органу державної влади у визначеному напрямі;

✓ технології легітимації влади, передбачають систему цілеспрямованих заходів, що направленні на підвищення довіри до діючих інститутів влади та політичних акторів, що її реалізують[1].

У період глобального інформаційного суспільства, інформаційні технології відіграють важливу роль у конструюванні політичної реальності. Масові інформаційні потоки мають дві тенденції. Перша характеризується передачею великої кількості безсистемної інформації, що не має чітко визначеного адресата. У цьому випадку особа втрачає соціальну орієнтацію та стає дуже зручним об'єктом політичного маніпулювання.

Друга тенденція характеризується системним чітко спрямованим на досягнення запрограмованого результату інформаційним потоком, що підпорядкований ідеологічно-пропагандистським цілям. Таким чином індивід має можливість сприймати лише ту інформацію, яка відповідає інтересам замовника інформаційного потоку, а альтернативна інформація піддається негативній оцінці, або ж нівелюванню.

Процес медіатизації політики є невід'ємною складовою інформаційного суспільства, що зумовлює повсюдне застосування практики корегування ефектів від інформації поданої у ЗМІ за допомогою технологій спін-докторінгу (spin-doctoring)[3]. Зазначену технологію можна визначити як управління інформаційним простором за допомогою нетрадиційних методів, що передбачають «розгортання» повідомлення, яке грубується на психологічних способах маніпуляції увагою людей і забезпечується за допомогою визначених прийомів направлених на посилення значення повідомлення, його нівелювання, або відходження від теми. Також нерідко такі технології направлені на перекручування вихідної інформації в ЗМІ, що передбачає інтерпретацію та реінтерпретацію у потрібному контексті[3].

Зважаючи на зростання інформаційних потоків, інноваційні інформаційні технології направлені на управління увагою мас та на її утриманні на визначених подіях, явищах, персоналіях, політичних фактах. Слід зазначити, що основна увага у цих технологіях зосереджена не на конкретному політичному факті а на його інтерпретації, що дозволяє політтехнологам у потрібний момент перемикає увагу масової свідомості на потрібні теми, відволікаючи увагу від небажаних повідомлень.

Значна увага у сфері політичних технологій приділяється, саме технологіям управління свідомістю мас, а отже утриманням, перемиканням та відволіканням уваги громадськості. Інструментарій перемикання уваги громадськості у ЗМІ, слід поділити на два типи. Перший – тактичний інструментарій, що забезпечує щоденне відволікання уваги від реально-значущих для політичної системи подій на події, що мають важке емоційне забарвлення, наприклад: вибухи, терористичні акти, падіння літаків, автомобільні аварії, стихійні лиха, катастрофи тощо.

Другий тип – стратегічний інструментарій, тобто такий, що забезпечує довготривале утримання уваги на певних подіях, а саме: масові заворушення, революції, епідемії, гучні кримінальні справи та їх розслідування, масштабні спортивні змагання, відзначення історичних ювілеїв тощо.

Варто зазначити, що водночас інформаційна політика телеканалів ставить мету забезпечення певної психологічної рівноваги, дбаючи про можливість переключення уваги глядачів на розважальні шоу, що дає можливість електорату відсторонитись (на певний час) від гострих проблем.

Політичні ток-шоу теж є одним із методів у політичних технологіях. Тому, що завдяки ним відбувається симуляція постійних конфліктів в середовищі політичної еліти. Таким чином у більшості суспільства породжується прагнення відсторонитися від політичних дискусій, а згодом і від реальної політичної участі. Проте варто зазначити, що у кризові періоди, політичні ток-шоу виконують функцію «випуску пари», забезпечуючи заміщення реальної кризи її віртуальним аналогом.

Отже, сучасне інформаційне суспільство вирізняється особливою роллю ЗМІ, що набувають ключових функцій у сфері формування громадської думки, легітимізації політичної влади та політичної системи. Водночас завдяки існуванню багатьох інформаційних каналів, інформація набуває значного поширення, а інформаційні технології як складова політичних стають визначальним чинником політичного процесу.

Список використаних джерел:

1. Богуш Д. 10 секретів політичних кампаній [Електронний ресурс] / Д. Богуш. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.iri.org.ua/sites/default/files/resources/10%20%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%80%D0%B5%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9_1.pdf.
2. Головатий М. Ф. Політичні технології: механізм і мистецтво здобуття політичної влади [Електронний ресурс] / М. Ф. Головатий – Режим доступу до ресурсу: http://megalib.com.ua/content/4166_Golovatii_M_F_Politchni_tehnologii_mehaniz_m_i_mistectvo_zdobyttya_politichnoi_vladi_.html.
3. Митко А. Використання спіндокторінгу в країнах світу як протидія інформаційній демократії [Електронний ресурс] / А. Митко – Режим доступу до ресурсу: <http://gisap.eu/ru/node/1504>.

Майстрок Наталія Олегівна,

кандидат соціологічних наук, доцент,

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

**ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ПРОВІДНА ТЕНДЕНЦІЯ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

У сучасності існує багато визначень, однак більшою мірою вони пов'язані з такими поняттями, як глобалізація, модернізація, трансформація та транснаціоналізація. З.Бауман характеризує сучасність як «*inter regnum*» (міжвладдя), коли старі засоби ефективної дії вже не працюють, а нові ще не знайдені. Тому у сучасному суспільстві існує двояке відчуття: з одного боку ми відчуваємо закінчення чогось, з іншого – не знаємо, що починається. Ми знаходимося у порожньому просторі, переходячи з одного місця в інше.

В.Робінсон, розвиваючи концепцію «глобального капіталізму», вказує на те, що наприкінці ХХ ст. відбулася активізація процесів транснаціоналізації, в першу чергу в економічній сфері, що відзначилося у наступних ознаках: зростанні питомої ваги торгівлі у світовому ВВП; безпрецедентних обсягах потоків капіталу; активній реструктуризації і децентралізації виробничих структур за допомогою сучасних інформаційно-транспортних систем; зростанні значення політики як вагомого фактора глобального розвитку; зростанні мобільності робочої сили за рахунок поширення міграції; всеохопності світу глобалізацією; перетворенні транснаціонального капіталу у домінуючий сегмент світового капіталу, що визначає умови і форми його функціонування.

Якщо основу світової економіки в індустріальному суспільстві складали процеси інтернаціоналізації, коли кожна країна розвивала національну економіку і всю систему накопичення через торгівлю, то нині активно іде процес глобалізації виробничого процесу при глобальній мобільності капіталу, а також демонтаж автономних національних виробничих систем та їх активація в якості складових елементів світової виробничої системи, а сама світова економіка перетворюється у глобальну.

Економічна глобалізація породжує культурну глобалізацію. Культурні ідентичності під впливом ринкових відносин перетворюються у товар, а певні культурні феномени є результатом гомогенізуючих тенденцій універсальної ринкової економіки (напр. «кокаколанізація» культурного життя). Процес транснаціоналізації сприяє також стандартизації соціальної та політичної сфер та призводить до формування транс-капіталістичного класу і транснаціональної

держави. Нація-держава вже не є організуючим принципом капіталізму, оскільки рух капіталу йде окремо від виробництва і звільняється від безпосереднього політичного та інституціонального контролю.

Основними ознаками транснаціональної держави, за Робінсоном, є наступні:

- 1) виконання функції захисту спільних інтересів глобального керуючого класу;
- 2) трансформація та інтеграція національної держави у глобальну структуру транснаціональної держави;
- 3) інституціоналізація нових класових відносин між глобальним капіталом та глобальною працею як основи формування транснаціональної держави [1].

Л.Склеяр, порівнюючи та аналізуючи різні моделі глобалізації, пропонує модель глобальної системи, заснованої на транснаціональних практиках. Ці практики поділені на три сфери: економічні, політичні та культурно-ідеологічні та спираються на певний інститут. Економічні практики – на транснаціональні корпорації, політичні – на транснаціональний капіталістичний клас, культурно-ідеологічні практики – на культуру та ідеологію конс'юмеризму [2].

Отже, однією з основних ознак глобалізованого суспільства є виникнення транснаціональних соціальних просторів та форм життя, для яких характерна діяльність та співіснування, яке не визнає відстаней (зовнішньо віддалених один від іншого світів, національних держав, релігій, регіонів та континентів). Транснаціональні форми життя структурно та змістовно змінюють колишній життєвий світ людини, надають їй свідомості нову логіку, змінюючи особистісну ідентифікацію, світогляд, стиль та образ життя.

Список використаних джерел:

1. Robinson W.I. A theory of global capitalism/ Production, class and state in a transnational world/ W.I.Robinson. - Baltimore, London; Jons Hopkins University Press, 2004. - 200 P.

2. Sklair L. Competing conceptions of globalization/ J. of world-system research. – 1999. – Vol. 2. – P. 143-162.

Милосердна Ірина Михайлівна,

кандидат політичних наук, доцент,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ В СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ: ІСТОРИЧНИЙ ТА ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІРИ

Сучасний глобальний світ складно і суперечливо вибудовувався упродовж тисячоліть. Відбувалися зміни соціально-політичної організації суспільства, відбувалися оновлення і ускладнення механізмів взаємовідносин між представниками різних народів, націй. А оскільки відмічені процеси відбуваються і в сучасному суспільстві, то з'являється необхідність звернення до аналізу його сутності та історичних особливостей розвитку.

Світовий політичний процес XIX-XX ст., сформував глобальну політичну систему, для якої важливим був не тільки центр, але на передові позиції почали виходити периферії світу й важливими силами стали іспансько-американська, англо-бурська, японсько-китайська, русько-японська.

Сьогодні глобалістська термінологія є модною, проте, це не завжди свідчить про власне розуміння процесів, які відбуваються в сучасному світі. І можна погодитися з У. Беком, на думку якого глобалізація представляє собою найбільш застосоване слово, але разом з тим, це й найнезрозуміліше, затьмарене, політично ефектне слово. Важливо зрозуміти на системному рівні: що є скороминущим в новому глобалізаційному процесі, а що відбиває глибинні процеси і носить фундаментальний характер.

В сучасних умовах все частіше постає завдання, яке полягає в тому, щоб глобалізація в різних сферах, зокрема, в політичній, економічній, технологічній, інформаційній, освітній та інших, не стала джерелом додаткових конфліктних

ситуацій, не посилювала напруженість у світі, оскільки сучасний світ повний небезпеки, ризиків, загроз. І тому необхідно спрямувати глобалізаційний процес таким чином, щоб не помножувати кількість фундаментальних глобальних проблем, а допомогти вирішити ті проблеми, які стоять сьогодні перед цивілізацією. Проте, перші кроки глобалізаційного процесу, відколи він став реальним чинником світової політики, свідчить про те, що глобалізація не лише не зменшила загальну напруженість на планеті, але і значно ускладнила взаємовідносини різних цивілізаційних структур, загостривши багато проблем, які досі не давали ясно про себе знати. Так, довгий час більш динамічною в політичному відношенні, соціально-політичному розвитку була західна цивілізація, яка мала безперечні досягнення.

З цієї причини на Заході досить довго домінував погляд на історію, який представлявся в ілюзії, що весь світ обертається навколо Заходу і неминучим є затвердження цінностей західного світу. І як відмічав С. Хантингтон, запорукою успіху західної цивілізації була її відкритість для інших культур. Проте перемога Заходу під час Холодної війни призвела до її виснаження: внутрішні проблеми, уповільнення економічного зростання, безробіття, спад зростання населення та інші проблеми. І у цей момент економічна могутність переміщується в країни Східної Азії: Китай, Індія, Японія. І швидкість такої трансформації вражає.

Отже глобалізаційні процеси мають складну, багаторівневу структуру та й досі питання щодо їх сутності та специфіки залишаються відкритими, оскільки це суперечлива реальність, яка знаходиться на етапі формування.

Згідно з Оксфордським англійським Словником, слово «глобалізація» уперше використовувалося в публікації «Нова Освіта» у 1952 р., для позначення цілісного представлення накопиченого досвіду у сфері освіти.

Засадничим визначенням поняття «глобалізація» вважається визначення за Р. Робертсоном. Під глобалізацією він розуміє процес всезростаючої дії різних чинників міжнародного значення (економічних і політичних зв'язків, культурного і інформаційного обміну) на соціальну дійсність в окремих

країнах. Універсальність такого розуміння феномену пояснюється охоплення їм різних сфер життєдіяльності.

На думку І. Валлерстайна людство слід розуміти як взаємозв'язану спільність, яка базується на глобалізаційних процесах.

На думку Е.О. Азроянця історичний процес розвитку суспільства, представлений як розвиток сукупного соціального організму, який спрямований на досягнення цілісності. І саме увесь хід реалізації цієї цільової функції, що визначає вектор історичного процесу, він пропонує назвати глобалізацією. Глобалізація, таким чином, є характеристикою однієї із складових сукупного процесу реалізації життєвого циклу Мегасоціуму в цілому, іншими словами, процесу, який включає етапи зародження, зростання і розвитку.

Підчас здійснення аналізу визначень поняття «глобалізація» необхідно погодитися із Г. Ждановою, на думку якої у розумінні сутності поняття «глобалізація» відбувалися зміни: від розуміння глобалізації як історичного процесу, як результат розвитку соціальних відносин; як феномен, якому більш притаманний економічний характер; як процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції.

Отже з наведених визначень поняття, можна констатувати той факт, що глобалізацію слід розглядати як складне, багатовимірне явище, та вплив якої завжди відбувається та зростає в соціумі.

Сутність та складність глобалізації та глобалізаційних процесів обумовлюється складною, дворівневою системою: природної, некерованої глобалізації і глобалізації штучної, організовуваної, керованої.

Природна глобалізація - еволюційний процес сприйняття різними соціокультурними традиціями досягнень інших соціокультурних традицій. Це сприйняття відбувається переважно добровільно і залежить від рівня розвитку тієї або іншої соціокультурної традиції, її бажання засвоїти і на практиці застосувати ті або інші досягнення інших соціокультурних традицій.

Штучна глобалізація - це спроба нав'язати силою або іншими методами - обманом, переконанням, підкупом та іншими засобами ті або інші уявлення про

світ. При цьому, оскільки штучна глобалізація пов'язана з насильницькими впровадженням економічних, політичних, ціннісно-світоглядних представлень, то він представляє собою революційний процес.

Таким чином, можна говорити, що глобалізаційні процеси відбуваються на політичному, економічному та соціальному аспектах.

Слід також зауважити, що в сучасних умовах процес глобалізації нерозривно пов'язаний з проблемами націоналізму, конфлікту цінностей, а це дає нові тлумачення феномену. Оскільки політика в теперішніх умовах виступає як негарантована у своїх результатах діяльність, то дослідникам необхідно відійти від застарілих раціональних схем мислення, бо сучасна світова політика увійшла в нову фазу свого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Азроянц Э. А. Глобализация как процесс / Э. А. Азроянц // Материалы постоянно действующего междисциплинарного семинара клуба ученых «Глобальный мир». – 2001. – Вып.5. – С.8-35.
2. Жданова А. М. Подходы к определению понятия «глобализация» [Електронний ресурс] / А. М. Жданова // Проблемы современной экономики. – 2012. – № 3(43). – С. 106-109. – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=4181>

Пехник Алевтина Валентинівна,
кандидат політичних наук, доцент,
Національний університет «Одеська юридична академія»

СИНТЕТИЧНИЙ СТИЛЬ МИСЛЕННЯ, ЯК ЗАСІБ ДО ФОРМУВАННЯ ШЛЯХЕТНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ

Стиль мислення представляє собою відповідну систему інтелектуальних стратегій, методів, навичок та операцій, які використовує особистість завдяки своїм якостям та характеристикам.

Теорія стилів мислення була запропонована Р. Дж. Стернбергом. В основі його уявлень про стиль мислення лежить теорія ментального самоуправління, яка передбачає уміння людини приймати рішення, відповідати за свої дії, розподіляти ресурси, визначати для себе закони та оцінювати їх виконання. За Р. Дж. Стернбергом виділяють наступні стилі мислення: законодавчий стиль, при якому людина намагається самостійно формулювати задачу; виконавчий стиль, коли людина схильна виконувати завдання поставлені іншими; судовий стиль – переважає оціночна діяльність та контроль під час вирішення проблеми. За критерієм форми Р. Дж. Стернберг поділяє стилі на монархічний – заглиблення у задачу, яка реалізується в даний момент; ієрархічний – праця з різними цілями; олігархічний – одночасне досягнення декілька цілей. Інші науковці виділяють такі стилі мислення як синтетичний, ідеалістичний, прагматичний, аналітичний та реалістичний.

Синтетичний тип мислення є новим поглядом на професійний рівень політичної еліти сучасного світу. Як поняття, він має глибокі філософські, психологічні, психолого-педагогічні основи й обґрунтовується як уміння сприймати багатогранне (різноманітне) – відповідна цілісність, впорядкована або деформована (хаотична); як вища форма різнотипного професійного мислительного процесу, якому характерна довершеність, взаємообумовленість, інноваційність, прагнення до постійного вдосконалення тощо.

Синтетичний тип мислення включає в себе біоадекватне мислення, яке показує єдність чуттєво-образного та дискурсивного його видів; синергетичне мислення, яке є синтезом діяльності лівої та правої півкуль головного мозку; професійне мислення політика, яке також виступає як синтез теоретичної і практичної підготовки політичного лідера.

Науковий пошук умов удосконалення класифікації мислення йде з давніх часів, але найбільшої активізації набув наприкінці XX століття. Аналіз джерел говорить про те, що філософське розуміння мислення є основою його тлумачення у політичній літературі. У стародавні часи (Сократ, Платон, Аристотель) головним завданням мислення було оволодінні логікою Високих смислів організації світу й себе в ньому. Тобто, синтетичність як ознака, надавалася Світу, його будові й взаємодії всіх його компонентів. В епоху Середньовіччя ознаки синтетичності проявляються в герменевтиці. Це думки Гомера, св. Августина, І. Золотоустого. Інтелектуальний рух кінця XII – XIII ст. характеризується появою тенденції до пошуку синтезу теології, розуму й віри та поділу мислення на матеріалістичне та ідеалістичне, а властивість людського розуму вбачалася в сприйманні Світу в його синтетичній єдності. XVI – XIX століття характеризується появою морального мислення, активізується герменевтика, набуває обертів індуктивно-дедуктивний підхід. Суттєвим внеском у розвиток нашої проблематики вніс І.Кант, який визначає синтетичність, як сприйняття «багатогранного як певної цілісності», а «емпірична й трансцендентальна апперцепція» є передумовою її синтезу. Синтетичність у контексті розумової діяльності становить основу синтезу наук.

Спрямованість на розвиток мислительної сфери політика постає із завдань його професійної діяльності: аналізувати, порівнювати, встановлювати головне, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією тощо.

Тому можна виокремити структурні компоненти особистості політичного лідера чи представника політичної еліти, який володіє саме синтетичним мисленням. На методологічному рівні - це природничий, соціальний або

зовнішній синтез, який характеризується формуванням політичної свідомості, сприйняттям Світу, інших людей та власного «Я». Характерним є біоадекватне мислення, оскільки на цьому рівні відбувається усвідомлення людиною себе. На теоретичному рівні – це моно науковий та внутрішньо професійний синтез, тобто політик характеризується як герменевт, інтерпретатор, він оперує інформацією, здійснює порівняльний аналіз, контекстуальний, ретроспективний тощо; та як синтезист, який володіє різними знаннями та технікою їх об'єднання у цілісну систему. На організаційно-методичному рівні – це горизонтальний та вертикальний синтез, який є рухом у просторі й часі та вертикальна симетрія. Тобто, політик є професіоналом в своїй діяльності, володіє синтетичним світобаченням, науковим світоглядом, технологією політичного системотворення; та новатором, який реалізує інноваційні підходи до проблем політичного життя. На технологічному рівні – політик виступає як проєктувальник в разі розробки політично важливих рішень у політичній практиці, враховуючи при цьому інваріанти синтезу.

Таким чином, синтетичний стиль мислення проявляється в створенні чогось нового, оригінального, комбінуванні несхожих, часто протилежні ідей, поглядів, здійснення уявних експериментів. Такі люди прагнуть створити більш широку, узагальнену концепцію, що дозволяє об'єднати різні підходи, зняти протиріччя, примирити протилежні позиції. Це теоретизований стиль мислення, такі люди будують висновки на основі теорій, помічають суперечності в чужих міркуваннях і звертають на це увагу оточуючих людей, інколи загострюють протиріччя, але й знаходять принципово нові рішення, інтегрують протилежні погляди, схильні до бачення світу в світлі змін. Люди з таким типом мислення зазвичай володіють професійною компетентністю, здатні вчасно виявити важливі помилки в процесі прийняття рішення. На мою думку, самий такий тип мислення повинен бути у представників політичної еліти.

Горіна Ю.В.

магістр факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – к.політ.н., доцент Милосердна І. М.
Національний університет «Одеська юридична академія»

ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Одним з провідних векторів реформування діяльності органів місцевого самоврядування в сучасних умовах має стати імплементація новітніх технологій управління і підготовка нового покоління управлінців. Світова практика показує, що найбільш ефективним механізмом покращення якості діяльності органів місцевого самоврядування з огляду на потреби споживачів є залучення в їх діяльність стандартів, підходів і процедур, які сприяють взаємодії системи управління в державному секторі із бізнес-сектором. Одним із яскравих прикладів такої вдалої стандартизації є запровадження в органах місцевого самоврядування системи управління якістю (далі СУЯ) на основі стандарту ISO 9001, яка успішно функціонує в органах державного управління та місцевого самоврядування більшості країн Європейського Союзу (далі ЄС). Застосування й сертифікація цієї системи на практиці покращує результативність діяльності організації та підвищує її конкурентоспроможність на вітчизняному та світових ринках [5, с. 101]. Крім того, застосування СУЯ підвищує раціональне використання наявних ресурсів, та сприяє задоволенню базових потреб споживачів. В основі використання СУЯ лежить дві головних мети: 1) оптимізація підприємства шляхом забезпечення відповідних умов для виробництва; 2) презентувати споживачу, що підприємство може стабільно працювати і випускати якісну продукцію. Покращення умов управління якістю тривалий час належало до привілеїв приватного сектору і, лише починаючи з

1990-х років дане явище, як частина модернізаційної реформи, почало активно реалізовуватись в сфері надання адміністративних послуг. Світова та вітчизняна практика свідчить, що підтримка якості процесів та послуг у муніципальному управлінні повинно базуватись на основі поєднання таких чотирьох елементів: залучення стандартів публічних послуг; реалізація СУЯ; впровадження загальної схеми оцінювання (CAF) або інших моделей організаційної досконалості; поширення позитивної практики та бенчмаркінгу. Коли мова йде про застосування даної системи на прикладі інституту політичного представництва, то тут варто відзначити, що СУЯ надається суб'єктами місцевого самоврядування з метою надання якісних послуг населенню, що сприяє: зростанню іміджу муніципальних установ; підвищенню ефективності діяльності та рівня якості послуг, що надаються; забезпеченню гнучкості та здатності більш досконало вирішувати нагальні проблеми місцевої територіальної громади тощо. Для того, щоб СУЯ ефективно працювала в сфері надання муніципальних послуг органи місцевого самоврядування повинні належним чином вести документацію, що стосується реалізації цієї системи, а також постійно її вдосконалювати, дотримуючись вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2008. Водночас, органи місцевого самоврядування несуть повну відповідальність за якість послуг, які вони надають, а отже основна мета їх існування направлена на задоволення потреб громади, яка обрала своїх уповноважених представників до депутатського складу певного регіону. Реалізація цієї системи саме органами місцевого самоврядування на практиці сприяє позитивним змінам, бо вже сьогодні їх відчують як працівники, так і споживачі/замовники послуг [4]. Сучасними аналітиками вже визначено певний перелік переваг, які спостерігаються у сфері муніципального управління після впровадження СУЯ: якість послуг для споживачів тепер більш високого рівня; порівняно менший відсоток неефективних витрат бюджетних коштів; прозорість діяльності; покращується керованість організації та зменшується кількість помилок у її роботі; відсутність внутрішніх конфліктів та підтримка позитивного іміджу установи; створюється фундамент для збереження та

передачі організаційних знань. Досвід чималої кількості організацій показує, що нині існує тенденція включення різноманітних елементів управління завдяки показнику якості, використовуючи такий перелік методів і технік, що відповідає вимогам, які рекомендовані для користувачів стандартів ISO серії 9000, який міститься у міжнародному стандарті ISO 10014 “Системи управління якістю. Настанови щодо реалізації фінансових та економічних вигід”, який був запроваджений у 2006 році. Будь-яка організація, яка прагне досконалості, обирає свій унікальний набір методів і технік, які мають бути адаптовані до її власної організаційної культури [2, с. 128-129]. Головна ціль «нового публічного управління» (New Public Management), як реформи останніх 20 років – дослідити громадянина, як споживача публічних послуг та направити процеси організації на задоволення його очікувань. Процес дослідження реформ у сфері надання публічних послуг сьогодні дає нам змогу говорити про те, що громадянина-клієнта тепер розглядають, як основного платника податків, замовника чи користувача публічних послуг. Внаслідок чого активно починає відбуватись розвиток відкритого громадського сектору із залученням ефективних та вдосконалених інновацій, які в свою чергу орієнтовані безпосередньо на споживача. Вагому роль тут відіграють саме організації публічного управління, адже саме їхня діяльність направлена на інтеграцію потенційних та наявних клієнтів-громадян до системи управління. Причому найбільша користь для представників зацікавлених сторін проявляється в спільному виробленні, реалізації та оцінюванні наслідків політичних рішень місцевого значення [3, с. 172–173].

Протягом останніх років великої популярності набуло електронне урядування, як порівняно новий інноваційний процес направлений на підвищення якості діяльності органів публічної влади. Електронне урядування – це спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим та доступним щоденне спілкування з ними громадян,

юридичних осіб неурядових організацій. Основні переваги цього процесу – це скорочення термінів надання послуг та максимізація прозорості відповідної діяльності організації, а також залучення громадян до оцінювання якості послуг за допомогою мережі Інтернет. Подібна практика показала абсолютно нові можливості та перспективи створення проектів організаційних структур і процедур, зокрема щодо діалогу із зовнішніми зацікавленими сторонами. В сучасній науці існують принаймні чотири фактори впливу на зміни, що відбуваються в сфері взаємодії органів публічної влади та громадськості: 1) інформаційна революція (стрімке поширення інформаційно-комунікаційних технологій), 2) соціальна революція в спілкуванні (динамічний розвиток мережеских спільнот), 3) економічна революція (знання – основа конкурентоспроможності), 4) демографічна революція [1, с. 19]. Саме тому сьогодні активно обговорюється запровадження інноваційного підходу «Уряд 2.0», як нового механізму створення суспільних благ для громадськості та переходу на новий рівень взаємодії влади, громадян та інших зацікавлених сторін в сфері публічного управління та адміністрування. Окрім зазначених переваг, варто також відзначити недоліки системи електронного урядування до яких ми відносимо: необхідність висококласного професійного кіберзахисту, що потребує додаткових грошових видатків; можливість технічного контролю за персональним та громадським життям громадян засобами ІКТ, що потребує захисту приватного життя та персональних даних у повсякденному житті; можливість використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою впливу на свідомість особистості для змінення або затвердження політичних установок індивідуума; маніпулювання особистістю, використання різних засобів і технологій інформаційно-психологічного впливу на свідомість людей в якості інформаційної зброї. Дещо іншу направленість в рамках застосування інновацій в системі місцевого самоврядування має краудсорсинг. Краудсорсинг (англ. crowdsourcing, crowd – «натовп» і sourcing – «використання ресурсів») – це процес мобілізації ресурсів значної кількості людей шляхом використання новітніх інформаційних технологій для розв’язання певних завдань.

Краудсорсинг також можна розглядати, як засіб спрямований на отримання необхідних послуг, ідей або контенту за допомогою впливу на велику кількість людей, особливо в мережі Інтернет. Розуміння слова «натовп» в даному контексті відрізняється від загальноприйнятого, головна увага тут акцентується на тому, що це може бути будь-яка група, що складається з незнайомих один з одним учасників, які між собою взаємодіють. Так, виник краудсорсинг, як явище, що розкриває бажання клієнтів безкоштовно або за невелику ціну продавати свої ідеї організаціям задля того, щоб побачити їх реалізованими на практиці. В наукових публікаціях використовується й інший термін – «citizensourcing» (англ. citizensourcing, citizen – «громадянин» і sourcing – «використання ресурсів»), який розуміють як поєднання знань і досвіду клієнтів, споживачів та зовнішніх учасників у сфері запровадження громадських інновацій [1, с. 20]. Беручи участь у citizensourcing громадяни напряду мають можливість зробити власний внесок у вирішення питань місцевого розвитку, самостійно зробити те, що завжди було виключною компетенцією державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Таким чином, удосконалення та підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування в значній мірі залежить від використання сучасних інформаційних технологій, які забезпечують інформування громадськості про їх діяльність. Зазначені тенденції актуалізують подальші наукові дослідження у сфері застосування публічно-управлінських технологій у системі місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Ковальова В. Реформа місцевого самоврядування: замість держадміністрацій створять виконкоми обласних і районних рад / В. Ковальова // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 4. – С. 18-23
2. Сторонянська І. Регіони України: пошук моделі конвергентного розвитку / І. Сторонянська. – Львів: Арал, 2008. – 144 с.

3. Толкованов В.В. Інноваційні інструменти управління місцевими фінансами / В.В. Толкованов // Актуальні проблеми держ. упр. – 2012. – № 2 (42). – С. 171–178.

4. Указ Президента «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22.07.98 // Офіційний вісник України. – 1998. – №32.

5. Юркевич І. Децентралізація та реформування місцевого самоврядування в Україні / І. Юркевич // Актуальні проблеми правознавства. – 2017. – № 3 (11). – С. 100-104.

Кальнева А.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ

Дуже багато людей в Україні все частіше починають замислюватися над тим, якою мусить бути «політична еліта», які в неї мають бути функції і як саме люди мають виокремити той самий прошарок населення, який називається «політичною елітою»

Політична еліта – це найвпливовіша частина правлячої соціальної верстви (класу), яка активно впливає на реалізацію її інтересів у владі, в політиці та взагалі у суспільному житті.

Процес формування справжньої політичної еліти в Україні є складним і суперечливим, оскільки виявляється нездатність розпоряджатися владою в інтересах держави.

В Україні, виходячи з особливостей її історичного розвитку, традицій, низки проблем та суперечностей, що накопичилися впродовж довгого часу, сформувався власний набір чинників, які вказують на параметри політичної еліти і, звичайно, потребують детальнішого аналізу.

Інтегральне поєднання дії всіх чинників призвело до можливості утвердження політичної еліти України як певного системного ядра політичної еліти і політичної системи загалом. Дослідження цього ядра та оцінка його важливості є ключовими для оцінки теперішнього стану державності України.

Значна частина політичної еліти(ліві партії), на відміну від країн Європи та Балтії не підтримала прагнення України до незалежності, демократичності та євроінтеграції. Їх погляди були зорієнтовані на відновлення Радянського Союзу та соціалізму.

На превеликий жаль, наша держава втратила дуже багато часу на боротьбу різних політичних сил за владу, за можливості бути завжди у владних структурах. Ця боротьба структурувалася в більшості різними економічними інтересами та зосереджувалася навколо питань про те, яка група політичної еліти буде контролювати доступ до розподілу економічних і фінансових ресурсів країни і здійснювати приватизацію національного надбання.

На думку М.Михальченка, сучасна українська політико-управлінська еліта розподіляється на три групи, це:

1. прихильники цінностей колишнього Радянського Союзу;
2. прихильники інтеграції до Європейського Союзу ;
3. нові політичні діячі, які не підтримають жодну з цих двох моделей розвитку України

Отже, роль еліти в політичній діяльності кожного суспільства відображають її функції:

- еліти відіграють вкрай важливу роль у визначенні політичної волі соціальних груп, усього суспільства і у виробленні механізмів реалізації цієї волі;
- еліти існують для того, щоб формувати політичні цілі своєї групи;
- еліти регулюють діяльність із політичного представництва групи, дозуючи підтримку, посилюючи або обмежуючи її;

– еліти є основним резервом керівних кадрів, центром добору й розміщення керівників на різних ділянках політичної діяльності та державного управління.

Деякі вітчизняні політологи вважають, що сучасна політична еліта, яка виникла після розпаду Радянського Союзу, сформувалася як «номенклатура», а також має певну «клановість». Д.Табачник так оцінює українську політичну еліту: «Молода Україна – держава без політичної еліти. Здобувши державну незалежність і суверенітет 1991 р., Україна виявилася, напевне, найбільшою у світі країною, яка не мала політичної еліти. Владний конгломерат із колишніх партійних функціонерів, колишніх політичних дисидентів можна було б назвати переделітою. Рівень політичної кваліфікації, загальної і правової культури, характер професійного і життєвого досвіду і т. ін. не дозволяють віднести ранній український істеблішмент до класу повноцінної еліти».

Таким чином, невідповідність сучасних суспільних цінностей українського соціуму міжнародним демократичним стандартам та несформованість демократичної політичної культури в Україні становить загрозу розбудові демократичного політичного режиму, проголошеної Конституцією державним курсом. Для того, щоб подолати розмежування між тоталітаризмом та справжньою демократією необхідно мати певне уявлення про саму сутність демократії. Треба, щоб переважна більшість українського суспільства, чітко розуміла, що якщо вона хоче розвиватися, рухатися вперед, бути конкурентно спроможною у світі, то треба припинити озиратися назад, бажаючи повернути систему Радянського Союзу. Сучасна політична еліта України має ознаки закритої підсистеми, яка є характерною для авторитарних та тоталітарних суспільств.

Можна визначити кілька етапів формування політико-управлінської еліти за період української незалежності:

– частина радянської «номенклатури» отримує статус нової політико-управлінської еліти, обіймає посади в органах законодавчої, виконавчої, судової влади. Трансформація відбувається природним шляхом;

– частина представників радянської еліти змінюють статус політико-управлінської в економічний простір, набуваючи приватну власність, скуповуючи потужності виробничих підприємств тощо;

– господарська еліта, що отримала статус підприємців, адаптувалася до нових ринкових умов, і поступово почала трансформуватись у політичну.

Так, аналізуючи склад російської еліти кінця 1994 р., О.Криштановська вказує, порівняно з радянським періодом відбулося певне зрушення в складі політичної еліти, хоч і незначне, зокрема омолодження правлячого прошарку, підвищення освітнього рівня її представників і загального оновлення. Тоді як в Україні після виборів 2010 р. у більшості випадків до влади прийшли представники бізнесу, які сприймали Україну не як свою державу, яка потребує гарного керівництва, а як свою власність, а також застосовуючи нерідко незаконні методи, такі як підкуп виборців тощо. Звідси можна зробити висновок, що до влади прийшли не професіонали у сфері публічного управління, а в багатьох випадках люди аморальні, не патріотичні. Які інколи навіть не здатні відстояти інтереси своєї держави, в яких відсутнє стратегічне мислення, інколи навіть із кримінальним минулим, у діях яких переважають особисті і кланові інтереси над інтересами суспільними, що позначається на виробленні ефективної державної політики.

Політична еліта надто динамічна, часто абсолютно не прогнозовано переходить з одного політичного табору до іншого. Демократичні сили в Україні за всі роки незалежності так, на жаль, і не змогли поставити загальнонаціональні інтереси України вище за особисті та партійні, поступитися політичними амбіціями на догоду національному інтересу. Перехід від мажоритарної до пропорційної системи виборів ще більше загострив цю проблему і, на мою думку, консолідації національної еліти аж ніяк не посприяв і не посприє.

Україна нині не має системної відповіді на кадровий виклик часу і це є однією з причин зростання соціально-політичного напруження в суспільстві. У країні відсутня система національного відбору талановитих кадрів для

державного управління на різних рівнях. Але замість цього створено кланово-корпоративну систему ротації еліти – коли на місце одних кланових структур приходять інші. Це ні в якому разі не може позитивно впливати нбa політичну ситуацію в нашій державі. Варіантом виходу з такої ситуації може стати більше залучення інтелектуальної еліти до управління країною та участі в політичних процесах. Дуже важливо створити можливості самореалізації для молоді, яка має усі таланти і бажання впливати на політичні процеси у своїй державі.

Нинішня система управління в Україні потребує яскравої, енергійної, рішучої особистості управлінця, мало пов'язаної зі старою ідеологією, вважає М.Пірен. В активі таких елітарних управлінців будуть сучасні вітчизняні потреби державотворення, справді спрямовані на користь українському суспільству. Сучасний управлінець повинен мати репутацію професіонала – розумного й порядного, здатного до боротьби за правду, готового до виправданого ризику, інновацій, людини, яка здатна швидко перекваліфіковуватись, вивчати іноземні мови і світовий досвід управління. Там, де на історичну сцену виходить справжня еліта, починають діяти інші, відмінні від законів кількості, якісні характеристики. У новій політиці управління все визначатиме якість, професіоналізм, громадянська позиція щодо держави й народу. Суттєвими для формування ціннісних орієнтацій елітарного управлінця є риси характеру, притаманні сильній, творчій особистості, а також типологія характеру, на що слід звертати увагу в процесі праці. Усі серйозні політичні сили України на сьогодні являють собою великі політичні системи. Таким чином, у людини, яка починає свій шлях у політиці, виникає потреба адаптуватись до цієї політичної системи або бути відкинутою нею.

У цілому процесу формування української політико-адміністративної еліти ще далеко до завершення, і для неї характерні не тільки глибокі ідеологічні розбіжності між різними прошарками, а й не менш значущі регіональні відмінності. Тільки зміцнення незалежної держави може стати фундаментом сильної національної політичної еліти, здатної мислити і діяти відповідно до сучасних реалій.

Але ще хочу додати, що народ також впливає на політичну еліту. Оскільки саме він її обирає та легітимізує її дії, а отже і мусить нести відповідальність за свій вибір.

Отже, можна зробити висновок, що політична еліта України має такі критерії як: клановість, пристосованість, переважання власних інтересів над державними, розрив між представниками еліти та суспільством. За роки незалежності в Україні не була сформована певна «аристократія», справжня еліта, яка була б готова до того, щоб робити нашу державу дійсно квітучою, самостійною, демократичною, яка б змогла бути конкурентом навіть для самих заможних та успішних країн світу, яка прагнула б стати провідником для суспільного об'єднання та відродження України. Процес переходу від тоталітаризму до демократії дуже болісний, але ми маємо пройти цей шлях заради майбутнього нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Політологія: підручник / Ю.М.Розенфельд, Л.М.Герасіна, Н.П.Осипова, М.І.Панов, О.М.Сахань, О.В.Ставицька – Харків: Право, 2001., – 460 с.
2. Пірен М.І. Публічна політична діяльність : навч. посіб. – К.: НАДУ, 2009. - 320 с.
3. Михальченко М. Пошук лідерів: чесних, талановитих справедливих // Політ. менеджмент. – 2006. – Спец. вип. – С. 15-22
4. Журавський В., Кучеренко О., Михальченко М. Політична еліта України: теорія і практика трансформації. – К.: Логос, 1999. – 365 с

Іващук Інеса Миколаївна,

студентка факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – д. політ.н., професор, Мамонтова Е. В.,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЯК СОЦІАЛЬНІ ОПИТУВАННЯ ВПЛИВАЮТЬ НА ДУМКУ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ПЕРЕДВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ

На сьогоднішній день ця тема є досить актуальною, адже вже в 2019 році очікуються президентські вибори. Всі політики, які балотуються, вже активно готуються до виборів і соціологи починають проводити соціальні опитування серед населення та інформують нас про те, хто в рейтингу на даний момент лідирує серед думки українського суспільства.

Але, чи можуть бути всі дані сфальсифіковані, то невже політики здатні купити, ту кількість голосів, яка потрібна для перемоги на виборах заради того щоб показати народу, що саме вони гідні перемоги, завідомо знаючи, що це обман? Адже, наприклад, в кожній партії працюють свої соціологи і вони зацікавлені зробити дані на користь тим, на кого вони працюють, тому що від цього буде залежити їхня заробітня плата. Або в іншому випадку, вони можуть наймати на певний час групу соціологів для проведення опитувань і платити за це їм гроші, щоб вони зробили вигляд того, що лідирує саме він, а не хтось інший. А найгірше те, що люди читають і не замислюються і психологічно це буде впливати на подальший наш вибір на виборах.

У переважній більшості соціологічних опитувань на сьогодні лідирує Юлія Тимошенко, за нею слідує Петро Порошенко та Святослав Вакарчук. Але деякі ЗМІ нас повідомляють, що згідно за даними опитування, 19,2% українців вірять у перемогу Петра Порошенка на наступних президентських виборах. То кому ж вірити? Як вони проводять ці опитування, що медіа на різних сайтах пише по-різному?

В останні два десятиліття, особливо починаючи з 2004 р., соціологічні опитування саме в передвиборчий і виборчий період, стали невід'ємною частиною політичного життя України. Конфліктна ситуація, яка виникла після другого туру президентських виборів 2004 р., коли були підозри на фальшування результатів на користь одного з кандидатів, що вилилось у масові

громадянські протести і, зрештою, привела до повторного другого туру та обрання на найвищу державну посаду іншого кандидата, багато в чому була і наслідком невідповідності офіційних даних Центральної виборчої комісії та результатів екзит-полів, які проводили різні соціологічні служби. Отже, великомасштабні соціологічні опитування, якими власне і є екзит-поли, стали однією з підстав легітимізації Помаранчевої революції як всередині країни, так і назовні [1, с. 66].

Зростання конкуренції у політичній сфері, часта непередбачуваність результатів майбутніх виборів, посилюють попит на дослідження суспільної думки на кшталт політичних уподобань тощо. Знання реальної електоральної картини дозволяє впливати на її динаміку у потрібному для суб'єкта виборчого процесу руслі. Опитування суспільної думки стали суттєвим інструментом у політичному процесі, насамперед виборчому.

Зміст суспільної думки найефективніше доводиться до населення за допомогою засобів масової інформації. Найбільш значущим, а здебільшого і єдиним фактором, що береться до уваги під час опитувань суспільної думки щодо електоральних симпатій, є рейтинг тих чи інших політичних сил. Таким чином, саме рейтинги є найбільш уразливими показниками з точки зору маніпулювання передвиборчою соціологічною статистикою [2, с. 28].

Отже, необхідно відзначити, що соціологічні опитування, справжні і фальшиві, за певних умов можуть стати потужною політтехнологією. В умовах України більш вдало ця технологія діє на парламентських виборах, а не президентських, оскільки вони проходять в один тур і передбачають прохідний бар'єр.

Для того, щоб максимально убезпечитись від шкідливих наслідків досліджуваної технології, варто більш довіряти результатам опитувань, що проводяться відомими організаціями з усталеною репутацією, а не «фірмам-одноденкам».

Утім, завжди треба пам'ятати, що навіть найбільш коректно проведені дослідження апріорі містять в собі помилки, закладені методологією

опитування. Та й електоральний рейтинг — величина змінна. Він може мінятись безпосередньо перед виборами, коли публікація результатів подібних досліджень заборонена українським законодавством.

Отже, соціологічні опитування є потужним знаряддям формування громадської думки під час виборчих кампаній. Для того, щоб зневілювати їх маніпулятивний потенціал необхідно застосувати низку заходів законодавчого і контролюючого характеру.

Список використаних джерел:

1. Зубченко Є. Політиків вибудували по «довірливості»/Є. Зубченко // Нові Вісті. 2008. 4 квітня.
2. Гринберг Т.Э. Политические технологии: ПР и реклама: учебное пособие. /Т.Э. Гринберг.- М.: Аспект Пресс, 2005. -317с.

II СЕКЦІЯ: ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА: МОДЕЛІ, МЕХАНІЗМИ, ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Шедяков Владимир Евгеньевич,

доктор социологических наук, доцент
независимый исследователь (г. Киев, Украина)

ВЗАИМОСВЯЗИ ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ И СОЦИАЛИЗАЦИИ СКВОЗЬ ПРИЗМУ ОЧЕЛОВЕЧИВАНИЯ УСЛОВИЙ ОБЩЕСТВЕННОЙ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Воспроизводство общественной жизни и, в частности, выбор направления и темпов дальнейших трансформаций предполагает обеспечение качества и уровня гармоничного состояния и продуктивности развития общественной жизнедеятельности, достижимых при данных условиях [1-3]. И если создание мнения о нормативном качестве жизни происходит под давлением глобальных факторов развития ойкумены, то формирование представлений о должном вырабатывается при наложении уровня понимания справедливого на ценностно-смысловые комплексы конкретных культурно-цивилизационных миров. Причём под влиянием роста фрагментации общественной жизнедеятельности достижения и недостатки глобализации рассматриваются и оцениваются сквозь призму постглобальной регионализации процессов трансформаций социального и индивидуального.

Развитие – условие общественной безопасности. При этом традиции и инновации кажутся противостоящими друг другу в основном при их изолированном рассмотрении и анализе. В движении функционирования и развития традиции постоянно видоизменяются, порождая новые формы и создавая простор для общественно важных инноваций. В свою очередь, закрепление в обществе инноваций обеспечивается их укоренённостью в традициях, близостью базовым ценностно-смысловым комплексам культурно-

цивилизационного мира. Таким образом, дальнейшее очеловечивание механизмов жизнедеятельности культурно-цивилизационного мира коррелирует с обеспечением взаиморезонирования процессов индивидуализации и социализации.

Диалектика опредмечивания – распределмечивания в человеческой жизнедеятельности позволяет создавать формы интеграции, вырабатывать общественно и индивидуально приемлемые механизмы партнёрства, совершенствование индивидуализации безусловно означает и развитие социализации. При этом средства, ресурсно-методологические базы осуществления жизнедеятельности сами создают подлинную цель, которая может и не соответствовать декларируемой. Например, как показывает анализ исторического опыта и его сравнение с чертами постсовременности, обещанная либеральным капитализмом эмансипация личности обернулась лишь высвобождением животных инстинктов с утратой наиболее ценного – высокого созидательного порыва модерна (связанного с протестантской этикой, верностью долгу, напряжённым трудом и т.п.).

При этом чертами трансформирования явно становится единство:

- общей и частной заинтересованности, общественного и личного интереса, социализации и индивидуализации,
- верности прошлому и устремленности в будущее, общественно важных традиций и инноваций,
- нравственности и интеллектуальности,
- ресурсно-методологических баз Традиции, Модерна и Постмодерна,
- своего и чужого, протекционизма и фритредерства, открытости и закрытости,
- мотивирующей общественной среды и кластеров - драйверов развития,
- элиты и народа, демократии-аристократии и меритократии-эксперткратии,
- стратегии, тактики и оперативного искусства проведения изменений

Для сложноорганизованной общественной среды метод все больше входит в существо трансформирования, как управление растворяется в самоуправлении, а элита – в народе. Однако это предполагает резкое повышение методологической, концептуальной грамотности населения. В свою очередь, общественная потребность в творческой активности (прежде всего, в труде и управлении) накладывает дополнительные требования на качество и меру ресурсно-методологических баз жизнедеятельности. А характер парадигмального перехода акцентирует значение его интеллектуально-духовной составляющей части. Отнюдь не формальные конструкты, а качество жизни и возможности творчества определяют прогресс страны, а новые горизонты развития открываются там, где общественное устройство максимально способствует реализации творческого потенциала каждого.

Гуманность, человечность закономерно приоритетнее любых доктрин: основной регулятор – закон «не мешай». И в этом направлении разрешается основная проблема постмодерна: если аутсайдерство – норма с необъятным диапазоном собственных моделей социогенеза, а вовсе не отставание на общей (единой для всех) дороге, то люмпены, маргиналы (люди и страны) имеют право на собственный выбор – пока не покушаются на выбор других. В этой связи и содержание понятия «развития», «прогресса», «социогенеза» нуждается в обновлении: помимо сбалансированного роста оно должно ориентироваться на такие этические ценности, как справедливость, свобода выбора, терпимость.

Так, Сверхпроект помогает концентрировать и доформировывать общественное согласие, подстраховывая отсутствие или качественно-количественную недостаточность общественных связей, позволяет почувствовать свою индивидуальную сопричастность общественным свершениям, найти «свое место в общем строю», предоставив пути общественно продуктивному развитию и реализации сущностных сил каждого. Соответствие Сверхпроекта базовым ценностно-смысловым комплексам общества вызывает ощущение сосчастья, справедливости, доверия. Этот общественный резонанс рождает состояние собранности как взаимодействия

процессов творчества и ответственности. Отсутствие же соответствия навязываемого обществу Сверхпроекта коренным ценностно-смысловым комплексам и невозможность развить и реализовать в его рамках созидательные задатки к творчеству усиливает социальные основания протеста. Стихийные попытки восстановить народное понимание справедливости и нравственности общественного порядка выливается то в вечевые формы гражданственности, то в модели народного бунта (часто направляемые и перенимающие черты своих организаторов и носителей). Поддержание же Сверхпроектом баланса разнородных социально-политических сил с многообразием их интересов и целей без подавления их особенностей при сохранении продуктивности общества и его развития входит в понимание соборности. Вместе с тем, с одной стороны, создание условий, благоприятных для индивидуального и коллективного творчества, – обязательная черта продуктивного состояния семьи и общества; с другой, предполагается как подстраховка, замена или восстановление общественных связей, становящихся по каким-либо причинам инвалидными, так и иммунное отторжение вредоносных воздействий, предотвращение либо локализация девиаций антиобщественного поведения. Соответственно, Сверхпроект для консолидации народа на продуктивных целях нуждается в подкреплении массой малых созидательных проектов. Уникальное возрождение экономики страны после Великой Отечественной войны, стало возможным при консолидации народа вокруг Сверхпроекта развития, претворявшего в множестве прорывных проектов, где сливались судьбы людей и страны. Одним из венцов этого стали победы в освоении космоса (первый спутник человечества, первый космонавт, первая женщина-космонавт и многое другое). При этом реализовывалось то же сочетание конкурсности (идей и подходов личностей, КБ, НПО и т.д.) и братства народов, обогащавших образ жизни союза и человека в нём.

Постсоветские преобразования, накладываясь на особенности постиндустриализма, постглобальности и, в целом, постсовременности,

порождают существенные модификации социокультурной и политико-экономической среды реформ. Культивирование социокультурной ткани общества: социальности, выросшей из базовых ценностно-смысловых комплексов культурно-цивилизационного мира, наряду с формированием и развитием кластеров нового – становится важнейшим направлением обеспечения общественной безопасности. Для этого в условиях глобализации и формирования технологий смещения как восприятия реальности общественным и индивидуальным сознанием, так и самой реальности в нужном направлении за счёт стимулирования желательных трансформаций – требуется возможность как качественного доступа к нужной информации, так и защиты от негативных информационных воздействий. Научно-методологическое и нравственно-ценностное обеспечение творчества в труде и управлении – непреложная необходимость разумной инициативы исторического масштаба. Так, без обеспечения научного уровня методологического обеспечения соучастие в управлении бессмысленно и аморально. Более того, именно отсутствие условий развития и реализации своей комбинации одарённостей способствует наполнению участниками протестных движений, а в конечном итоге – и срыву постмодерна в контрмодерн. И проблема не в наличии у человека биофизиологических потребностей, а в их социокультурном гипертрофировании с целью манипулирования индивидуальным и общественным сознанием, оскотиниванием человека и расчеловечиванием общества, облегчением управления толпой «заряженных» на простейшие рефлексы и редукцией к элементарному «хлеба и зрелищ» наших дней. Между тем, использование рефлексивного потенциала постмодернизации (постсовременной модернизации) и сокращение её опасностей заново реактуализирует вопрос о субъектности изменений.

Список использованных источников:

1. Букреев В. И. Расчеловечивание человека в мировой истории: истоки и глобальные последствия: психоантропология / В. И. Букреев. – М. : Флинта: Наука, 2011. – 405 с.
2. Шедяков В. Є. Відчуження як форма соціалізації особистості / В. Є. Шедяков // Сучасна українська політика. – 2012. – Спецвипуск: Інтеграційні процеси в сучасному світі: регіональні виміри. – С. 377-386.
3. Шедяков В. Е. Гуманизм как приоритет социально ответственного поведения // Actual questions and problems of development of social sciences: Proceedings of the International Scientific-Practical Conference «Current issues and problems of social sciences». – Holy Cross University. – Kielce, Poland, June 28-30, 2016. – P. 89-92.

Сушко Анатолій Іванович,

кандидат історичних наук, доцент,

Національний університет “Одеська юридична академія”

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ НА СТАДІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Новий етап розвитку сучасної цивілізації формуючи сучасний соціокультурний простір суспільного життя вимагає аналізу і переосмислення в рамках багатьох наукових напрямків та шкіл. Нинішній стан культурного розвитку характеризується поєднанням досить суперечливих процесів різного спрямування.

Аналізуючи сучасний стан українського суспільства все більше дослідників намагаються пояснити кризові явища не лише як окремі соціально-політичні колізії перехідного типу, а глибше аналізують причинно-наслідкові зв'язки історичного процесу. Досить перспективним є підхід комплексного вивчення соціокультурних явищ у всій повноті і різномірності їх компонентів.

Причини дезінтеграції і духовної кризи слід досліджувати перш за все, з проблемами спадковості - визначення проблем і специфічних рис культури, які на протязі історії формували і наповнювали змістом структури ментальності нашого народу. В цьому контексті, виділяється концепція розколу. На думку ряду дослідників «на рівні теоретичного узагальнення природу розколу можна визначити так : в українській культурі живуть і постійно актуалізуються дві програми відтворення соціокультурного цілого, що взаємоунеможлижують одна іншу. Важливо усвідомити , що розкол відбувається через свідомість носія української культури. Звідси – розірваність і недостатня інтегрованість особистісного поля, низка миттєвих інверсійних переходів і багато іншого» [1, с. 399]. Автори розкривають спектр факторів, які характеризують витoki української цивілізації і які пов'язані зі спадщиною Маніхейства і Візантії, і приходять до висновку, що Україна, по суті, не виходила з маніхейського світовідчуття та світосприйняття. Звідси – розкол культурної свідомості, де протиріччя є деструктивним.

В рамках парадигми Е. Гелнера, Б. Андерсона та інших дослідників нації сучасного типу формувались в епоху Модерну і перш за все, зусиллями інтелектуалів, які розробили концепцію нації і поширили її через систему освіти, літературу та пресу. Більш того, автори вважають, що саме в ній представлені конкретні індивідууми, а права особистості могли підкріплюватись можливостями національних прав. Тим самим, нація з «уявної спільноти» (Б.Андерсон) перетворюється у фундамент соціокультурного зв'язку.

Модернізація завжди суттєво змінює усі сфери життя суспільства і людини, в тому числі й культурну. Але вона і породжує кризові ситуації, в тому числі, маргіналізацію традиційних суспільств. Цей процес триває у вигляді формування субкультури транзитивності, зі специфічними інтересами та цінностями, моделями поведінки в різних сферах життєдіяльності [2, с. 220-221]. Водночас, слід погодитись з позицією значної частини дослідників, що навіть наявність ознак внутрішнього розколу української цивілізації,

належності її на думку С. Гантінгтона до такого типу локальних цивілізацій, не робить наше майбутнє безперспективним. Є і світовий досвід подолання кризи культурно-цивілізаційної самоідентичності, яка притамана більшості державам світу і розроблені різні моделі соціокультурного майбутнього України. В більшості випадків, вихід вбачався в глибинних трансформаціях соціокультурної сфери з метою зміцнення націокультурної ідентичності соціуму. В цьому напрямку актуальним є розширення теоретико-методологічних засад дослідження, появи нових пояснювальних конструктів, зокрема соціокультурного підходу в поєднанні з історичним осмисленням специфіки генези політичної культури. Це особливо важливо на етапі модернізації, коли відбувається інтенсивне впровадження нових інститутів, формується культура сучасного суспільства і особистості.

Таким чином, розгляд різних компонентів соціокультурних особливостей нашого соціуму в історичному просторі дозволяє більш чітко зрозуміти специфіку України як цивілізаційної спільноти. Особливу цінність представляють підходи, які дозволяють подолати кризові явища, загострені зовнішньою агресією. Соціокультурна середина суспільного життя є визначальною в трансформації суспільства, і процесах євроінтеграції, і утвердженні ідеї гідного духовного життя кожної особистості українського соціуму.

Список використаних джерел:

1. Калакура Я. Українська культура : цивілізаційний вимір. К., 2015
2. Раздівський В. Базові резонансні субкультури сучасної України К., 2014.

Бокоч Юліана Миколаївна,
аспірант

Науковий керівник – д. пол. н., проф. Палінчак М.М.

Ужгородський національний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНО-ВЛАДНИХ КОМУНІКАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Держава завжди виступала провідним суб'єктом політичної комунікації з огляду на володіння інформаційними, фінансовими та організаційними ресурсами, які дозволяли їй здійснювати потужний вплив на масову свідомість і формувати бажані моделі поведінки громадян. Однак суттєві трансформації суспільно-політичного життя у ХХІ сторіччі призвели до помітних зрушень у комунікативних практиках і значно похитнули домінування держави як «лідера думок». Такі зміни пов'язані, перш за все, з тим, що у мережевому суспільстві інформація все більше розповсюджується не вертикально (від владних інститутів до громадян), а горизонтально через багатоманітність альтернативних джерел (Інтернет, соціальні мережі, громадські організації, активістів, тощо), унеможливаючи тотальний контроль над комунікативними впливами. На думку Р.Інгхарта у сучасному суспільстві спостерігається стрімке зростання неформалізованих, спонтанних видів громадянської дії, більш критичних до влади та еліт [2, с.73]. У той же час держава продовжує акумулювати значні можливості для формування громадської думки та поведінки, тому на перший план виступає питання ефективності використання комунікативних ресурсів влади в умовах інформаційного плюралізму.

Значний вплив на дані процеси здійснюють також зміна ролі самої інформації в світі. Якщо раніше у межах класичного інформаційного суспільства, описаного Д.Беллом та Е.Тоффлером, інформація виступає визначальним ресурсом розвитку суспільства, то сьогодні в умовах розвитку

гібридної конфліктності вона перетворюється на провідну зброю, потужний засіб досягнення політичних цілей, як у середині держав, так і на міжнародній арені. Таким чином, актуальне завдання державно-політичних інститутів полягає у побудові такої комунікативної політики, яка буде усвідомлювати нову роль інформації та вдало використовувати цю «зброю» для захисту національних інтересів, починаючи від інтересів окремого громадянина і закінчуючи геополітичним статусом держави у глобальному просторі. Як вірно відмічає Г.Почепцов, дана проблема має не лише технологічний аспект, пов'язаний з глобальною інформатизацією, але й більш глибокий гуманітарно-когнітивний вимір, що відбивається у смислових та контекстних війнах [3].

Розвиток гібридних конфліктів, що ґрунтуються саме на «війні смислів» надзвичайно актуалізує створення захисних комунікативних впливів, розробку ефективної політики протидії інформаційній війні. Документом, що визначає діяльність української держави у цьому напрямку, є «Доктрина інформаційної безпеки України», затверджена Указом Президента України від 25 лютого 2017 року. Доктрина відзначає нагальну потребу формування інноваційних, нестандартних підходів до розвитку національного інформаційно-комунікативного простору в умовах глобалізації усіх сфер діяльності людини та відкритості інформації.

Дана іновативність підходів відбивається, передусім, у теоретичному обґрунтуванні та запровадженні до політичної практики стратегічних комунікацій, які визначені як «скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави» [1].

Розвиток стратегічних комунікацій спрямовується на запобігання актуальним інформаційним загрозам, серед яких виділені зовнішні (інформаційні атаки на Збройні Сили України, її суспільні настрої, розпалювання ворожнечі та екстремістських проявів, розвиток підривної інформаційної інфраструктури в середині країни, культурна експансія) та

внутрішні (слабкість національної інформаційної інфраструктури України, неефективність державної інформаційної політики, недосконалість її політико-правового забезпечення). Відповідно, державна інформаційна політика повинна ґрунтуватися на постійному моніторингові загроз та визначенні ефективних систем захисту та відповідей на них.

З усіх елементів інформаційної політики української держави хотілося б звернути особливу увагу на розвиток стратегічних комунікацій, саме це, на нашу думку, значною мірою визначатиме самостійність та конкурентоздатність української держави, її міцність, як у геополітичному, так і у внутрішньому вимірах. Агресія Росії певним чином актуалізувала увагу до проблем розвитку інформаційно-комунікативного захисту, у той же час, надмірна концентрація усіх ресурсів лише на протидії російським впливам, знесилює українське суспільство і відбирає у нього майбутнє, оскільки насправді найважливіші проблеми державного будівництва виглядають надто складними та відкладаються на невизначені терміни. Це створює ситуацію «порочного кола», певної безвиході, коли для протидії ворожим агресивним впливам необхідна потужна, консолідована національна держава, а для її створення немає часу та сил, оскільки всі вони кинуті на вирішення тактичних завдань оборони країни.

Для розривання такого кола саме необхідні стратегічні комунікації, що спрямовуються не лише на миттєву відповідь, але й на усвідомлення складності соціально-політичної ситуації, продукування нових конструктивних смислів, формування імунітету проти фейкових новин, розвиток свідомого інтелектуального ставлення до інформації. В нашій країні формально достатньо високий рівень освіти населення не гарантує відповідного рівня усвідомлення інформаційних впливів тому, що у більшості випадків освіта виступає показником «рівня особистої захищеності», а не показником «засвоєння наукових знань та гуманістичних ідеалів». Коли ми говоримо про війну цінностей та смислів необхідно розуміти, що ціннісно-культурні пріоритети людей визначаються «логікою еволюції: люди надають перевагу тим цінностям, що найбільше відповідають умовам їх життя» [2, с.64-65]. Відповідно

формування національного консенсусу, консолідації громадян навкруги спільної системи цінностей не може здійснюватися лише за рахунок вірної інформаційної політики: воно повинне ґрунтуватися на відповідних змінах соціально-економічних умов суспільного життя.

У цьому контексті яскравою ілюстрацією проблем комунікації влади виступають дані соціологічних досліджень про обізнаність та зацікавленість громадян України в здійсненні соціально-економічного реформування, оскільки саме успішне проведення реформ є головною стратегічною метою розвитку нашого суспільства. Дослідники виявили певну невідповідність даних процесів: переважна частина опитаних заявила про зацікавленість у ефективному інформуванні про проведення реформ (11% дуже цікавляться та 61% – цікавляться в цілому). Важливою є також і позитивна динаміка інтересу до цієї інформації - протягом року (з 2016 до 2017) він підвищився на 10%. Байдужі до даної тематики лише 22% респондентів, причому абсолютно лише 6% [4, с.6].

Про недостатню ефективність інформаційно-комунікативного впливу суб'єктів здійснення реформ українського суспільства свідчить низький рівень обізнаності громадян про зміст відповідних документів. Так, добре знають про положення освітньої реформи 8%, медичної – 9%, пенсійної – 11%, знають деякі положення, відповідно, 39%, 44% і 47%. Брак інформації та роз'яснень щодо мети, плану проведення та очікуваних результатів суспільно-політичних змін приводить до упередженого або і відверто негативного ставлення до них. За даними досліджень повністю підтримують освітню реформу лише 11%, медичну – 8%, пенсійну – 8,5%, підтримують деякі положення – відповідно, 39%, 39% і 39%. Не підтримують зовсім найбільше медичну реформу – 41% та пенсійну – 39%, ставлення до освітньої реформи дещо краще – її не підтримують 29%, проте й найбільше тих, хто не зміг визначити свого ставлення – 21% [4, с.7].

Таким чином, однією з провідних умов успішного розвитку українського суспільства в сучасних умовах глобалізації та інформатизації виступає ефективна інформаційно-комунікативна політика, що ґрунтується на

стратегічному підході до формування громадської думки та відповідної суспільної підтримки процесів державотворення.

Список використаних джерел:

1. Доктрина інформаційної безпеки України. [25 Лютого 2017] № 47/2017. – URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374> (дата звернення 15.07.2018).
2. Инглхарт Р., Вельцель К. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития. – М.: Новое издательство, 2011. – 464 с.
3. Почепцов Г.Г. Сучасні інформаційні війни. – Київ: Вид дім «Києво-Могилянська академія», 2015. – 260с.
4. Сухарина А. «Реформи в Україні: чи знають, чи підтримують, чи вірять в успіх?» // Громадська думка. Інформаційно-аналітичне видання. –2018. –№ 32. –16с.

Яценко Микола Анатолійович,

кандидат соціологічних наук, доцент,

Національний університет “Одеська юридична академія”,

Гиріч Іванна Ігорівна,

магістр факультету психології, політології та соціології

Національний університет “Одеська юридична академія”

ДОСТУПНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ДОЗВІЛЛЯ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Щодня людям з обмеженими можливостями доводиться долати перешкоди, щоб дістатися до магазину, сходити до кінотеатру, театру, бібліотеки чи відвідати музей. Зробити це самостійно дуже проблематично –

навіть маючи хороших помічників. Проблема доступності закладів дозвілля для людей з обмеженими можливостями є нагальною. Адже Україна, як соціальна держава, повинна забезпечувати права усіх громадян без винятку. Також, дивлячись на розвинені країни Європи, можна спостерігати майже повне пристосування усіх закладів до потреб людей з обмеженими можливостями. Отже Україні необхідно на них рівнятися.

Проблема створення безбар'єрного середовища загалом бентежить суспільство уже не одне століття. Органи державної влади прикладають зусилля для створення більш комфортних умов для повсякденного життя людей з обмеженими можливостями. Зокрема, встановлюють звукові світлофори, пристосовують громадський транспорт до потреб інвалідів, тощо. Однак, недостатньо уваги приділяється забезпеченню дозвілля маломобільних груп населення. Проблема доступності музеїв, театрів, кінотеатрів, бібліотек та ін. є досить актуальною зараз і вимагає вирішення.

Україні, після розпаду СРСР, дісталась фактично недоступна для інвалідів інфраструктура, так як підхід до потреб інвалідів в соціалістичному суспільстві був кардинально інший, направлений на надання багатосторонньої допомоги, а не на стимуляцію самостійного способу життя людей з обмеженими фізичними можливостями.

Після здобуття незалежності, зокрема в 2000-х роках, помітні позитивні зрушення у вирішенні даної проблеми. А саме: приєднання України до Конвенції про права інвалідів у 2009 р., що стало поштовхом для впровадження регіональних програм розвитку «Безбар'єрне середовище». В рамках такої програми, збудовано нове приміщення Національної Парламентської бібліотеки на вул. Набережно-Хрещатицькій, 1, а також проведено капітальний ремонт та реставраційні роботи в 2012-2014 роках в будівлі Національного музею Тараса Шевченка – облаштовано пандуси, встановлено ліфти та окремі туалети для інвалідів.

У приміщенні Національної парламентської бібліотеки України на вул. Набережно-Хрещатицькій створено умови для безперешкодного доступу до

бібліотеки осіб з обмеженими можливостями, зокрема: облаштовано пандус для інвалідних візочків, встановлено зручний ліфт із сенсорним управлінням, обладнано окрему туалетну кімнату для інвалідів. Інваліди безперешкодно пересуваються у приміщенні бібліотеки, користуються бібліотечним фондом, працюють з власними портативними комп'ютерами та користуються безкоштовним Wi-Fi доступом до Інтернету.

У Національному академічному театрі опери і балету ім. Т.Шевченка показ вистав супроводжує електронне табло із субтитрами та перекладом вистав, що забезпечує сприятливі умови перегляду вистав для інвалідів за слухом.

Національний академічний український драматичний театр ім. М. Заньковецької у Львові обладнано спеціальними пандусами для інвалідів-візочників. Щомісяця в театрі виділяється близько 300 місць для перегляду вистав інвалідами. У 2014 році в театрі почалися покази вистав із використанням технології тифлокоментування, за допомогою якої особи з повною або частковою втратою зору можуть «переглядати» виставу (тифлокоментатор – народна артистка України О. Б. Бонковська).

У Меморіальному комплексі «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років» люди з обмеженими можливостями відвідують музей та користуються екскурсіями безкоштовно. Приміщення музею обладнане пандусами і ліфтами.

Національний музей Тараса Шевченка внаслідок здійснення капітального ремонту та реконструкції приміщення у 2013-2014 роках, теж забезпечує архітектурну доступність для осіб із обмеженими фізичними можливостями: він обладнаний пандусами, ліфтами, туалетом для інвалідів. Музей надає спеціальні послуги для людей з фізичними обмеженнями: адаптовані екскурсії для осіб з вадами зору, для дітей з вадами розумового розвитку, майстер-класи та арт-терапія для дітей з аутизмом та синдромом Дауна, спеціалізовані заняття у Дитячому центрі музею для дітей з аутизмом (спільно із фондом «Дитина з майбутнім») [3, с.26].

Однак, сучасна Україна все ще вважається однією з погано розвинених держав у сфері доступного архітектурного середовища, з майже недоступною інфраструктурою, особливо в населених пунктах зі старим житловим фондом і сільських місцевостях. Моніторинг архітектурної доступності, проведений в обласних центрах України, підтверджує дане припущення невітійною статистикою: доступність об'єктів культури та дозвілля (997) – 28% – доступно; 54% – недоступно [2].

Основним інструментом проведеної політики в даній сфері є прийняття низки законів що гарантують забезпечення доступу людей з обмеженими можливостями до закладів культури. На виконання Плану заходів «Безбар'єрна Україна», затвердженого Постановою КМ України від 29.07.2009 № 784, усіма державними та національними закладами культури вжито заходів для забезпечення архітектурної доступності їх будівель.

Зокрема, приміщення Мінкультури забезпечене засобами архітектурного доступу для інвалідів лише частково, до першого поверху. Інші поверхи належними умовами (ліфти, окремі туалети) не забезпечено, оскільки приміщення є пам'яткою історії та архітектури. Для створення таких умов необхідно проведення реконструкції будівлі, однак коштів на здійснення цих робіт немає.

Подібна ситуація – у більшості приміщень національних закладів культури, що є пам'ятками архітектури. Отже, ефективності впровадження даного плану заходів не мало.

Громадський сектор, що складається з громадських організацій, благодійних фондів, громадських об'єднань та інших недержавних структур, відіграє основну роль у регулятивній політиці управління влади. Ефективність реалізації політики влади у формуванні безбар'єрного середовища для людей з інвалідністю в Україні без участі громадського сектору практично неможлива. За досить таки сильної нормативно-правової бази в даній сфері повністю відсутній адміністративний механізм державного контролю за процесами адаптації фізичного оточення міст і сіл до потреб людей з інвалідністю.

Відсутність єдиної системи адміністративного контролю призводить до систематичних повсюдних порушень.

Слід шукати альтернативи вирішення даної проблеми. Адже, якщо залишити все як є, то це призведе до згубного становища людей з обмеженими можливостями. Недоступність закладів дозвілля призводить до неможливості реалізовувати свій творчий потенціал, культурно розвиватися та не дає повноцінно соціалізуватися, проводити час з друзями.

Ось наприклад, у Франції підприємці, неухажні до потреб людей з обмеженими можливостями, можуть потрапити за ґрати. В країні діє програма, згідно з якою, кожне громадське місце, чи то величезний концертний зал або ж невеликий магазинчик, повинні створити всі умови для неповносправних. Особливо жорсткі вимоги висуюють до нових організацій, наприклад, усі будівлі у Франції зобов'язані зводити за нормами, які враховують потреби інвалідів. Недотримання правил каратимуть штрафом у 45 тисяч євро, а якщо і після цього місце громадського доступу не буде переобладнане згідно з вимогами, то господаря може очікувати покарання аж до 6 місяців тюремного ув'язнення [1].

Також, одним з варіантів вирішення проблеми є впровадження проекту «Доступність закладів дозвілля для людей з обмеженими можливостями» в рамках Регіональних цільових програм з реалізації Конвенції про права інвалідів. В рамках проекту обладнати пандусами, поручнями, ліфтами, туалетом для інвалідів всі приміщення закладів культури; створення написів шрифтом Брайля, покази вистав, фільмів із використанням технології тифлокоментування.

Однак найбільш ефективним, на нашу думку, буде впровадження чітких вимог до видачі дозвільних документів і ліцензій, що зобов'язують ведення комерційної діяльності з урахуванням інтересів інвалідів. Запровадження штрафів за відкриття закладу культури не пристосованого до потреб людей з обмеженими фізичними можливостями. Забезпечення системи громадського контролю за дотриманням вимог доступності закладами дозвілля. Для реалізації

необхідно: прийняти закон з чітко зазначеними вимогами до видачі дозвільних документів і ліцензій закладам дозвілля; передбачити адміністративну відповідальність за не пристосування закладу культури до потреб людей з обмеженими можливостями; забезпечити можливість подання громадянами скарг до органів муніципальної влади.

Список використаних джерел:

1. Державна аудиторська служба України І. І. Нікіфоров [Електронний ресурс] / Соціальна та житлова політика Франції: позитивний досвід для України. – 2009. – №8. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/47646>
2. Звіт «Архітектурна доступність громадської інфраструктури» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://issuu.com/vitaliypcholkina/docs/29-zvit-arkhitekturna-dostupnist>
3. Національна доповідь «Участь осіб з інвалідністю в культурному житті, проведенню дозвілля і відпочинку» / Міністерство культури України – К. 2015 – 120 с.

Ванденко Наталія Миколаївна,

Магістр Національної академії державного управління
при Президентіві України

Науковий керівник – д. держ. упр., проф. Т.О. Лукіна

Національна академія державного управління при Президентіві України

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В КРАЇНІ

Дослідження освітньої реформи з точки зору педагогічної, філософської науки займалися В. Андрущенко, В. Громовий, С. Калашнікова, В. Кремень, С.

Ніколаєнко, К. Шихненко та ін. Аналіз освітньої реформи як об'єкта державного управління стали предметом праць В. Лугового, С. Крисюк, Л. Паращенко, Н. Протасової та ін.

Значення освітньої реформи для забезпечення розвитку людського потенціалу важко переоцінити. Через нездатність суспільства дати якісну освіту, збільшуватиметься кількість розчарованих і незадоволених людей, що не зможуть бути ні робітниками, ні громадянами, ні навіть батьками.

Освіта становить державний інтерес. На думку Дж. Дюї, це означає, що, людина за своєю суттю буде егоїстична та ірраціональна до того часу, поки добровільно не підкориться освітній дисципліні, що впливає з державних інституцій і законів [1]. На підтвердження такої точки зору відомий педагог того часу І. Песталоцці писав про те, що ніякі ефективні переконання стосовно нових освітніх ідеалів не промовлять до людей без підтримки держави.

Прихильником схожих аргументів у вищезазначеній дискусії був у свій час давньогрецький філософ Платон. Він стверджував, що завдання освіти – виявити природні нахили людини й розвивати їх для суспільного добра.

Будь-який демократичний суспільний устрій можливий лише тоді, коли громадяни мінімально освічені, хоча б для того, щоб (відповідально) проголосувати. Радикальний сенсуаліст Гельвецій проголосив: «Через освіту можна досягнути будь-чого, бо вона всесильна», і в координатах утилітаризму додавав, що освіта має сприяти суспільному добробуту.

Проблематика освітніх змін – популярне питання у вітчизняному науковому освітньому середовищі. Багато українських вчених – В. Бахрушин, В. Бєлий, І. Єгорченко, Г. Касьянов, І. Когут, І. Лікарчук, С. Олексюк, О. Панич, В. Сацик, Є. Стадний, Ю. Халавка – у своїх роботах аналізують запропоновані українськими законодавцями проекти освітніх змін (запровадження профільної старшої школи, сертифікація вчителів, створення незалежного органу оцінювання якості освіти) та доповнюють такі (запровадження ваучерної системи у середній та вищій освіті, надання вчителям права на індивідуальну освітню траєкторію, формування міцної

батьківської спільноти тощо). Водночас, питання рівного доступу до якісної освіти, що було засадничим у наукових дослідженнях в Україні на початку 2000-х років, наразі не отримало адекватної наукової уваги (наявні окремі праці В. Громового, В. Мулявки). Хоча у зарубіжній науці це питання, як свідчать праці Я. Герчинського, М. Коула, П. МакЛарена, Г. Ріковські, П. Фрейре, Д. Хілла, більш, ніж на часі. Тому аналіз контекстної ідеології освітніх змін в Україні є важливою задачею, а переосмислення відповідності задекларованих цілей освітніх змін в Україні у їхніх неоліберальній версії наявним умовам та вимогам часу – актуальною потребою.

Природно, що зі зміною влади з авторитарної на демократичну набуває ваги саме та освіта, яка ставить собі за мету сформувати вміння самостійно просуватися власним шляхом, ефективно керувати економічними ресурсами, замість того, щоб демонструвати свою розкіш.

Звичайно, лише добре освічені люди зможуть бути активними громадянами в інформаційному суспільстві. Якщо ми будемо продовжувати недодавати якісну освіту великій групі молоді, то отримаємо не просто розчарованих, загублених і незадоволених людей, а щось гірше. Ми створимо вигнанців – тих, хто живе в нашому суспільстві, але не належить до нього. Це буде злочином проти людства.

У демократичному суспільстві освіта ставить собі за мету боротися за те, щоб суспільна корисність й особиста культура стали синонімічними поняттями, а не антагоністичними [1, с. 250]. За Дж. Дюї покликання освіти – скеровувати молодь на правильний шлях, щоб «людина не завдавала іншим лиха, а була втіленням найкращих сподівань людини» [1, с. 171]. Суспільство, відповідно, повинно надавати кожній особі можливість безпосередньо долучатися до творення загального добробуту, переконуючи її в тому, що це робиться задля неї [1, с. 79]. Причому недостатньо вчитися на жайхттах війни й уникати всього, що може викликати конфлікти і звірства, а варто наголосити на тому, що об'єднує людей, відкриває кордони – позитивні людські прагнення і результати [1, с. 81].

Ідея освіти для сталого розвитку передбачає звільнення людських здатностей задля суспільної мети. Це визначає особливі функції освітніх установ, як духовної основи громадянського суспільства, у поширенні моральних принципів, що лежать в основі організації демократичного політичного режиму.

Список використаних джерел:

1. Дюї Дж. Демократія і освіта / Джон Дюї. — Львів: Літопис, 2003. — 294 с.

III СЕКЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Tetiana Krasnopol'ska, Associate professor, PhD in Political science

National University "Odesa Law Academy",

Eddy Orinda, PhD candidate

Lawyer, Kenia

WAYS USED BY UKRAINE TO BORROW EUROPEAN EXPERIENCE IN THE FORMATION OF THE MECHANISM OF REGIONAL POLICY IMPLEMENTATION

Regional policy has existed for many years in all developed countries. Its main task is to equalize spatial disproportions in the level of socio-economic development. The experience of West European countries and regional policy of the European Union is of particular interest to Ukraine, as Western Europe is characterized by greater spatial disproportions than North America, and the belief in the regulatory powers of a state is traditional here.

At present, the regional policy of the European Union is a relatively independent area of activity of the EU institutions. It is founded on such principles as: subsidiarity, decentralization, and partnership [3, p. 109].

In the structure of the mechanism of regional policy implementation of the EU, the following components can be distinguished:

- political-legal – it includes the Treaty of Rome, the Maastricht Treaty, framework regulations, the Single European Act, etc. The latter determines the priorities of structural funds: to promote the development and correction of the structure of the backward regions; conversion of regions and their parts affected by industrial decline; struggle with stagnant unemployment; promotion of the inclusion

of youth in professional activities; reform of agrarian policy; development and correction of regions with a low population. At the level of EU member states, laws on regional policy are adopted, regional development, etc;

- institutional – at the EU level it is represented by the European Commission. At the level of the EU member states, it includes the government, the ministry of economy and other central executive bodies or specialized institutions: the Ministry of regional policy or of planning and regional development, etc. The experience of Germany, which formed an information institute to collect and process information about the regions and their problems, is interesting;

- organizational and economic – is represented by regional policy instruments, which include four Structural Funds: European Regional Development Fund (ERDF), European Social Fund (ESF), European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF); Financial Instrument for Fisheries Guidance (FIFG), each one solves specific tasks and operates in its field of economy. In 1994, the distribution of resources among structural funds was presented in the following ratio: 49.5% of all resources of structural funds were concentrated in the ERDF, 29.5% in the ESF, 11.7% in the EAGGF, and 2.9% in the FIFG [1].

The EU regional development policy aims to promote economic growth and job creation in the EU's regions and cities. At the same time, in 2007-2013 it was supposed to ensure: convergence of countries on the level of socio-economic development (more than 80% of the total budget was allocated to 307.6 billion euros); competitiveness and employment (16% of the budget); European territorial cooperation (2.5%) [2, p. 58].

It should be noted that regional policy in the developed European countries and hence targeted state intervention in the processes of regional development begins when spatial socio-economic disproportions become excessive.

If we talk about the realities of Ukraine, the spatial disproportions existing in our state are excessive and require state intervention. The very presence of such significant spatial disproportions is a national problem that can not be solved without the help of the center.

It should be noted that the regional policy of developed countries, in the first place solves rather social than economic problems. However, it works because of the economy. The state interferes in the course of regional development for reasons of social justice, taking care of the real unity of the country, because the state can not be integral in the presence of significant disproportions in the regions in the level of development and quality of life of the population. Such an approach to regional policy seems to be a useful experience for the development of this policy in Ukraine at the present stage. Therefore, state intervention should solve social and political problems (social justice, integration of the country, etc.). Economic problems are effectively solved by the market, which at the same time enhances the identified imbalances. At the same time, the state acts through the economy, under the condition of which the level of quality of life is equalized. Thus, the economy becomes an instrument for achieving social and political objectives of regional policy. Useful in this situation is the experience of France, which involves the choice of territorial or branch "growth poles", which leads to a concentration of funds and increases social and economic efficiency of regional policy.

The experience of European countries can be used to create a scientific base of regional policy of Ukraine, it is possible to apply a system of quantitative criteria for the allocation of crisis areas (gross domestic product per capita, unemployment rate, wages, and per capita income).

Interesting in terms of possible borrowing is the experience of defining the object of regional policy in European countries. So, unlike in previous years, when such a role was played by rather large territories (quite comparable with the regions of Ukraine), now it is a much smaller area (for example, part of the city). This is due to the desire to save money, as well as the willingness to provide targeted assistance, including solving an acute problem concerning a small part of even the economically developed region. In our opinion, such an approach will contribute to a significant increase in the effectiveness of the implementation of regional policy.

The main types of assistance within the framework of the regional policy include grants, soft loans, infrastructure, tax incentives. The European experience of

combining these activities will be very useful both from the point of view of the theory and from the point of view of the practice of formation and implementation of the regional policy of Ukraine.

Thus, the use of European experience in the formation and implementation of the regional policy will make it possible to significantly increase the effectiveness of such a policy in Ukraine. However, borrowing should take place taking into account the peculiarities of the state policy of Ukraine and the differences of the regions of our state.

References:

1. Pintarits S., Blaas W. Régionalisation Processes in EU Europe // Expert Report Written on Behalf of the Federal Ministry of Science and Research, Austria. – Vienna, September, Version 1.1. – 1995.
2. Проблеми підвищення ефективності господарювання в народногосподарському комплексі (на мезо- та мікроекономічних рівнях): монографія / за ред. А.І. Ковальова, Н.В. Сментини. – Одеса: Атлант, 2013. – 398 с.
3. Регіональна політика та механізм її реалізації; За ред. академіка НАН України М.І. Долішнього. – Київ: Наукова думка, 2003. – 504 с.

Завгородня Юлія Володимирівна,

кандидат політичних наук,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ НА ТРАНЗИТНЕ СУСПІЛЬСТВО

Людство в сучасних політико-економічних відносинах виявило проблеми, які мають глобальний характер та приносять шкоду усім без винятку мешканцям планети Земля. Ці небезпеки є загально визначеними на

міжнародному рівні та утворюють перелік проблем, з якими одна країна не зможе впоратись, а тому необхідна взаємодія усіх країн світу, щоб досягти позитивних результатів.

Для суспільства, яке знаходиться у перехідному стані існують внутрішньо державні проблеми, або фактори, які чинять перешкоди для розвитку країни спричинені особливостями даного регіону, менталітету, історичних аспектів. Однак, не варто забувати про загальносвітові проблеми, які також чинять вплив на майбутнє усього людства загалом та кожної окремої країни.

Ключовою проблемою, якою переймається усе людство, є екологічні катаклізми, які виникають внаслідок науково-технічного прогресу світу. Створюючи для себе комфортні умови для існування кожна людина несе відповідальність за нанесену шкоду природі та майбутнім поколінням людей. Актуальним в Україні є питання вирубування зелених насаджень у заповідних зонах, або просто масова вирубка лісів, які є фактично легенями світу. На світовому рівні відбувається масове забруднення світових океанів, де утворюються смітцеві острови. Проблеми виникають і в інших сферах, але усі вони пов'язані з середовищем життєдіяльності та праці особи.

Для українського суспільства культура поведінки людини в навколишньому середовищі не є зразковою і навіть не середньостатистичною. В Україні існує ряд нормативно-правових актів, яким передбачається загальна форма взаємодії людини і природи, однак норми застарілі, не підлаштовані під сучасні реалії та не мають практичної цінності.

Глобальною небезпекою, яка містить ядро проблеми в нашій країні є Чорнобильська АЕС, яка несе серйозне техногенне навантаження та призвела до найбільшої в історії людства техногенної катастрофи на території України.

Актуальним проблемним питання залишається вакцинація українського населення. У зв'язку з масовими відмовами від вакцин небезпека зараження є і у людей, які вакцинувалися. Суспільство умовно розділилося в даному питанні, а кмітливі фармацевти здійснюють на цій проблемі чималий заробіток.

Вміння вирішувати такі суспільно значимі проблеми у перехідному суспільстві стане кроком до чіткого визначення політичної стабільності в політичній системі. Бажання суб'єктів політики брати на себе відповідальність за політичний процес та політичні рішення є запорукою створення демократичного суспільства. Сучасні політики консервують такі проблеми, намагаються їх вирішення перекласти один на одного та не надають їм значимості у своїх діях до того часу, поки проблема не набере великого масштабу.

Екологічні питання в Україні можуть сприяти розвитку небезпечних захворювань, погіршенню стану здоров'я населення. В даному питанні науковці об'єднуються на наголошують на необхідності переходу до збалансованого розвитку. Під поняттям «збалансований розвиток» варто розуміти поліпшення якості життя населення, але з умовою не порушення життєпідтримуючих функцій природних систем. Збереження навколишнього природного середовища є не лише технологічним питанням, але має першочергово політичний аспект, а саме політична воля щодо прийняття політичного рішення.

На міжнародному рівні (у 1992 році на загальнопланетарному саміті) задекларовано так званий «стійкий розвиток», який забезпечує потреби нинішнього покоління без втрат для майбутнього покоління, відносно забезпечення своїх власних потреб. Така позиція світової спільноти повинна стати пріоритетною при здійсненні політичної волі. Вирішення глобальних проблем починаючи з кожного індивіда пророкує позитивні наслідки для усього суспільства, а в подальшому усього світу.

У сучасному світі серйозною проблемою стає демографічна ситуація, яка набуває світового масштабу. У країнах Азії та Латинської Америки спостерігається демографічний бум, хоча екологічна та економічна ситуація мають найгірші показники. Науковці вважають, що у зв'язку з такими особливостями демографічного росту за 40 років максимум 50 років кількість мешканців планети подвоїться. Для усіх країн світу демографічний чинник

досить важливий, оскільки забезпечує стабільний і безпечний розвиток держави. Адже у зв'язку з цим існує проблема голоду в сучасному глобальному розвинутому світі. Статистичні данні затверджують масовий голод з періодичного у постійний на планеті голодує майже одного млрд. людей.

Якщо характеризувати сучасну Україну щодо демографічної ситуації, то у нас протилежна ситуація відносно загальносвітових тенденцій. В Україні відбувається старіння нації і з такими темпами зменшення кількості населення, через тих самих 40-50 років, ми можемо втратити таку національність, як українці, а території наших земель будуть використовувати інші народності. Розуміючи таку проблему політики роблять деякі спроби щодо підвищення рівня народжуваності, однак вони не показали такої ефективності, яка змінила б таку проблему. За рівнем народжуваності українська держава посідає передостаннє місце серед європейських країн, однак за смертністю населення — друге місце серед країн континенту.

А тому, враховуючи масштаби проблеми, держава несе відповідальність за збереження та розвиток кожної людини. А позитивні важелі відповідальності можливі лише в умовах стабільного економіко-правового розвитку та збагачення держави та громадян в цілому.

В умовах частих політичних конфліктів та політичних криз на глобальному та регіональному рівнях, актуальним уже протягом усієї історії людства залишається підтримання та збереження миру у цілому світі. Оскільки, війни та бунти з негативними наслідками і великими жертвами мирних громадян і військових не зупиняються, а набувають нових форм прояву, які є досить небезпечними для усіх жителів планети, варто більше інформувати суспільство про невинні втрати, щоб впливові світові політики реагували на такі кризи в окремих регіонах.

Науковці виділяють три основні тенденції сучасного світу, а саме переростання локальних протистоянь на глобальний рівень, зростання кількості загиблих серед цивільного населення та входження людства в космічно-ядерну еру. У сучасному світі уже існує така кількість ядерної зброї, яка може знищити

все живе на нашій планеті. А тому, в ядерній війні не може бути ні переможців, ні переможених, і для сучасних держав дуже важливий без'ядерний світ, як запорука для вирішення глобальних проблем на вищому соціальному рівні.

Для публічного обговорення та вирішення глобальних проблем людства велику роль відіграє міжнародна організація така як ООН та її спеціалізовані міжнародні організації (ЮНЕСКО, ЮНЕП, ВООЗ та ін.). Процеси глобалізації потребують планетарного мислення, як поєднання великої кількості загальнолюдських цінностей, з метою врегулювати глобальні виклики.

Проаналізовані не усі глобальні проблеми, однак на окремих прикладах глобальних проблем стає зрозуміло, що для їх вирішення необхіден спільний механізм дій усього людства, а саме кожної особи не залежно від статусу, раси та політичних вподобань. Можливо, глобальні проблеми зможуть допомогти політичним гігантам навчитись вирішувати конфлікти в допустимих межах, щоб питання влади було на другому плані, а на першому залишалось життя та здоров'я кожного індивіда планети.

В рамках глобального вирішення протиріч, держави з перехідним статусом політичного режиму, зможуть досягти бажаного результату. Коли населення побачить і відчує турботу, чесність та відданість політиків своїй справі, то питання транзитності суспільства вирішиться, оскільки політичні суб'єкти змінюючи політичну свідомість змінять політичний режим.

Терещук Віталій Іванович,

кандидат політичних наук, доцент,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ АРАБСЬКОЇ МЕДІЙНОЇ СИСТЕМИ

Формування арабської регіональної медійної системи пов'язано не так з географічними факторами, як із культурною єдністю регіону, що прийнято

йменувати арабським світом. Арабський світ складається з 23 країн: 22 країн-членів Ліги арабських держав (ЛАД): Алжиру, Бахрейну, Джибуті, Єгипту, Йорданії, Іраку, Ємену, Катару, Коморських островів, Кувейту, Лівану, Лівії, Мавританії, Марокко, Об'єднаних Арабських Еміратів, Оману, Палестинської Національної Автономії, Саудівської Аравії, Сирії, Сомалі, Судану і Тунісу, а також Сахарської Арабської Демократичної Республіки, що не входить до ЛАД і визнається не всіма її членами [1, с.78]. І хоча цей регіон не є гомогенним в політичному, економічному та етнічному (араби не є єдиною етнічною групою) плані, тим не менш можна говорити про два ключових об'єднавчих фактори — арабська мова та культура. Як зауважують автори «Енциклопедії сучасної Азії», в центрі основних інститутів ісламських суспільств був іслам як ідейна та організаційна основа, та арабська мова як виражальний засіб. Ця арабсько-ісламська культура визначила структуру соціальних класів, статус жінок і немусульманських меншин, зміст і передачу знань, формування міст [3, с.118].

Потоки інформації всередині арабського світу гальмувалися як економічними, так і політичними факторами. Щодо першого, то йдеться про високі тарифи на транскордонний рух аудіовізуальної продукції та книг — проблему, яку без особливого успіху намагалися вирішити такі регіональні інституції, як Арабський поштовий союз, Арабська рада з цивільної авіації та Федерація арабських дистриб'юторів. Політичні фактори, окрім згадуваних вище особливостей міждержавних відносин в регіоні, включали в себе проблему цензури. На двох нарадах ЮНЕСКО (1976 та 1982 років) було констатовано, що відмінності між політичними системами в арабських державах ускладнюють, якщо не унеможливають, імпорт періодичних видань одних країн в інші країни регіону, що політичні бар'єри є найбільшою перешкодою, яка заважає обігові багатьох арабських газет, та в цілому потоку інформації через національні кордони (див. [7, с.62]).

Вплив на цю ситуацію, як і в інших регіонах світу, здійснили розвиток ІКТ, насамперед супутникового зв'язку та Інтернету, які, з одного боку, створили технологічну основу для швидкої й дешевої (і навіть безкоштовної)

передачі даних, а з іншого — стали каталізатором політичних перетворень. Щодо останнього, то приклад т.зв. «арабської весни», яка значною мірою стала можливою завдяки широкому доступу громадян до Інтернету, зокрема, соціальних мереж, вже став хрестоматійним. Крім того, лібералізація медійного ринку і поява численних приватних ЗМІ зробили неактуальними чимало проблем, що були на порядку денному арабської спільноти у 1950–80 роках. Як і для інших регіонів та країн, проблема нині не в тому, щоб потрапити у світовий чи сусідній регіональний інформаційний простір — завдяки Інтернету та супутниковому телебаченню це вже не є проблемою, а у тому, щоб у цьому висококонкурентному просторі привернути й утримати увагу цільових аудиторій.

Одним із тригерів, що підштовхнув арабський світ до більш активного використання потенціалу супутникового телебачення, стала війна у Перській затоці 1990–1991 років. Можна виокремити два компоненти, які в цьому контексті послужили каталізатором розвитку медійної регіональної системи арабських країн. По-перше, як констатує Е. Гареев, для багатьох арабів, у тому числі працівників ЗМІ, ця війна підсилила незадоволення станом справ, за якого більшість репортажів була зроблена журналістами з невеликої кількості західних країн, які є учасниками конфлікту. Розчарування викликало зловтішання західними ЗМІ з приводу переваги західних технологій та зброї, відсутність з їхнього боку інтересу до жертв серед іракських цивільних осіб, беззастережне й вболівальне ставлення багатьох західних журналістів під час війни. Західні ЗМІ з погляду арабської спільноти відгравали роль не сторожового пса (йдеться про широко поширену ідею, що мас-медії повинні виконувати функцію об'єктивного й незалежного висвітлення суспільно важливих подій), а кімнатної собачки. Як наслідок, деякі журналісти скористалися ситуацією і почали закликати до зміцнення місцевих та панарабських засобів масової інформації [5, с.401].

По-друге, цілодобове мовлення компанії CNN та трансльовані нею вражаючі кадри прямого ефіру з театру бойових дій, що були доступні й

багатомільйонній аудиторії арабських країн, стали для неї серйозною альтернативою місцевому державному телебаченню. Більше того, сам факт що за допомогою доступного обладнання місцеве населення може вільно переглядати телевізійні програми Америки, Європи, Азії, стали серйозним викликом самій арабській медійній системі. Відповіддю на нього стала поява низки нових арабських телевізійних супутникових компаній: The Egyptian Space Channel (ESC) — запущений 12 грудня 1990 року національний єгипетський телеканал; Middle East Broadcasting Center (MBC) — заснована 18 вересня 1991 року саудівськими інвесторами у Лондоні як перший приватний арабський вільно трансльований телеканал (у 2002 році штаб-квартира компанії була переміщена у Дубаї, ОАЕ); Arab Radio and Television Network (ART) — заснована у 1993 році саудівським підприємцем; Orbit Satellite Radio and Television Network — заснована 25 травня 1994 року саудівською приватною компанією Al Mawardi Group та інші.

Тим не менш, держави є ключовими гравцями на медійному полі. Як констатували у 1990-х роках дослідники Л. Гер і Х. Амін, більшість арабських урядів мають власні телерадіомовні організації. Арабські держави використовують ефірне мовлення як політичний та пропагандистський інструмент і гостро зацікавлені в тому, щоб контроль над цими технологіями лишився в їхніх руках [6, с.62]. Крім того, як зауважив М. Фенді, навіть якщо не всі арабські ЗМІ формально є державними, держава зберігає суворий контроль над ними. Електронні медіа арабських країн є інструментами режимів. Ліцензійні правила дозволяють уряду вирішувати, хто може володіти телеканалом, радіостанцією чи газетою. Крім того, власники засобів масової інформації мають не лише тісні політичні зв'язки з державою, засновані на ідеологічних позиціях або власних інтересах, а також близькі сімейні зв'язки та релігійні зв'язки, які в кінцевому підсумку пов'язують їх із відповідними урядами. Таким чином, питання власності охоплюють економічні, політичні та сімейні інтереси [4, с.9].

Однак поява дедалі більшої кількості доступних арабських супутникових

телеканалів вже зруйнувала монополію західних ЗМІ та створила конкурентне середовище, що сприяє плюралізму думок і, як наслідок, демократизації арабських суспільств. Крім того, супутникові телеканали дозволили вийти арабському телебаченню за межі регіону і вийти на глобальний рівень охоплення. Щодо останнього, то яскравим прикладом є проект Телерадіомовної спілки арабських держав «Arab Unified Bouquet» — спільна арабська ініціатива, в рамках якої за допомогою супутників забезпечується охоплення арабських та мусульманських аудиторій в масштабах всього світу. Успішна реалізація цієї ініціативи дозволяє говорити про те, що регіональна арабська медійна система має амбітні плани стати глобальною системою.

Ще однією успішною регіональною ініціативою є Арабська організація супутникового зв'язку (англ. Arab Satellite Communications Organisation, ArabSat). Цікаво відмітити, що ArabSat задумувався не як інструмент інтеграції між національними телекомунікаційними засобами в регіоні, а радше як засіб інтеграції «арабської нації» і як «політичний, цивілізаційний, культурний, розвитковий та навіть військовий проект одночасно» (цит. за [7, с.58–59]). Нині компанія має досить успішний розвиток, і на сьогоднішній день є провідним оператором супутникового зв'язку в арабському світі, обслуговуючи понад 500 телевізійних каналів, 200 радіостанцій, досягаючи десятків мільйонів будинків у більш як 80 країнах на Близькому Сході, в Африці та Європі. Свою візію Arabsat декларує як бути регіональним та глобальним лідером у сфері космічних телекомунікацій; місію — з'єднувати арабські суспільства та світ, надаючи надійні телекомунікаційні послуги в гармонії з арабськими цінностями та культурою [2].

Таким чином, саме поява нових технологій, зокрема, Інтернету та супутників, уможливили як реальне створення регіональної медійної системи, що наповнювалася власним продуктом, так і формування глобальної медіа-системи, орієнтованої на мусульманське населення всіх регіонів світу. Це дає підстави стверджувати, що лише з 1990-х років розпочалося фактичне утворення арабської медіа-системи, яка не лише базується на мовній та

релігійній єдності, але й має змогу сприяти збереженню та посиленню цієї єдності в масштабах всього світу

Список використаних джерел:

1. Бовсунівський П. В. Особливості формування політичних систем та тенденцій політичного розвитку держав арабського світу / П. В. Бовсунівський // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — 2012. — Вип. 111(1). — С. 77-84.
2. Arabsat [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.arabsat.com/>
3. Encyclopedia of modern Asia, Vol. 1 / Ed. by David Levinson, Karen Christensen. — N.Y.: Charles Scribner's Sons, 2002. — 529 p.
4. Fandy M. (Un)Civil war of words : media and politics in the Arab world / Mamoun Fandy. — Westport, CT: Praeger Security International, 2007. — 164 p.
5. Ghareeb E. New Media and the Information Revolution in the Arab World: An Assessment / Edmund Ghareeb // Middle East Journal. — 2000. — Vol. 54, № 3. — P. 395-418.
6. Gher L. A. New and Old Media Access and Ownership in the Arab World / Leo A. Gher and Hussein Y. Amin // International Communication Gazette. — 1999. — Vol. 61, Issue 1. — P. 59-88.
7. Kandil H. The Media and Arab Integration / Hamdi Kandil // The Politics of Arab integration / ed. by Giacomo Luciani, Ghassan Salame. — N.Y.: Croom Helm, 1988. — P. 54-72.

Ли Вэньчи
аспірант

НЕЗАВИСИМОСТЬ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАНА

Исследование и анализ вопроса политической независимости превратилось в одну из актуальных и важнейших тем научных исследований. Большинство нововведений и общественных процессов зависят от ее постоянного развития. Политическая независимость имеет неразрывную связь с другими судьбоносными проблемами государственности. Политическая независимость имеет конкретные характеристики и связана с местом, временем и системами определенных ценностей.

В истории политических учений выделяют разный состав, содержание и особенности независимости. Большинство из теоретиков разделяли понятие независимость на два вида: внешняя и внутренняя. К внутренней относились идеи монархии, народа, конституции, закона, парламента и др. И существовало мнение, что существование таких политических и общественных институтов является необходимым условием действительности. В качестве необходимых условий внешней действительности считалось полное самостоятельное право государств в решении различных государственных и общественных задач.

Сегодня, независимость – это политическая теория, которая связана с высшим руководством или с политической властью. В большинстве случаев понятие «независимость» означает процесс принятия политического решения внутри страны и управления государственными делами. Независимость имеет несколько видов, и политическая независимость рассматривается как ее высший вид. Основу политической независимости составляет сила принятия решений, определение или изменение порядка. Политическая независимость – это деятельность субъектов, которые действуют посредством государства или в его пределах. Политическая независимость считается основным инструментом в решении общенациональных задач и одним из важнейших факторов эффективного развития государства.

Исследование феномена независимости как фактора формирования политической системы современного Таджикистана дает возможность выявления особенностей ее развития и функционирования.

В Таджикистане также как и в других постсоветских странах, существовали группы, которые ратовали за независимость государства. Однако, процесс и стремление к становлению независимости, как в Таджикистане, так и в Средней Азии, отличался от процессов в других регионах и осуществлялся на другом уровне, с определенными особенностями.

С конца 80-х – начала 90-х годов, в СССР происходились резкие политические перестройки. На пленуме КПСС 1990 года КПСС покинула ее руководствующее положение в политической системе СССР. Российская Федерация впервые реализовала многопартийную систему, и другие союзные республики одна за другой принимали декларации независимости, в том числе и Таджикистан, 24 августа 1990 года принял декларацию о государственной суверенности республики.

В октябре 1990 года, в СССР началась президентская система. Таджикистан начал реформу целиком. 29 ноября 1990 года, в Таджикистане обнародовали Закон «О должности президента республики и процесса выбора президента», согласно которому Кахар Мухкамович Мухкамов стал первым президентом республики через тайное голосование четвертого заседания 12 созыва Верховного Совета Республики. После становления президентской системы, Верховным Советом были также внесены ряд соответствующих поправок и дополнений в указанный закон.

После события 19 августа 1991 года, обстановка в СССР сильно изменилась, союзные республики одна за другой провозгласили акты о независимости. 31 августа Верховный Совет Республики Таджикистана принял решение о внесении изменений в название страны на Народную Республику Таджикистана, а 9 сентября руководство страны выступило с заявлением о провозглашении независимости Таджикистана. 24 ноября 1991 года, в Народной Республике Таджикистан впервые были проведены прямые выборы президента и победу одержал кандидат компартии Набиев, он стал первым президентом всенародного выбора.

Среди препятствий на пути к независимости можно выделить несколько. Первая сила, которая не одобряла независимость государства Республики Таджикистана, это коммунисты. В государственной власти определяющая роль коммунистов сохранилась до начала 1993 года. Их надежды и поступки были направлены для восстановления СССР. Их неодобрение выражалось в неодобрении терминов политической системы общества, производственных отношений, перехода к рыночной экономике и другие ценности нового мира.

Другая сила, это культурнообъединенные национальные меньшинства. Если в процесс независимости смотреть на взаимное отношение национального меньшинства и национального большинства страны, то становится понятно, что национальное меньшинство не очень хорошо приняло декларацию независимости Таджикистана. И как общность, национальное государство Таджикистан и его развитие, становится причиной уменьшения их национальной этнической пользы. Таджикистану, как и другим странам бывшего Советского Союза, никто не дарил независимость. Даже серьезно не боролись за независимость Таджикистана. Возникавшая политическая ситуация была таковой, что ничего не оставалось делать, кроме как принять независимость и жить в независимости.

Самое опасное препятствие - гражданская война. Внутренние причины и факторы втягивания народа Таджикистана в братоубийственную войну являются разнообразными. Их можно разделить на две группы - внутренние коренные причины и внешние, вспомогательные. Внутренние, коренные, причины составляли разногласия и противостояние самого таджикского общества, которые проявлялись в различных формах и уровнях. Разногласия и противостояние различных политических сил, которые олицетворяли интересы и требования людей. Внешние силы, воспользовавшись низким уровнем политического и ментального сознания народа стали больше разжигать огонь. В начале конфликта стало больше ощущаться влияние на политический процесс внутри страны со стороны соседних стран, стран СНГ и других стран.

Вмешательство во внутренние дела Таджикистана считали своей целью и задачей.

К счастью Таджикистан смог найти необходимые пути и способы выхода из противостояния, объединил страну и стал развивать независимость. С начала независимости и подписания общего соглашения о мире и согласии, Таджикистан развивался непрерывно.

Катрич Ольга Ярославівна,

Магістр факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – к. соціол. н., доц. М.А. Яценко

Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОСТІР

Мережеві комунікації стають універсальним способом структурування соціального простору. Суть мережі полягає у здатності вибудовування гнучкої і одночасної взаємодії безлічі вузлів зв'язку. У соціальній мережі функції вузлів виконують індивіди, які є соціальними акторами. Відповідно, соціальна мережа як окремий вид мережі – це система пов'язаних між собою каналами зв'язку акторів. Таким чином, мережа являє собою систему, котра складається з рівноправних вузлів, пов'язаних один з іншим горизонтальними зв'язками; необхідною умовою існування мережі є розподілений тип зв'язку між вузлами, тобто кожен вузол у конкретний момент часу пов'язаний з будь-яким вузлом системи.

Всесвітня мережа надає найширші технічні можливості для спілкування, в ній порівняно легко знайти людей зі схожими інтересами та поглядами на світ. Ці чинники зумовили появу і розвиток великої кількості спільнот в

Інтернеті, таких як Вікіпедія, веб-форуми, чати, мережеві ігри і т.д. У подібних спільнотах змінюється образ мислення, формується власна мережева культура.

Соціальна мережа, що володіє конструктивним потенціалом в динаміці масових інформаційних потоків і функціями, наприклад, як накопичення та реалізація соціального-капіталу, безумовно, має аксіологічний статус у сучасному суспільстві. Основна цінність соціальної мережі полягає у тому, що вона в сучасних умовах виступає не просто засобом комунікації, а виявляє себе як механізм конструювання соціального середовища в сучасному суспільстві. На це вказують спеціальні дослідження.

Так, аналізуючи процес виникнення та розвитку соціальних мереж та їх функції, які вони виконують у сучасному світі, науковці дійшли висновку, що поширення і використання соціальних Інтернет-мереж має певні соціальні наслідки, зокрема:

1. зрощування, переплетіння реального та віртуального соціального життя;
2. Інтернет-залежність (як соціально-психологічне явище та як феномен масової культури);
3. поява нових видів девіантної поведінки у формі, наприклад, різних виявлень хакерства;
4. «глобалізація» життєвого простору людини (створення груп, які реально включають людей, що фізично проживають та перебувають у різних країнах);
5. фрагментація суспільства, створення великої кількості віртуальних груп за інтересами;
6. поява нових технологій у політичному житті, сфері дозвілля тощо;
7. формування кіберкультури (Інтернет-культури) як нового напрямку розвитку суспільства, безпосередньо пов'язаного з появою, розвитком і проникненням у соціальне і культурне життя досягнень інформаційних технологій.

Багатофункціональність мережевої комунікації полягає не тільки в наявності великого числа функцій, які постійно нарощуються, а у тому, що багато з них можуть реалізовуватися одночасно. Актор соціальної мережі має сукупність мотивів і потреб, які визначають, в свою чергу, її функції, а вся привабливість мережі полягає саме у тому, щоб наявні потреби відразу ж задовольнялися. Цим визначається нелінійність мережевої комунікації: підключення до спілкування багатьох учасників одночасно супроводжується одночасним використанням різних комунікаційних засобів, а також різних способів зворотнього зв'язку.

Однією з характерних рис соціальної мережі, на яку ми хотіли б звернути увагу, є соціабельність, котру можна визначити як почуття легкості та невимушеності в соціальних взаєминах особистості, засноване на володінні ефективними навичками соціальної взаємодії. В основі соціабельності лежить феномен довіри. Саме довіра є найбільш значущим чинником створення соціальних мереж, особливо, якщо мова йде про соціальні мережі з щільною структурою, що припускають високий рівень надійності. Мережа не є групою незв'язаних людей, на відміну від ієрархічних відносин у ній начальників і підлеглих.

Соціабельність дозволяє користувачу підтримувати певне число контактів, а кількість таких контактів показує їх оптимальне використання - обмін інформацією та ресурсами, кооперацію (при позитивній сумісності) або конфронтацію (при негативній). Прикладами соціальних мереж, які володіють значним обсягом соціального капіталу, значить, і високим ступенем довірчих відносин, є неформальні дружні корпорації представників ділового співтовариства; коло хороших знайомих і близьких друзів серед політиків, що підтримують неформальні відносини; клуби та асоціації, що об'єднують людей за принципом земляцтва, спільного навчання чи служби.

В останній час Інтернет перетворився на публічний ресурс глобального масштабу і управління його використанням повинне стати одним з основних питань порядку денного інформаційного суспільства. У зв'язку з цим, розгляд

проблеми управління комунікативними потоками у віртуальному просторі обумовлено, по-перше, тим, що, забезпечуючи доступ до величезних інформаційних ресурсів, полегшуючи спілкування і дозволяючи використовувати мультимедійні засоби, Інтернет водночас активізує процеси гіперіндивідуалізації особистості.

Основним завданням управління в соціальній мережі, на мою думку, є вплив на агентів соціальної мережі з метою формування необхідних їх думок. Тому, щодо управління комунікаційними процесами в соціальних мережах виникає дві версії: управління як самоорганізація і керування адміністративного характеру. У даному випадку правомірно вести мову про ключову роль лідерів у встановленні і моделюванні соціальних норм в рамках мережевої комунікації. Лідери спільноти, володіючи високим соціальним статусом, стають «обличчям» ком'юніті (спільноти), відповідно, сам факт спілкування з ними може сприйматися як свідчення приналежності до віртуального колективу. Лідер може регулювати комунікативні процеси в мережі, якщо володіє високим рівнем інтелектуального капіталу, передуми у сфері, яка є профілюючою для даного типу спільноти. Надання допомоги іншим учасникам, включаючи здійснення процесу соціалізації нових учасників, також є атрибутами соціабельності лідера. Змінюючи в позитивну сторону емоційний стан інших учасників спільноти, постійна турбота про збереження власної репутації та репутації мережі, профілактика процесів дезінтеграції спільноти, посилюють статусне положення лідера.

Таким чином, соціальна мережа дозволяє координувати дії акторів, використовуючи переваги неформальних каналів поширення інформації.

Стосунки у соціальних мережах характеризуються підвищеною експресією і емоційністю, тому проблема управління комунікаційними процесами складно вирішувана та прогнозована. Анонімність, велика кількість можливостей для самопрезентації, бажання «бути почутим» призводить до підвищення емоційно-експресивного фону Інтернеткомунікації. Емоційність комунікативного середовища Інтернет-простору призводить до біполярності

віртуальної комунікації, де двома полюсами спілкування є толерантність та агресія. Тому, механізми соціального контролю і регулювання, що впливають на динаміку інформаційних потоків, є основоположними у даному процесі. У числі цих механізмів: саморегуляція, використання законодавчих заходів, а також програмних (апаратних) артефактів. Завдяки комплексному застосуванню зазначених заходів соціального контролю досягається суспільна згода щодо прийнятності тих чи тих форм регулювання поведінки акторів, а виходить, виникають, умови стабільного функціонування соціальної структури віртуального мережевого співтовариства. Вироблені спільнотою соціальні норми найчастіше матеріалізуються у формі так званого мережевого етикету.

Мережевий етикет – (або «netiquette» від англ. network etiquette, або «нетікет», або рос. «сетикет»), так називаються правила, прийняті у мережі Інтернет або, якщо хочете, кіберпросторі.

Таким чином, у соціальній мережі в умовах управління комунікаційними процесами формуються мережеві цінності, що лежать в основі мережевого спілкування. Користувачі мають два види моральних зобов'язань: один вид, пов'язаний з внутрішньогруповою діяльністю, інший – з діяльністю поза групою. Рівень моральних зобов'язань всередині групи тим вищий, чим сильніше актор відчуває внутрішньогрупову ідентичність. Проблема, що виникає в соціальному управлінні – це раціональне співвідношення державного регулювання та внутрішньомережевого. Складність же її рішення викликана тим, що заходи соціального контролю повинні, з одного боку, носити жорсткий і однозначний характер, а з іншого – забезпечувати акторам певну свободу дій, не перешкоджаючи процесам трансформації соціальної структури.

Список використаних джерел:

1. Брун О. Е. Развитие теории социальной сети // Вестник МГИМО - Университет, 2011. – № 1 (16).
2. Лещенко А. М. Социальные сети как механизм конструирования коммуникации в современном обществе: автореф. дис. на здобуття

наук.ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.11 «Социальная философия». –
Пятигорск: 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.dissercat.com/content/sotsialnye-seti-kak-mekhanizmkonstruirovaniya-kommunikatsii-v-sovremennom-obshchestve>.

3. Кастельс М. Галактика Интернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе. Перевод с англ. А. Матвеева. Под ред. В. Харитонов. – Екатеринбург : УФактория, 2004.

IV СЕКЦІЯ: НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ: ПОЛІТИЧНІ, СОЦІОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ

Перегуда Євген Вікторович,

доктор політичних наук, професор,

Київський національний університет будівництва і архітектури

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛІТИКИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ)

Сучасний розвиток суспільно-політичних відносин веде до радикального зламу політичної картини світу. Народи та держави, які не встигатимуть за технологічним розвитком, постануть перед загрозами не лише скочування на узбіччя політичного процесу, а й скоріш за все втрати єдності та зникнення. Один з найсерйозніших викликів, що стоїть як перед світом в цілому, так й окремими народами, знаходиться у сфері енергії – її виробництва та споживання. Традиційні джерела енергії поступово вичерпуються, в той час як загальний обсяг її споживання зростає разом з розвитком технологій. Дефіцит енергії не лише стримує розвиток суспільств, а й викликає загрозу їх розпаду. Звідси питання оптимального енергетичного балансу є проблемою збереження єдності соціальних організмів, тобто проблемою їх безпеки.

Звичайно, ця проблема стоїть й перед Україною, яка має значні потужності енерговиробництва, але їй властивий дефіцит традиційних енергоресурсів, що упродовж усіх років державної самостійності породжував загрозу залежності від країн-постачальників, насамперед Росії. Загострював проблему спадок радянських часів, а саме відсталість технологій, наслідком чого було надмірне, вдвічі-втричі більше за розвинені країни, споживання

енергії та енергоресурсів. Тому енергетична безпека, в цілому енергетична політика є ваговою складовою політики національної безпеки в Україні.

Не можна сказати, що ця проблема не усвідомлювалась. Ще у першій половині 1990-тих років було ухвалено Закон «Про енергозбереження». Надалі приймали чимало правових актів, державних та регіональних програм, спрямованих на підвищення рівня енергетичної безпеки, на скорочення енергоспоживання тощо. Питання розвитку економіки в цілому та енергетичної сфери, зокрема, ставали питаннями законодавчих актів у сфері національної безпеки.

Проте далися взнаки вказаний радянський спадок, викривлена структура економічної сфери, відсталість технологій у житлово-комунальному секторі, а головне – зацікавленість державної та регіональної бюрократії, політичних груп, які в ході реформ захопили командні висоти в економіці, у збереженні ситуації. Непрозорість управління житлово-комунальним господарством, занедбаність інфраструктури тощо були джерелами отримання субсидій та їх конвертації у приватні капітали. З іншого боку, й більшості пересічних громадян така ситуація була вигідна у короткостроковій перспективі, оскільки забезпечувала традиційний та такий, до якого вже призвичаїлись, спосіб життя. Тому протягом перших десятиліть незалежності суттєвого прориву у реформуванні сфери енерговиробництва та енергоспоживання не відбулось. Відтак, головною причиною цього був дефіцит політичної волі, що ґрунтувався на корпоративних інтересах окремих соціальних груп.

Лише гострі зовнішньополітичні події, які відбулись одразу після Революції Гідності, конфлікт з Росією, яка до того була головним постачальником енергоресурсів в Україну, змусили владу останньої проявити нарешті політичну волю й активізувати зусилля в напрямі реалізації політики енергоефективності та енергозбереження. До цього додалася переорієнтація зовнішньої політики країни. Ще задовго до того міжнародні фінансові та інші західні структури вимагали від України підвищення цін на енергоресурси. Однією з причин було прагнення усунути зі світових ринків конкурентів в особі

українських промислових підприємств. Зростання цін на енергоносії неминуче призводило до зниження конкурентоспроможності продукції останніх. Після Євромайдану знекровлена Україна, як ніколи зацікавлена у зовнішніх кредитах та інвестиціях, стала податливішою щодо вказаного тиску. Проте в жодному разі не можна говорити про те, що такий тиск був вигідний лише західним партнерам та не вигідним самій Україні, оскільки, як вже говорилося, це був потужний важіль для реформування сфери енергоспоживання.

Але перед владою України постали серйозні проблеми. Серед них, зокрема, проблема пріоритетів відповідної політики. Адже є кілька важливих категорій споживачів енергоресурсів – промисловість, сама енергетика, бюджетний сектор, домогосподарства. Надання пріоритету промисловості загрожувало зростанню на першому етапі собівартості продукції, а відтак й зниженню її конкурентоспроможності на зовнішніх та внутрішньому ринках. Крім того, промисловий сектор міг взяти на себе витрати з вирішення відповідних завдань.

Тому одним з найбільш пріоритетних секторів реформування було обрано, по-перше, саму енергетику, а саме розвиток альтернативних джерел енергії, відновлювальної енергетики. Останні роки засвідчили потужний розвиток сонячної, вітряної, біоенергетики тощо (у 2016-2018 рр. обсяг зелених інвестицій склав 1,1 млрд. євро [1]), хоча справедливості заради слід зазначити, що стартова база була низькою. Водночас, на думку низки експертів, цей напрям політики енергоефективності здатен створити й нові загрози, в першу чергу внаслідок неконтрольованого зростання енергопотужностей, що з часом змусить витрачати значні ресурси на створення потужностей зберігаючих.

Ще одним пріоритетом політики енергоефективності та енергозбереження стало житлово-комунальне господарство. З метою підвищення його ефективності з 2015 р. було запроваджено програму стимулювання «тепліх кредитів». Державні асигнування у цю сферу були обґрунтованими. По-перше, на відміну від промисловості, домогосподарства мали незначний ресурс для здійснення самотужки заходів енергозбереження.

Тому ці заходи цілком вкладались також у річище соціальної політики. По-друге, ці заходи стимулювали розвиток сфери виробництва енергоефективних та енергозберігаючих технологій. По-третє, зниження витрат домогосподарств на споживання енергоресурсів амортизувало неминуче, внаслідок здійснення аналогічних заходів, зростання цін на продукцію промисловості й сприяло розширенню ринків збуту останньої.

Однак в процесі реалізації заходів енергозбереження у житлово-комунальному господарстві виявилась істотна перешкода. Її джерелами є як глибина радянського спадку, занедбаність інфраструктури ЖКГ, так й традиційні риси українців. Ця перешкода полягала у низькому рівень суспільної кооперації у житловому секторі, неготовності значної частини українців до створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. У перші роки політики «тепліх кредитів» вони, на відміну від індивідуальних домогосподарств, навіть не вибирали усю квоту державних асигнувань на цю програму. Спроби ж суттєво прискорити процес створення ОСББ через прийняття Закону «Про особливості управління багатоквартирних будинків» на даному етапі фактично були невдалими – термін обов'язкового запровадження нової системи управління будинками спочатку відкладали, а наразі про нього, здається, й зовсім забули.

Отже, однією з ключових причин повільної реалізації вказаних заходів стала низька інтенсивність розвитку громадянського суспільства в Україні. Це, з одного боку, підвищує рівень «соціологічності» та «політологічності» проблематики політики енергоефективності та енергозбереження. З іншого, враховуючи поширену нині думку про інтенсивний розвиток громадянського суспільства в ході Євромайдану та після нього, слід визнати, що цю тезу слід сприймати з поправкою на те, що цей розвиток стосується насамперед політизованих, стимульованих певними політичними елітами загонів цього суспільства й слабо поширюється на ті його сфери, які є потенційно більш придатними аренами для суспільної самоорганізації.

Водночас статистика все ж свідчить про зростання цієї самоорганізації, зокрема активність об'єднань співвласників багатоквартирних будинків у реалізації заходів енергозбереження. За свідченням Держагентства з енергоефективності та енергозбереження, за останні три місяці вони залучили на ці заходи більше кредитів, ніж за попередні 3 роки [2].

І все ж темпи зростання надто мізерні, враховуючи обсяг завдань, які стоять перед цією політикою (потреба в інвестиціях в сектор домогосподарств оцінюється у 50-60 млрд. доларів). Це змусило владу дещо переорієнтуватись та звернути увагу ще на один напрям політики енергоефективності та енергозбереження, а саме впровадження ЕСКО-менеджменту. Справа в тому, що це запровадження стосується не лише житлово-комунального господарства, а й бюджетного сектора. На сьогодні вже укладено понад 200 договорів про реалізацію програми ЕСКО-менеджмента у бюджетній сфері.

Відтак, реальна (а не демонстративна, політизована) слабкість громадянського суспільства в Україні та нездатність влади знайти важелі для суттєвого прискорення його розвитку, в усякому разі такою мірою, якою цього потребують національні інтереси у сфері енергоспоживання, змушують владу спертися у своїй політиці на бюджетні, тобто бюрократичні, структури. В цьому немає нічого дивного. Бюджетний сектор є одним з найбільших споживачів ресурсів, й просування політики енергоефективності та енергозбереження в ньому здатне компенсувати недостатність тих дивідендів, які отримує країна від реалізації цієї політики у житлово-комунальному секторі.

Але проблема полягає у тому, що на прикладі політики енергоефективності та енергозбереження можна пересвідчитись, що соціальна база безпекової політики української влади надто вузька і це створює значні загрози з точки зору ефективності її реалізації.

Список використаних джерел:

1. Голова Держенергоефективності розповів про «чисту» енергетику як шлях до енергетичної та економічної свободи [Електронний ресурс] /

Повідомлення прес-служби Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/golova-derzhenergoefektivnosti-rozpoviv-pro-chistu-energetiku-yak-shlyah-do-energetichnoyi-ta-ekonomichnoyi-svobodi>.

2. Украинцы взяли рекордное количество «теплых кредитов» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://korrespondent.net/business/financial/4014852-ukrayntsy-vzilya-rekordnoe-kolychestvo-teplykh-kredytov>.

Каретна Ольга Олександрівна,

кандидат політичних наук, доцент,

Національний університет «Одеська юридична академія»

СПІВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У СУСПІЛЬСТВІ

Пріоритети сучасної незалежної держави в значній мірі залежать від того, наскільки чітко та недвозначно сформульовані його національні інтереси, а також від того на скільки чітко розуміються шляхи реалізації даних інтересів.

Серед пріоритетних цілей сталого розвитку держави на першому місці стоїть забезпечення національної безпеки у всіх її формах та проявах.

Останнім часом наше суспільство все сильніше стало цікавити проблема національної безпеки. Найяскравішим підтвердженням є те, що в останні роки ситуація в країні веде до утопічності вона полягає в тому, що на посади призначаються особи, які не зовсім розуміють суті безпеки, її методів та взагалі функціонального призначення органів і сил безпеки. Які моментами не можуть прорахувати стратегічні ризики від прийнятих ними рішень.

При розгляді проблем категорій як національна безпека і національні інтереси потрібно чітко розмежовувати ці поняття і розуміти відмінності між ними.

Національні інтереси є деяким результатом усвідомлення цінностей існування тієї чи іншої нації. Без національних інтересів нація не існує, вона перетворюється в населення, у відкрите суспільство, яке проживає на певній території, що задовольняє свої потреби.

Наявність національних інтересів в суспільстві свідчить про те, що нація ідентифікує себе як такою, вона виділяє себе серед інших народностей, проголошує намір подальшого існування і розвитку власним шляхом на підставі сформованих вже історичних традицій, способу й укладу життя. Тому тенденції індивідуалізму, які виразно проявляються в західних суспільствах, не можна порівняти з тими факторами, на підставі яких зароджувалася, розвивалася і функціонувала соціальна система в Україні.

Національна безпека є одним з видів соціальної діяльності, основним призначенням якої це створення сприятливих умов для реалізації інтересів. Тому безпека, як така, з однієї зі сторін також може розглядатися в якості національного інтересу.

У суспільстві має бути чітке усвідомлення того, що виражає національні інтереси - державна мудрість або політичний авантюризм і корисливе служіння інтересам вузької групи осіб. Національні інтереси повинні бути певним чином артикульовані. На процес їх артикуляції здатні впливати громадська думка, політична боротьба, засоби масової інформації, зміст програм, пропонує різних акторами політичної сцени, а також шляхи їх реалізації.

Важливу роль відіграє рівень розвитку громадянського суспільства та його інститутів. Згода в суспільстві з приводу національних інтересів досягається шляхом діяльності інститутів сучасного громадянського суспільства. Це відбувається тільки в умовах зрілого громадянського суспільства, який зумів побудувати політичну систему, відповідну існуючим реаліям. При достатній мірі розвиненості суспільства виникає цілісна збалансована система «нація - держава», в якій виробляються механізми врівноваження різноманітних інтересів.

Ефективне формування і реалізація національних інтересів передбачає не монополію однієї політичної сили, а певну систему стримуючих сил і протидії, голосний демократичний контроль за діяльністю всіх гілок влади - словом, все те, що утворює конструюють ознаки правової держави. Саме це дає всі підстави говорити про те, що без чіткого визначення національних інтересів, які були б невіддільні від цілей нації, а не висловлювали волю пануючої політичної сили, існування держави перетворюється в гру.

В даному випадку державні інтереси виступають амбівалентною категорією: з одного боку, вони виражають інтереси самого державного апарату, з іншого боку, в них акумулюються потреби суспільства і особистості, оскільки саме держава є найбільш ефективною організацією громадянського суспільства і має механізм, який може гарантувати реалізацію прав, свобод і законних інтересів людини. У цьому перманентному конфлікті і полягає суть нерозуміння багатьма дослідниками проблем безпеки, особливо в сфері державної безпеки, де остання є неприйнятним однобоко ототожнюється з безпекою держави. У зв'язку з цим підміна національних інтересів вузько партійними амбіціями сама по собі становить загрозу національній безпеці, оскільки створює умови і утворюють підґрунтя для реалізації різного роду тенденцій, замало чого спільного мають із стабільністю і процвітанням всієї української нації [1, с. 192-197].

Таким чином, розуміння відмінності національних інтересів і національної безпеки з суто теоретичної проблеми трансформується в проблему практичну - проблему виживання української нації, збереження її самоідентичності, і держави як найбільш ефективної форми громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Ватаман А. В. Формирование и реализация национальных интересов Приднестровья / А. В. Ватаман // Власть. 2016. № 2. с. 192-197.

2. Быков О.Н. Национальные интересы и внешняя политика / О.Н. Быков // Монография: М., ИМЭМО РАН, 2010. – 284 с.

3. Исаев Б. А. Национальные нужды, национальные интересы и авторитет государств / Б. А. Исаев. – М.: Гардарики, 2003. – 247 с.

Кланца Андрій Іванович,

кандидат медичних наук,

Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК СТРУКТУРНА СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Деконструкція сучасного світу, яка супроводжується зміною ціннісних пріоритетів та смислових орієнтирів життєдіяльності людей у ХХІ столітті небезпечно позначилась і на показниках якості здоров'я націй, що тим самим призвело до посилення адміністративно-командних методів та надмірної бюрократизації системи охорони здоров'я. Небезпека таких тенденцій тривіально спричинила певні диспропорції між реальними та гіпотетично можливими показниками якості населення держав у світі, завдяки чому й сама профілактика захворювань набула достатньо декларативного характеру, а публічне управління у сфері охорони здоров'я зовсім перетворилось на афірмативний інструмент.

Це суттєвою мірою позначилось і на демографічній ситуації, яка супроводжувалась продовженням тотального спаду народжуваності населення, зростанням показників смертності та скороченням тривалості життя. В загальнопланетарному масштабі це чітко викристалізувало нову ідеологію і практику реформаційних процесів у сфері охорони здоров'я, яка мала на меті забезпечити цілісні структурно-функціональні зміни компонентів національних систем охорони здоров'я.

Зростання соціальної напруги у суспільстві, пов'язане зі складною демографічною ситуацією, яка супроводжується погіршенням якості життя населення та соціально-економічною дестабілізацією є загальносвітовим трендом будь-якого перехідного періоду. Це все формує передумови для національної небезпеки сучасної держави, яка виявляється інституційно й ресурсно неспроможною реалізовувати антропометричну політику, спрямовану виключно на людину, гарантування її фізичної, соціальної й політичної безпеки. Виходячи із цього більшість національних держав, які прагнуть посилити свій безпековий потенціал вимушені були переглянути свої цілі та стратегічні пріоритети у сфері охорони здоров'я, як інструменту забезпечення національної безпеки держави.

Аби локалізувати поширення небезпечних тенденцій з якими стикається сучасний світ у сфері радикального падіння якості та тривалості життя населення сучасні держави постали перед необхідністю обґрунтування методології вибору: чи обрати реформаційну чи еволюційну стратегію підвищення якості та тривалості життя. Національні держави, які мають ефективну інституційну й ресурсну практику функціонування охорони здоров'я обрали модель еволюційного реформування. Такий підхід дозволив їм перетворити систему охорони здоров'я на стратегічну категорію соціальної безпеки населення, яка символізує собою гностичний інструментарій держави щодо реального забезпечення його життєдіяльності та безпеки націй як «найвищий пріоритет цивілізованої держави».

Відтак, держави в силу об'єктивних умов та факторів вимушені керуватись вимогами зміцнення здоров'я, підвищення якості життєдіяльності та тривалості життя населення як найвищою критеріальною структурою, яка формує престиж держави та стабілізує цілому та всю її соціальну та політико-економічну систему. З огляду на це саме здоров'я є необхідною умовою як якості трудового потенціалу держави, критерієм ефективності функціонування інститутів її публічної сфери та результативності забезпечення національної безпеки.

Сучасна парадигма більшості світових держав у ставленні до здоров'я та інституційного й ресурсного інструментів його забезпечення через дієву та функціонально збалансовану систему охорони здоров'я засвідчує перетворення здоров'я на найвищий національний пріоритет держави у напрямку артикулювання змісту національної ідеї, яка обертається виключно навколо людини як безпекового імперативу життєдіяльності нації. Саме така парадигма й закладає передумови для утвердження нової практики функціонування національних систем охорони здоров'я як інструменту налагодження сервісної структури медичної сфери, яка має враховувати загальносвітову, національну та регіональну специфіку як об'єктиву вимогу часу.

Такий контекст дозволяє чітко простежити і те, що охорона здоров'я як інструмент забезпечення національної безпеки держави є достатньо ієрархічною структурою, яка потребує чітких стратегічних національних пріоритетів гарантування максимальної можливості реалізації конституційних прав людей на охорону здоров'я. Це все ставить питання щодо підвищення стратегічної відповідальності держави не лише за її політику у сфері охорони здоров'я на всіх рівнях та вертикалях владної ієрархії, але і за ефективність інститутів публічного сектору задіяного у сфері охорони здоров'я населення. В даному відношенні йдеться про співпрацю з бізнес середовищем, громадськістю та міжнародними організаціями, які спільними ресурсними активами працюють над розширенням сервісності медичної сфери на потребу виключної реалізації інтересів населення.

Константною для держави у сфері охорони здоров'я має стати практика гарантування громадянам можливості отримання якісної медичної допомоги незалежно від стратифікаційних векторів, в які вони об'єктивно імплементовані. В даному відношенні йдеться про утвердження принципу соціальної справедливості у наданні медичних послуг, у розширенні її сервісної лінійки шляхом збереження максимальної доступності та безоплатності. На реалізацію цього завдання мають утверджуватись державні стандарти реєстру надання та якості медичних послуг населенню, що тим

самим свідчить про те, що медична допомога, аби слугувати національній безпеці держави має бути чітко стандартизована з орієнтацією на можливість дотримання відповідних норм їх запровадження виходячи із об'єктивних вимог часу.

Аби у такий спосіб держава мала можливість задекларувати свою високу спроможність у попередженні відповідних викликів національної безпеки держави, пов'язаних з падінням якості життя, стратегічним принципом має виступати передусім «збереження здоров'я здорових». З цією метою має здійснюватися реформування, модернізація й адаптація національних систем охорони здоров'я до світових «зразкових» стандартів оптимізації державного сектору охорони здоров'я. Такий підхід має стати стабілізуючим фактором для запровадження новітніх профілактичних та реабілітаційних програм у сфері охорони здоров'я, професійної освіти медичних працівників та розвитку науково-дослідницьких проектів у сфері зміцнення здоров'я націй та продовження тривалості їх життя.

Виходячи із того, що система охорони здоров'я є структурною складовою забезпечення національної безпеки держави перед кожною державою об'єктивно постає завдання – розроблення національної стратегії розвитку сучасної медицини. Її кінцевою метою має виступати забезпечення можливості для людини «не просто жити, а жити повноцінно, якісним життям, бути задоволеною своїм фізичним, психічним та соціальним благополуччям» [1].

Така новітня концепція якості життя має виступати методологічним імперативом розвитку та забезпечення функціональної результативності вітчизняної медичної галузі. Саме така концепція на нашу думку гарантуватиме багатоплановий розгляд гностичних складових здоров'я людини в сучасних умовах об'єктивної реальності світу. Виходячи із якої і вдасться розробити й запровадити стандарти оцінки якості життя максимально ідентичні об'єктивним потребам населення. Такий контекст аналізу охорони здоров'я як структурної складової забезпечення національної безпеки держави ставить питання щодо формування системи донозологічного моніторингу здоров'я

населення. Це безпосередньо передбачає створення відповідного ресурсного забезпечення, яке включає враховуючи провідну західноєвропейську практику створення інституцій діагностики, розвитку професійного здоров'я та відновлювальної медицини.

Формат вирішення безпекових питань держави у сфері охорони здоров'я досить чітко корелюється із вирішенням питань професіоналізації медичних кадрів, здатних забезпечити новітню модернізаційно-реформаційну синергію для системи охорони здоров'я. Аби вона була зорієнтована на реалізацію стратегічної політики забезпечення національної безпеки держави має бути запроваджена «розгорнута» інтелектуалізація сфери охорони здоров'я, яка б передусім слугувала розвитку професійно-творчого потенціалу фахівців медичної галузі.

Такий підхід передбачає також запровадження нової ідеології й практики запровадження інноваційних медичних технологій, а це у свою чергу вимагає певного переакцентування змістовної структури медичної та державно-управлінської науки шляхом розширення науково-технічного простору сфери охорони здоров'я. Це у свою чергу дозволить сформувати новітню загальнодержавну систему із чіткими стратегічними пріоритетами запровадження інноваційної медицини, які не формально, а реально формують новий образ здорового життя людини в умовах діаметрального зростання соціальних викликів, які небезпечно впливають на стабільну життєдіяльність людини у сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Economic Crisis, Health Systems and Health in Europe: Impact and Implications for Policy / S. Thomson, J. Figueras, T. Evetovits, M. Jowett, Ph. Mladovsky, J. Cylus, M. Karanikolos, H. Kluge. – Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, European Observatory for Health Systems and Policies. – 2015. – 258 p.

Дахно Олександр Юрійович,
аспірант

Науковий керівник – д. пол. н., професор М. М. Розумний
Національний інститут стратегічних досліджень

САМОВИЗНАЧЕННЯ НАРОДІВ ЯК СТРУКТУРНА УМОВА ГАРАНТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПОСТМОДЕРНОЇ ДЕРЖАВИ

Проблема співвідношення самовизначення народів та територіальної цілісності є однією із найбільш складних в методологічному, технологічному та політичному відношеннях, оскільки від її вирішення залежить оптимізація формули встановлення та зміни кордонів в умовах розвитку постмодерної держави. Доцільність аналізу даного аспекту обумовлена достатньо звуженою та однозначною формулою розуміння самовизначення народів, де воно посідало від крайньої деструктивної ролі, яка приводить до розчленування держави або відокремлення від неї її певних частин території до справедливо врегульованого механізму позбавлення колоніальної залежності держав. Сучасна методологія налагодження міжнародних відносин констатує значну кількість складно проблемних ситуацій пов'язаних і встановленням кордонів, одностороннім бажанням їх зміни, спираючись на принцип самовизначення народів, що неминує провокує внутрішньонаціональні і зовнішньонаціональні конфлікти та міждержавні війни. У переважній більшості всі вони розгортаються під формулою реалізації та забезпечення права народів на самовизначення.

В контексті концептуальної ідентифікації самовизначення народів як умови встановлення та зміни кордонів постмодерної держави доцільно розкрити сутність даного поняття, проаналізувати основні дослідницькі підходи до його визначення та конкретизувати його нормативно-правовий зміст

виходячи із змісту міжнародної правової бази. В межах різних дослідницьких підходів, залежно від їх предметної спрямованості класифікуються різні аспекти розуміння поняття самовизначення народів. Важливу методологічну роль щодо ідентифікації даного поняття відіграє правовий підхід, в межах якого узагальнено міжнародний досвід створення нових держав та реалізації геополітичних інтересів виходячи із їх права на самовизначення.

Вперше поняття самовизначення народів як умови встановлення та зміни кордонів постмодерної держави на нормативному рівні було визначено в *Статуті ООН*, яким передбачався «розвиток дружніх відносин між націями на основі поваги принципу рівноправ'я та самовизначення народів» який передусім має слугувати налагодженню мирних та дружніх відносин між ними [1]. З огляду на це, основним методологічним імперативом в контексті даного трактування самовизначення є розуміння під ним фундаментальної основи налагодження мирних та дружніх відносин з одного боку, а з іншого – самовизначення нерозривно та синхронно взаємопов'язане з рівноправ'ям народів, а відтак вимагає поважати не лише права суб'єктів самовизначення, але і права тих, хто не проходить через процес самовизначення, але реального зазнає його. Відповідно до Статуту ООН:

– всі народи мають право вільно визначати без втручання ззовні свій політичний статус та здійснювати свій економічний, соціальний та культурний розвиток, кожна держава зобов'язана поважати це право відповідно до положень Статуту;

– кожна держава зобов'язана сприяти реалізації принципу рівноправ'я та самовизначення народів згідно положень Статуту та надавати допомогу Організації Об'єднаних Націй у виконанні зобов'язань, покладених на неї Статутом, стосовно даного принципу заради того щоб: а) сприяти дружнім відносинам та співпраці між державами та б) негайно покласти край колоніалізму, проявляючи належну повагу до вільно вираженої волі зацікавлених народів, враховуючи, що підпорядкування народів іноземному ярму, панування експлуатації є порушенням цього принципу, так само як і

запереченням основних прав людини, що суперечить Статуту Організації Об'єднаних Націй [1].

З цього приводу *Д.Окс* виходить із того, що «принцип рівноправ'я народів та їх право на самовизначення є двома складовими елементами єдиної норми, однак, методологічно вони не узгоджуються між собою», оскільки на думку вченого принцип рівноправ'я та самовизначення народів включає в себе лише право народів на самоуправління, виключаючи право на відокремлення [2]. Це свідчить про те, що даний принцип легітимно виключає «відокремлення» як форму його реалізації в системі налагодження та утвердження міжнародних відносин. Відповідно до цього формула принципу самовизначення народів обертається навколо реалізації ідеї поважати рівноправ'я та права народів розпоряджатись власною долею дотримуючись принципів міжнародного права, які слугують збереженню територіальної цілісності держав, стримуючи їх від застосування сили чи загрози сили. Саме такий контекст його розуміння закладений в *Декларації принципів, підписаній в Алма-Аті в рамках Наради з взаємодії та заходів довіри в Азії* у 1999 році, в якій самовизначення народів розглядалося в контексті невтручання у внутрішні справи та їх зобов'язання протистояти сепаратизму [3]. У такий спосіб Декларація вказала на доцільність збалансованості принципу самовизначення народів та принципу територіальної цілісності держав.

Особливий методологічний інтерес в межах даного дослідження становить концепція *Е. Грос Еспіеля*, в межах якої артикулюється проблема самовизначення соціальних груп, яка взаємопов'язана з розвитком державної ідентичності. Вчений звертає увагу на те, що історично самовизначення передусє виникненню держави як інституту організації соціально-культурного простору, а тому її геосоціальний простір має чітко корелюватись з рівнем територіальної ідентифікації народу. В протизагуг цьому реальна практика засвідчує первинність територіальної цілісності по відношенню до самовизначення народів, змінюючи таким чином достеменність історично детермінованої та гностично обґрунтованої ієрархії понять. Це обумовлено тим,

що в добу постмодерну «держави віддаючи пріоритет територіальній цілісності, вважають її єдиною умовою досягнення внутрішньої соціальної та зовнішньої, міжнародної стабільності, яка здатна стримати процеси пов'язані з розпадом поліетнічних держав та несанкціонованого виникнення нових» [4, с. 211].

У контексті даного аналізу доцільно виходити із того, що самовизначення народів є «первинним джерелом внутрішньополітичних та міжнародних, соціально-економічних та культурних змін» [5, с. 39]. Це свідчить про те, що самовизначення народів є процесним, а ніяк не усталеною формою, раз і назавжди заданою, регламентованою, оскільки воно залежить від історичної динаміки, базується на соціально-економічних та культурно-психологічних умовах розвитку. Це є підтвердженням того, що зміни кордонів держав їх статус в добу постмодерну, як і їх чисельність є достатньо гнучким, еволюційним процесом, хоча і позбавленим певних конкретних закономірностей їх самоідентифікації.

На підставі цього уявляється можливим виокремити основні історичні фактори самоідентифікації народів відповідної до якої й відбувається процес їх політичного самовизначення, який і зумовлює об'єктивацію процесів встановлення та зміни кордонів постмодерної держави. Здебільшого йдеться про еволюційну парадигму послідовних форм прогресивного розвитку народів з одночасним симбіозом зворотних варіацій, які зумовлюють народи прилаштовуватись до певних історичних реалій, а інколи їх соціально-політичний розквіт зазнає стагнації. З огляду на це, до таких факторів самоідентифікації народів, на нашу думку доцільно віднести: а) зникнення одних держав; б) виникнення інших шляхом утворення певних імперій; в) їх розпад; г) становлення нових народностей (народів), які через самовизначення приходять до необхідності зміни кордонів в сторону їх розширення; д) синтез культур; є) зміна мов та релігій.

Таким чином, здійснений нами аналіз самовизначення народів як умова встановлення та зміни кордонів постмодерної держави вказав на відсутність єдиного універсального інструменту збалансованості права на самовизначення

народів та збереження територіальної цілісності, легітимізуючи лише однозначність мирного шляху врегулювання певних конфліктів і спираючись виключно на реалізація безпеки громадянина. Функціональним призначенням постмодерної держави є розвивати та захищати права народів на їх самовизначення, однак це не завжди передбачає зміну її територіального простору.

При цьому надзвичайно важливо враховувати і той факт, що самовизначення народів в межах багатонаціональної держави не обов'язкового передбачає збільшення потенціалу її самостійності шляхом відокремлення, адже головним критерієм тут виступає реалізація прав та свобод громадян, яка чітко синхронізується із практикою збереження територіальної цілісності. Відповідно до цього ідентифіковано сутність принципу територіальної цілісності, як структурної складової сфери міждержавних відносин, покликаного захищати територіальну цілісність та національну єдність держав від зовнішніх посягань, та принцип самовизначення народів як невід'ємного права громадян вільно визначати свій політичний статус та забезпечувати власний соціальний, економічний, політичний та культурний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Устав Организации Объединённых Наций. Міжнародний документ від 26.06.1945, Изменения см. в Поправке (995_701) от 20.12.65; в Резолюции (995_702) от 20.12.71; в Резолюции (995_e56) от 16.09.2005 – Режим доступа: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
2. Human Rights Study Series. Study on the Rights of Persons belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities. N.-Y., 1991. Doc. UN E /4/ CN/ Sub.2/1993/34.
3. Декларация принципов, регулирующих отношения между государствами членами совещания по взаимодействию и мерам доверия в Азии (СВМДА) (вместе со списком государств членов и наблюдателей совещания по взаимодействию и мерам доверия в азии) (принята в г. Алма-Ате 14.09.1999). –

Режим доступу: <http://xn--80aagahqwyibe8an.com/pravovi-akti-mijnarodni/deklaratsiya-printsipov-reguliruyuschih232319.html>.

4. Грос Эспиель Э. Осуществление резолюций Организации Объединенных Наций, касающихся права на самоопределение народов, находящихся под колониальным и иностранным господством. Нью-Йорк, 2014. – 410 с.

5. Карапетян Л. М. Все ли сказано о самоопределении или нет? / Л. М. Карапетян // Государство. – 2012. – № 35. – С. 32-50.

Бахметьев Андрій Євгенійович,

магістр факультету психології, політології та соціології,
Національний університет «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – к. пол. н., доцент А. В. Полухіна

Національний університет «Одеська юридична академія»

ЗАБЕСПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми обумовлена тим, що на початку XXI століття в нових геополітичних умовах боротьба держав за збереження свого впливу на світ, або в межах певного регіону, відбувається в руслі двох основних тенденцій: глобалізація (регіоналізація) та формування геополітичних центрів світу. Саме глобалізаційні процеси та створення світового інформаційного суспільства й обумовило використання нового механізму геополітичного впливу – гібридних війн.

Очевидним є той факт, що сьогодні, в епоху глобальних викликів і загроз, світ переживає новий етап геополітичного протиборства між провідними країнами світу за ресурси, комунікації, ринки збуту, розширення сфер впливу та інше. Можна з упевненістю сказати, що сьогодні, основним механізмом

геополітичного протиборства є «гібридні війни», як інструмент впливу на світовій арені. Саме навколо Євразії сьогодні розгортається протиборство. На найбільшому континенті зосереджена велика частина світових запасів природних копалин, розвинений технологічний потенціал, найбільш розгалужена мережею континентальних транснаціональних комунікацій, тут розташовані найвигідніші геополітичні і геостратегічні точки світу, контроль над якими дає істотну економічну або військову перевагу.

Теоретичною базою написання даної наукової роботи послужили в роботи українських та зарубіжних фахівців в галузі геополітики, політичної науки та історії, а саме Гофман, Бжезинський, Фрейер, Руценко та ін.

Сьогодні прийнято вважати, що саме країни охоплені Арабською весною, у т.ч. Сирія, стали певним таким майданчиком або полігоном для випробування форм та методів ведення гібридної війни. Але це далеко не так. Першою країною на якій одразу був використаний увесь спектр засобів ведення неконтактної війни – це Україна.

Україна стала таким собі експериментальним місцем для проведення гібридної війни нового покоління в нинішню епоху глобалізації та цифрових технологій, як заявила директор Центру інформації та документації НАТО в Україні Барбора Маронкова під час відкриття VI Київського безпекового форуму для молоді. «Для того, щоб отримати перевагу у конфлікті, використовуються будь-які військові і не військові засоби і заходи. Якщо сторона усвідомлює, що вона не може виграти якимось іншим чином, то вона використовує саме такі альтернативні – асиметричні, гібридні – методи. І думаю, що асиметрія буде тільки посилюватися і ця гібридність лише розвиватися. І ми це з вами бачимо: Україна стала такою величезною «Чашкою Петрі» – місцем для проведення таких експериментів», – сказала вона.

Гібридна війна проти України була почата досить в очевидний час, а саме у 2014 році. І головним моментом тут є питання національної ідентичності. Певний політичний міф, а саме ефемерної соціальної стабільності, який роками нав'язувалась в якості найвищої соціально-політичної цінності, насправді

виявився утопією, оскільки отримані внаслідок розпаду СРСР у 1991 році можливості рік за роком Україна втрачала, не маючи рішучості покінчити із радянським минулим, передусім у сфері державного управління. Все це призвело до зависання в певному «пострадянському вакуумі». Така нерішучість призвела до того, що в Україні за допомогою агентів впливу, тобто певних манипуляторів, у науковій та блогосфері стали поширюватися різноманітні інтерпретації концепції «failed state», в якій усіяко із застосуванням маніпулятивних технологій обґрунтовується неможливість реалізації Україною свого суверенітету, і фактично готувалась наукова та теоретична база для доведення факту неспроможності України та української політичної нації мати власну незалежну та суверенну соборну державу. Тому будь-які анексії та паради суверенітетів або сепаратизмів трактуються як природна відповідь на неспроможність державної влади України управляти всією країною, задовольняти національні інтереси, а не потреб окремих осіб з числа олігархату.

Все це призвело до того, що у 2014 році проти України був застосований метод гібридної війни з боку Російської Федерації. Ця боротьба триває і на сьогоднішній день. У 2013 році Україна призупинила процес євроінтеграції що спровокувало повторення Помаранчевої революції 2004 року. На вулиці вийшли сотні тисяч людей з метою засудити дію уряду і вимагати підписання Договору про асоціацію з ЄС.

Проведення референдуму про відділення Криму від України було проведено без згоди на те офіційного Києва. Протистояння в Криму закінчилося поразкою України. Однак незабаром навесні на сході України почалися масові захоплення адміністративних установ людьми знову ж без розпізнавальних знаків і відмінностей. І. О. Президента України Олександр Турчинов оголосив про проведення АТО на території Харківської, Луганської та Донецької областей. Конфлікт триває і по сьогоднішній день. Робилися дві спроби припинити протистояння. Перша спроба робилася в 2014 році в Мінську, де був підписаний ряд домовленостей, які так і не були виконані.

Потім в 2015 році була друга спроба, однак на сьогоднішній день не можна сказати, що вона була успішною. Конфлікт знаходиться в «замороженої» стадії.

Неконтактна війна нового типу, яка велась проти України, довела неспроможність ряду міжнародних безпекових інституцій ефективно протидіяти будь яким проявам гібридної війни. Маніпулювання із юридичною термінологією при посиленні на ряд міжнародних домовленостей, у т.ч. Будапештський меморандум, фактично нівелювало роль Генеральної Асамблеї ООН, демонстрація неефективності застосування права вето при голосуванні в ГА ООН, пасивність, а інколи зрада чиновників ОБСЄ, в місію в яких приймають участь громадяни Росії, доводить необхідність системного вивчення даного феномену, особливо в напрямку зміни підходів до діяльності міжнародних безпекових інституцій, а й вироблення нових форм та методів протидії. Щодо України, то сьогодні, вона не змогла побудувати орієнтовану на власні національні інтереси систему державного управління. Разом із тим, Росія, використовуючи прибутки з продажу вуглеводородів усі роки нарощувала свій військово-політичний потенціал, поєднувала розвиток своєї військової могутності із теоретичним обґрунтування необхідності реінтеграції пострадянських республік до нових об'єднань, послугуючись різними методологічними концепціями: неоєвразійство, панславізм, месіанство, Москва — третій Рим та багато інших. Яскравим прикладом є створення того ж самого ОДКБ, головною метою якого було, відновлення певного регіонального панування; відновлення того впливу, який був втрачений після розпаду СРСР. При цьому відверта брехня, провокації, дискредитація органів державної влади України — стали звичайним атрибутом державної політики зовнішньої політики Росії. Більше того, Росія створила паралельний світ, віртуальну реальність, в якій живуть її громадяни, яка не має нічого спільного із реальністю і подіями в Україні: відомі меми щодо підняття Андріївського прапору флагманом українського флоту Гетьманом Сагайдачним під час анексії Криму, посадки «москаляки на гіляку», розтин російськомовних дітей та ін., що перетворило російські новини на інший паралельний світ, простір якого

охоплює лише межі Росії. Навіть так ж сама лояльна до РФ Білорусь, не формувала у власному інформаційному просторі певних антиукраїнських думок. Натомість цього є достатньо для того, щоб пересічні росіяни вважали, що анексія Криму, це нормально, адже «кримнаш», а війна на сході трактувалася як допомога братньому російськомовному народу, при цьому українські війська, котрі діють на власній території, згідно з українським законодавством, забезпечують національну безпеку через поновлення територіальної цілісності, боротьбу з незаконними збройними та військовими формуваннями, не передбаченими Конституцією України, називають в руських ЗМІ виключно як «українські карателі», владу України «київську хунта».

У час, коли Росія стоїть на порозі певного геополітичного краху, використовуючи надбання революції гідності 2014 року, на уламках деформованого українського суверенітету Росія прагне отримати новий імпульс для відновлення власної гегемоністичної ідеї, формування нового регіонального порядку. Більше того, реалізація даної ідеї також носить і закамфльований характер через впровадження в систему державного управління України начебто «опозиціонерів» з Росії, які фактично виступають засланими козачками, і за першого сприятливого випадку розпочнуть свою руйнівну дію на українську державність. Поза це, з усіх відомих руських опозиціонерів відверто проти анексії Криму та війни на сході України виступив лише Б. Немцов (вже покійний), Г. Каспаров, а також А. Макаревич. Решта ж опозиціонерів, критикуючи режим Путіна, насправді хочуть відродження ідеї панславізму лише із центром не в Москві, а в Києві. Вони не позбавлені імперської хвороби і вірус месіанства дуже міцно роз'їв їм мозок. В рамках даної статті ми не маємо можливості вдаватися у детальний аналіз промов та виступів так званих опозиціонерів, але і Ходорковський і Навальний та інші особи, критикуючи Путіна, не критикують ідею російської імперії, ідею третього Риму, вони визнають необхідність «повернення Криму в лоно Росії», при цьому замовчуючи факти передачі Україною Росії територій, які зараз належать Росії, але були українськими. Отже одним із елементів гібридної

війни, а відтак і загрозою національній безпеці є заслання в Україну і отримання українського громадянства опозиціонерами з Росії. Незалежну Україну мають будувати українці — ті хто тут народився, хто тут буде жити, і хоче перетворити Україну на процвітаючу, успішну та щасливу державу. Фахівці у вигляді іноземців можуть бути використані в якості радників, але ніяк не в якості державних службовців. Більше того, „біганина від режиму Путіна” насправді має величезний плюс для самого Путіна: він залишається і надалі одноосібним автором і розпорядником концепції розвитку Росії. Оскільки ніхто і ніщо не заважатиме йому. Позбавлення України можливості самостійно вирішувати свою подальшу долю, є одним із концептуальних напрямів заслання опозиціонерів до України. Їхня мета — унеможливити утворення України в якості регіонального лідера, таким чином, знищивши економічно та фінансово основного конкурента та пострадянському просторі Росія перетворюється на одноосібного лідера, перспективи могутності якого навіть важко нині спрогнозувати. Основою для виграшу у гібридній війні є ефективне державне управління, причому в усіх складових національної безпеки, а не лише військовій. Кожний громадянин має пишатися Україною. Ми маємо використати феномен російськомовного українського патріотизму, який має виступати скритим резервом зняття напруги по дузі двомовності, а також налагодження діалогу між різними частинами нашої великої Батьківщини. Глобалізація виступає одним із чинників, який чинить вплив на національну ідентичність, тому її вивчення та ефекти від неї мають бути прогнозовані і мати адекватні алгоритми відповіді.

Список використаних джерел:

1. Барбора Маронкова. Україна стала такою собі «Чашкою Петрі» для гібридної війни [Електронний ресурс] // openukraine.org: <http://openukraine.org/ua/news/1410-ukrajina-stala-takoju-sobi-chashkoju-petri-dlya-gibridnoji-vijni--barbora-maronkova>

V СЕКЦІЯ: СУБ'ЄКТНО-ОБ'ЄКТНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кривцова Валентина Михайлівна,
кандидат історичних наук, доцент,
ОРІДУ НАДУ при Президентові України
Усатюк Іван Федорович,
кандидат історичних наук, доцент
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

В РУСЛІ РУХУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОСОЮЗУ ТА НАТО: НОВИЙ ЗАКОН ПРО НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Як відомо, 21 червня Верховна Рада ухвалила закон «Про основи національної безпеки України». За відповідне рішення проголосували 248 народних депутатів. Цей документ визначає рух України у напрямку до Євросоюзу та НАТО. Текст, окрім усього іншого, передбачає розвиток держави навіть в умовах воєнного конфлікту, а в деяких положеннях — і дії в умовах воєнного стану.

Законодавчий акт визначає основи та принципи національної безпеки й оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз. Також цим документом визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки та оборони, створюється основа для інтеграції політики й процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки та оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки й оборони, забезпечуючи у такий спосіб

демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями цього сектора.

Закон чітко визначає сили безпеки й оборони України, до складу яких входять: Міноборони, ЗСУ, МВС, Нацгвардія, Нацполіція, Держприкордонслужба, Державна міграційна служба, Державна служба з надзвичайних ситуацій, СБУ, Управління держохорони, Держслужба спецзв'язку та захисту інформації, Державна спеціальна служба транспорту, Апарат РНБО, розвідувальні органи, центральний орган виконавчої влади щодо військово-промислової політики, інші органи.

Закон містить п'ять розділів. У першому — подано визначення термінів, які використовуються у документі. Другий — закріплює правові засади та принципи державної політики у сфері нацбезпеки та оборони, фундаментальні національні інтереси України (забезпечення державного суверенітету і територіальної цілісності, інтеграція країни в європейський політичний, економічний, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). Третій — визначає засади та механізми цивільного демократичного контролю, повноваження у здійсненні такого контролю законодавчої, виконавчої й судової влади, органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства. У четвертому — визначено склад сектора безпеки й оборони та правовий статус основних органів, що входять до його складу, а також управління та координацію у сфері національної безпеки. У п'ятому розділі прописано регулювання планування у сфері нацбезпеки й оборони, визначено основні документи довгострокового планування (Стратегію національної безпеки України, Стратегію воєнної безпеки України, Стратегію громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України, Стратегію кібербезпеки України, Національну розвідувальну програму).

Встановлено, що обсяг видатків на фінансування сектора безпеки й оборони має становити не менше 5% запланованого обсягу внутрішнього валового продукту, з яких не менше 3% — на фінансування сил оборони.

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та в особливий період, є Міністерство оборони України.

Міністр оборони, його перший заступник та заступники призначаються на посади з числа цивільних осіб (ці норми набувають чинності з 1 січня 2019 року).

Закон також передбачає розділення посади начальника Генерального штабу — Головнокомандувача ЗСУ на дві (з 1 січня 2021-го).

Планування у сферах національної безпеки та оборони поділяється на довгострокове (понад п'ять років), середньострокове (до п'яти) та короткострокове (до трьох років).

Документами довгострокового планування є Стратегія національної безпеки України, Стратегія воєнної безпеки України, Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України, Стратегія кібербезпеки України, Національна розвідувальна програма.

Документами середньострокового планування є інші стратегічні документи, програми щодо розвитку складових сектора безпеки та оборони, зокрема оснащення їх сучасним озброєнням і військовою технікою, створення необхідних запасів матеріально-технічних засобів та необхідних для цього потужностей оборонно-промислового комплексу, реалізація інших заходів з посилення обороноздатності держави.

Короткострокове планування передбачає щорічне розроблення планів утримання та розвитку (діяльності) складових сектора безпеки й оборони, основних показників державного оборонного замовлення (на трирічний період), у яких визначаються завдання щодо реалізації документів довгострокового і середньострокового планування.

Документ, серед іншого, передбачає встановлення цивільного та парламентського контролю за оборонними структурами, міністр оборони призначатиметься за поданням Президента з числа цивільних осіб.

Законом визнано такими, що втратили чинність, закони «Про основи національної безпеки України», «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» та «Про організацію оборонного планування».

Важливо зазначити, що новий закон про національну безпеку написаний під час реальної війни на сході України та окупації частини її території, які почалися з 2014 року. Під час його підготовки не обійшлося без допомоги іноземних радників. Відтак за змістом цей важливий документ позитивно відрізняється від попередніх.

Втім, порівнюючи його із законом «Про основи національної безпеки України» 2003-го, чимало фахівців й експертів вказують і на низку недоліків. Зокрема, значно зменшився перелік національних інтересів. Якщо у старій версії був пункт про «розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу Українського народу, зміцнення фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення, збереження та зміцнення інституту сім'ї», то в новому законі вони об'єднані у три глобальні сфери: державний суверенітет і територіальна цілісність; розвиток економіки, громадянського суспільства та зростання рівня і якості життя населення; інтеграція в ЄС та членство в НАТО (правильніше сказати, рух у цьому напрямку).

Не дуже чітко виписані в новому документі й основні загрози національній безпеці України. Наприклад, така важлива загроза, як зрощування олігархії з владою, взагалі не знайшла в ньому місця. Дивує також і те, що в новому законі не прописані такі важливі сфери національної безпеки, як економічна, інформаційна, екологічна, науково-технологічна, соціальна тощо.

Всупереч стандартам НАТО, в законі про національну безпеку Міністерство оборони України залишається органом військового управління.

Це, як на мене, суперечить стандартам Альянсу. Це виглядає абсурдним і з огляду на те, що Міноборони, відповідно до цього ж закону, мають очолювати цивільний міністр та цивільні заступники міністра. Тому Міністр оборони — член Кабінету Міністрів, цивільна особа і керівник органу виконавчої влади — не може бути підпорядкований Президентові України як Верховному головнокомандувачу Збройних Сил, як і не може здійснювати оперативне керівництво застосуванням ЗСУ.

Неврегульовані у законі й взаємовідносини між начальником Генерального штабу та Головнокомандувачем Збройних Сил України, командувачем об'єднаних сил та командувачами видів, окремих родів військ (сил) ЗСУ, командувачами (керівниками) інших військових формувань. Унаслідок цього вірогідний конфлікт між органами управління під час виконання завдань з оперативного керівництва військами.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к-ВР /із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004 р., № 2952-VI від 01.02.2011 р., № 586-VII від 19.09.2013 р., № 742-VII від 21.02.2014 р. // [Електронний ресурс] /Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: www.zakon4.rada.gov.ua.

2. Енциклопедія державного управління: у 8 томах /Нац. акад. Держ. упр. при Президентові України; наук. ред. Колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. — К.: НАДУ, 2011.

3. Енциклопедичний словник з державного управління /уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Коовбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна. — К.: НАДУ, 2010. — 820 с.

4. Стратегія сталого розвитку «Україна — 2020». Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.

5. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469 — VIII. //Голос України. — 2018. — 7 липня. — Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/304933>.

6. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 827/2015.

7. Про Раду національної безпеки і оборони: Закон України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 43-VIII від 25.12.2014, ВВР, 2015, № 4, ст. 14}.

8. Воєнна доктрина України: Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015.

9. Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України: Указ Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016.

10. Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 27 червня 2014 року.

11. Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях» від 24 лютого 2018 року.

12. Усатюк І.Ф. Національна безпека: переваги та зауваги //Чорноморські новини. - 2018. — 5 липня. - № 056 (21966).

Дзюбенко Юлія Михайлівна,

кандидат політичних наук,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ДЕМОКРАТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ У КРАЇНАХ АЗІЇ ТА ОКЕАНІЇ

В останні роки хвиля пост 1970-х демократизації сповільнилася або, в разі деяких країн, повністю змінена. Відповідно до вимірювання системи Economist Intelligence Unit половина населення в світі тепер живе в демократії. Однак в останні роки, спостерігається практика повернення до авторитарного режиму.

Також, низка культурно-історичних, географічних, релігійних, ментальних, соціо-політичних, економічних та інших особливостей було доцільно проводити даний аналіз, виходячи з регіонального розташування країн.

Переходячи до такого показника як інклюзивність, зазначимо, що в середньому, система представництва в рамках політичних систем Азії і Океанії викликає більше занепокоєння, ніж соціальна інклюзивність, хоча рівні державної ідентичності, загалом, високі. Тим не менш, деякі провідні країни, які виділяються як політично, так і соціально-економічно, як правило, уникають цієї проблеми. Таким чином, відкриті і інклюзивні Австралія, Японія та Нова Зеландія, а також такі економічно успішні країни як Сінгапур, Південна Корея і Тайвань показують низький рівень бідності, нерівності та дискримінації. Однак, що стосується політичної інтеграції, рівні соціальної самоорганізації і сила груп інтересів є значно нижчими в авторитарному Сінгапурі і Малайзії, ніж в демократичних Індонезії та Індії, які, в свою чергу, гальмуються низькими рівнями соціально-економічного розвитку та рівних можливостей.

На іншому кінці шкали, Камбоджа, М'янма, Непал і Пакистан страждають, в першу чергу, від нестабільності і низького рівня розвитку, в той час як Афганістан, Лаос і Північна Корея показують вкрай низький рівень соціально-економічного розвитку разом з відсутністю функціонуючих посередників між політичною системою і громадянським суспільством. Лаос відрізняється лише тим, що рівень довіри і місцевої самоорганізації там не такий низький, як в занепадаючому Афганістані або в закритому суспільстві Північної Кореї.

Китай, Шрі-Ланка, Таїланд і В'єтнам є дуже успішними у розвитку соціально-економічної інтеграції та рівних можливостей, але показують недоліки щодо представництва інтересів. Ситуація особливо складна в суворих однопартійних системах в Китаї і В'єтнамі, але також все частіше

проявляється під час етно-націоналістичного правління на Шрі-Ланці і військового правлінням у Таїланді [1].

В Бутані і Папуа-Новій Гвінеї жодного балансу між політичним доступом і соціально-економічною інклюзивністю не відбулося. Незважаючи на недавні успіхи в Бутані, сільська бідність залишається широко поширеним явищем, в той час як система посередництва між громадянським суспільством і політичною системою ще недостатньо закріпилась після довгої історії монархічного правління. У зубожілій Папуа-Новій Гвінеї, партійна система є крихкою і тому система представництва інтересів носить клановий, а не представницький характер. Доступ і інклюзивність збалансовані на більш високому рівні в Бангладеш і на Філіппінах, з високим рівнем соціального капіталу, що існують в обох країнах.

Політичні партії і партійні системи в Австралії і Новій Зеландії є вельми інституціоналізовані і в змозі сформулювати і агрегувати соціальні інтереси, в той час як Індія і Японія мають вигоду від помірно інституалізованих партійних систем. Серед пізньо-демократизованих країн, Тайвань і Індонезія єдині, хто розвинули політичні партії, які або добре інституціоналізовані або, принаймні, внесли позитивний внесок в представництво і інклюзивність демократичної системи. Незважаючи на це, все одно ці партійні системи не здатні улагодити соціальне і політичне напруження, що сприяє глибоким політичним кризам і хронічній нестабільності в таких країнах, як Бангладеш, Непал, Пакистан, Таїланд і Філіппіни.

Насправді, слабка інституціоналізація політичних партій і партійних систем, а також відсутність адекватних можливостей для політичного представництва і участі для політичних партій є основними перешкодами на шляху демократичного врядування в більшості демократій Східної і Південно-Східної Азії. Що стосується бідності і глибоких нерівностей, які блокують частину населення від рівноправної участі в економічному, соціальному і навіть політичному житті, існує чіткий регіональний розподіл

в Азійсько-Океанському регіоні на Південну Азію з одного боку, і велику частину Східної і Південно-Східної Азії, – з іншого [1]. У той час, як в Північно-Східній Азії і в більшості країн Південно-Східної Азії економічне зростання сприяло вражаючим успіхам в боротьбі з бідністю і значним поліпшенням в сфері людського розвитку, більшість країн Південної Азії застрягли в стані низького рівня розвитку. Через структурні, культурні і політичні причини, переважна більшість населення позбавлена доступу до усіх можливостей життя. Афганістан, Бангладеш і Пакистан в цьому відношенні є найбільш проблемними.

Деякі поліпшення відбулися в Камбоджі, Лаосі, М'янмі та Непалі, але в значно меншому обсязі, ніж, наприклад, у Китаї або В'єтнамі. Крім того, важливо відзначити чіткі відмінності між азіатськими країнами щодо відкритості політичної системи до вимог різних соціальних груп для поліпшення соціальної політики і адекватних соціальних послуг, таких як медичне страхування. У той час як уряди Індонезії, Південної Кореї, Тайваню і Таїланду адаптувалися до зростаючого тиску, обрані уряди в Індії, Папуа-Новій Гвінеї і на Філіппінах були не в змозі ефективно боротися з соціально-економічними бар'єрами в їх суспільствах.

Підсумовуючи, зазначимо наступне: за винятком Китаю та деяких міні-держав в Південно-Східній Азії і південній частині Тихого океану, всі країни в регіоні, принаймні формально володіють інституційними атрибутами представницької демократії – тобто, всенародні вибори в національний законодавчий орган, парламенти, та в деякій формі (найчастіше неефективній) розподіл влади.

Серед демократій, найбільш істотний розрив існує між кількома державами, які просуваються в бік демократичної консолідації (Індонезія, Південна Корея, Тайвань), і країнами, які зазнали різкого зниження якості демократії (Шрі-Ланка, Таїланд). Зберігаються проблеми державності, особливо в Південній Азії і південній частині Тихого океану, де слабкі посередницькі організації і недостатнє дотримання верховенства права є

проблематичними для більшості азіатських демократій Східної і Південно-Східної Азії.

Порушення громадянських прав підкреслює найбільший дефіцит демократичних структур в регіоні, так як належні правові процедури, рівність перед законом і особиста недоторканність не гарантовані в майже двох третинах країн регіону. Це корелює з відносно низьким рівнем довіри до політичних інститутів в більшості азіатських демократій, а також з ерозією в прихильності еліт до представницької демократії в таких країнах, як Бангладеш, Пакистан, Шрі-Ланка та Таїланд.

Китай, Лаос, Північна Корея і В'єтнам є авторитарними державами з однопартійним правлінням, без розподілу влади і з суворо обмеженими політичною участю і громадянськими правами. Афганістан це слабка держава з нестабільними і ненадійними політичними інститутами.

Камбоджа, Малайзія, М'янма, Непал, Пакистан, Сінгапур і Шрі-Ланка мають багатопартійність, принаймні формальне дотримання принципу верховенства права, а також обмежений доступ до громадянських прав. Права на участь, а отже, політичний і соціальний плюралізм, існують, але, як і раніше, обмежені.

У Бангладеш вибори є значущими і рівень участі громадянського суспільства є відносно високими. Однак ці позитивні аспекти запламовані недостатнім захистом громадянських прав. У Папуа-Новій Гвінеї вибори по суті є вільними, але не справедливими і скомпрометовані широким поширенням підкупу виборців, фальсифікацією результатів виборів та залякуванням. Проте, верховенство права встановлено досить добре, особливо щодо розподілу влад та незалежності судової системи. В Таїланді вибори як засіб відбору політичних лідерів є доволі спірними. Проте, конфлікти серед еліти сприяли краху демократії та військовому перевороту в травні 2014 року [1].

Бутан, Індонезія і Філіппіни, хоч і демонструють деякі недоліки в демократичному управлінні, проте вже просунулися щодо

інституціоналізації демократичних процесів. Участь у політичному житті забезпечується і формальне верховенство права досить добре встановлено, хоча захист громадянських прав показують недоліки у всіх трьох країнах.

Австралія, Японія та Нова Зеландія є консолідованими демократіями, в той час як Індія і Тайвань стикаються з перешкодами в зміцненні демократичного правління, починаючи від масової бідності і соціальної дискримінації в Індії, до проблеми в державності в Тайвані. У Південній Кореї, права участі в політичному житті все більше і більше порушуються [1]. Однак, демократія у всіх цих країнах навряд чи буде повалена. Існує нерівномірне дотримання політичних прав, а верховенство права є недосконалим в деяких випадках, але вільні і справедливі вибори є єдиним законним шляхом вибору політичних лідерів. Також в цих країнах існують розбіжності щодо ступеня інституціоналізації партійної системи, сили груп інтересів і рівня соціальної самоорганізації, але всі ці країни мають демократично єдині еліти.

Список використаних джерел:

1. Asia-Oceania – Transformation Index (BTI). *BTI*. URL: https://www.bti-project.org/fileadmin/files/BTI/Downloads/Zusaetzliche_Downloads/NGD_Asia.pdf.

Савон Катерина,

магістр факультету психології, політології та соціології

Науковий керівник – к. політ. н., доцент Т. М. Краснопольська
Національний університет «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ЗМІН

Існують різні точки зору щодо понять образ, імідж та бренд держави. Є. Б. Шестопаєв пише, що поняття образ і імідж мають різні тлумачення. Іміджем називають уяву, яка конструюється спеціально, а образом – те, що формулюється спонтанно. Образ реальне, а імідж конструйоване. Образ країни в контексті виступає як найбільш загальна категорія, що охоплює весь обсяг уявлень про країну. Імідж країни є вужчим поняттям, означаючи образ, на який намагаються впливати з метою зміни. Бренд країни вимагає реалізації позитивних характеристик країни з метою отримання прибутку, що, з одного боку, зближує його з іміджем, а з іншого – проводить межу за сферою і метою здійснення. Імідж держави впливає як політично, так і економічно на учасників міжнародної взаємодії. Кожна держава має свій імідж і є брендом.

І. Ю. Кісельова та А. Г. Смірнова описують авторський термін «я держава», згідно з яким образ держави формулюється у єдності трьох компонентів. Перший з них це ідентифікація політичного лідера нації спільним цінностям, освідомлення статусу своєї держави та розуміння ролі держави, яку вона займає на міжнародній арені.

Міжнародні організації створюють різні стандарти, які створюють за різними показниками рейтинги держав, з тієї чи іншої спеціалізації. До найважливіших індексів, які впливають на формування іміджу тієї чи іншої держави, належать:

- Індекс конкурентоспроможності (один з найвідоміших світових індексів, який щорічно складається Всесвітнім економічним форумом у Давосі. В опублікованому в січні 2018 року рейтингу Україна зайняла 81-е місце.
- Індекс сприйняття корупції (щорічно розраховується міжнародною організацією Transparency International). Індекс сприйняття корупції вказав що станом на 2017 рік Україна посіла 30 місце.
- Індекс електронної участі громадян (оцінює якість і корисність інформації та послуг, які уряд за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій надає громадянам з метою залучення до прийняття управлінських рішень). Україна посідає 32 сходинку серед 193 країн – членів

ООН, з найвищим за всю історію незалежності показником індексу електронної участі.

– Індекс економічної свободи. У рейтингу економічної свободи Україна зайняла 162 місце.

Щодо успіхів у покращенні образу України, то Міністерстві закордонних справ України запровадило інформаційний буклет «Україна: Свобода, Гідність, Креативність» і нового онлайн-проекту. Вона була присвячена річниці розгону студентів, які вийшли на Євромайдан.

Буклет став першим іміджевим проектом, реалізованим Міністерством закордонних справ України, Міністерством інформаційної політики України та громадською організацією Production Hub StratComUA.

Його мета - у доступній формі інформувати світ про Україну - країну гідності, свободи та креативності, відзначаючи її людей, досягнення та самобутність, не зациклюючись на традиційних штампах.

«Настав час розповісти про сучасну Україну, яка не лише заслуговує на підтримку світу, а й сама робить світ сильнішим», - зазначив під час презентації Посол з особливих доручень МЗС України Дмитро Кулеба.

Він зауважив, що Україна інформувала світ про російську агресію, частина роботи була приділена боротьбі з ворожою пропагандою. Однак через брак ресурсів і надзвичайну завантаженість значно менше уваги приділялося чим власне є Україна, яка її історія. За словами дипломата, назрів момент серйозно цим зайнятися, працювати на позитивне сприйняття та розуміння України за її межами.

«Радник Міністра інформаційної політики Аліна Фролова зазначила, що Україну більше знають за негативними подіями - війною, рейтингом корупції тощо, але мало відомо про наші внутрішні цінності. І лише після живого спілкування з людьми, іноземці, які до нас приїждять, вражаються й захоплюються почутим. Тож, одним із головних завдань А. Фролова зазначила заходи з позиціонування у світі та присутності в інформаційному полі Європи

та інших країн з позитивними новинами і позитивним сприйняттям України».

«Незважаючи на глобальні політичні трансформації і внутрішні події сприйняття європейцями України мало в чому змінилося. Згідно з дослідженням Інституту світової політики, проведеного в травні-червні 2015 року в шести найбільших країнах ЄС (Великобританії, Іспанії, Італії, Польщі та Франції) серед 6 тисяч осіб віком від 16 до 54 років, Україну з Росією асоціює майже кожен п'ятий. Для кожного десятого Україна асоціюється з бідністю. А новим і тепер головним у цьому асоціативному ряду виявилось слово війна» [1]. Впродовж довгих років питаннями сприйняття України на міжнародній арені займалися за залишковим принципом.

Інтерес до України у 2014 році припадав з тієї причини, що результат перемовин з Росією щодо поставок газу, впливав на розмір боргу України та стабільності поставок газу у Європу. Крім газових перемовин, західні ЗМІ приділяли підвищену увагу переговорам нормандської четвірки в Мінську (лютий 2015), загибелі людей на шахті ім. Засядька, внесенню змін до Конституції в частині децентралізації (кінець серпня - початок вересня 2015), «українським диверсантами» в Криму (перша половина серпня 2016).

У заголовках, що містять інформацію щодо України найбільший акцент робився на словах боротьба, вбивства, конфлікт, війна, агресія, Росія. Рідше зустрічаються слова сепаратист, військовий, військовий загін, повстанець, Донецьк, схід. Дуже рідко згадується про Крим.

У заголовках телерадіомовної компанії BBC можна частіше зустріти слово криза. Це пояснюється тим, що у bbc.com усі новини, які стосуються конфлікту на сході України (а також Кримське питання), публікуються під рубрикою Криза в Україні.

Окремо слід розглянути результати Reuters, як найбільшого постачальника новин про Україну (судячи з кількості заголовків. Велика увага приділяється боргу. Також, в заголовку найімовірніше зустріти Путін, ніж Порошенко.

Інформація, щодо подолання корупція і впровадження реформ у новинах зустрічаються дуже рідко. Можна припустити, що корупція і реформи - це внутрішні проблеми України, які не дуже цікаві західним медіа. З іншого боку, є гіпотеза, що Україна робить недостатньо, щоб донести до світу інформацію про нечисленні успіхи і прогрес в реформах. Слово реформа вживалося тільки в 1% заголовків. Більша частина цього одного відсотка відображає побоювання західних медіа щодо просування реформ.

Список використаних джерел:

1. Анастасія Зануда. Що думають європейці про Україну та її вступ до ЄС [Електронний ресурс] / Анастасія Зануда // BBC Україна. – 24. – Режим доступу до ресурсу: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/06/150624_europeans_ukraine_az.
2. Міністерство інформаційної політики України. МІП: Кожен українець може долучитися до популяризації України в світі [Електронний ресурс] / 1. Міністерство інформаційної політики України // Kitsoft. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://mip.gov.ua/news/822.html>.

VI СЕКЦІЯ: ПОЛІТИКА ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ЗАКОНОМІРНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ

Лисюк Ірина Євгенівна,
аспірант

Науковий керівник – д. н. держ. упр., проф., Н. М. Драгомирецька,
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ПАРТНЕРСТВО ТА ЕТИКА ВЗАЄМОДІЇ

Позитивний розвиток та перетворення будь-якого суспільства залежить від результативності та ефективності її громадянського суспільства. Організацією Об'єднаних Націй була схвалена Глобальна програма зі сталого розвитку. За допомогою системи із 17 цілей та 169 цільових показників буде контролюватися процес зміни моделі розвитку. Кожна країна повинна визначити свою власну стратегію сталого розвитку, це в свою чергу вимагає активної участі всіх верств суспільства, від бізнесу до державного сектора, громадянського суспільства. Цілі програми мають бути досягнуті до 2030 року. [1, с.2] Про необхідність державного управління бути більш гнучкими і підзвітними також було наголошено у Всесвітній Доповіді Державного Сектору. Було акцентовано увагу, що соціальні та технічні інновації створюють можливості для соціального контракту між державою і громадянами, для спільного управління. Це повинно підтримуватися ефективними, дієвими, прозорими, підзвітними, справедливими і чуйними державними установами. [2, с.1] Сучасні зміни в політичному, соціальному і економічному просторах впливають на соціокультурні норми спілкування й взаємодії. Вони вимагають розробки нових методів, механізмів і технологій публічного управління.

Партнерські відносини набувають нового значення. У міжнародній практиці одержало визнання державно-приватне партнерство.

Сутність партнерства між державним та приватним секторами, з точки зору методології, можна побачити у деяких економічних теоріях. Кейнсіанська: визначає державно-приватне партнерство, як організаційну форму забезпечення спільного використання державного і приватного капіталу з метою вирішення соціально важливих проблем. Неоінституціональна: основним елементом визначає інститути, розглядає публічно-приватне партнерство як інститут економіки змішаного типу, який через встановлення формальних і неформальних правил регулює співробітництво державного і приватного секторів. Таким поняттям як «довіра» і «соціальний капітал» приділяється особлива увага. Теорія виділяє взаємні зобов'язання, культуру, об'єднання зусиль заради спільного інтересу, та довіру, як між суб'єктами суспільних відносин, так і до соціальних, управлінських, політичних інститутів, що діють на різних рівнях ієрархічної структури суспільства. [3, с.26] Ці умови притаманні соціальному партнерству. Сам термін “соціальне партнерство” з'явився в період першої світової війни, а сама концепція соціального партнерства спирається на етику Л. Фейєрбаха та інш. Орієнтація на взаємодію державних і суспільних інститутів у процесі розроблення й реалізації загальних рішень притаманна концепції належного урядування.

За допомогою світового досвіду можна виділити наступні умови задля для ефективного партнерства: правила щодо зобов'язань, взаємодії, системи ділових принципів та норм поведінки повинні бути прописані у нормативно-правових документах. Серед принципів партнерства виділяють основні: рівність перед законом державних та приватних партнерів; визначення приватного партнера на конкурсних засадах; заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів; узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди; визнання державними та приватними партнерами прав і обов'язків, передбачених законодавством та визначених умовами договору. Як ми можемо побачити,

більша частина цих принципів має за основу загальнолюдські етичні цінності, а саме: чесність, справедливість, відкритість, рівність та інші.

Сфера публічно-приватного партнерства зумовлює наявність суперечливих інтересів: держави, суспільства, соціальних груп та окремого індивіда. Зіткнення цих інтересів створює різноманіття конфліктних ситуацій, які впливають на систему цінностей публічного службовця: його особисті якості, інтерес, потребу і мотив. У кінцевому результаті ми маємо вплив на якість послуг. Користуючись фразою римського письменника Теренція з комедії «Самоістязатель»: «Я людина, і ніщо людське мені не чуже» (лат. Homo sum, humani nihil a me alienum puto), можна пояснити великий вплив «людського виміру» на поведінку конкретних суб'єктів у процесі реалізації проектів партнерства. Так як його умови можуть бути підґрунтям для змови між суб'єктами: корумпованості відносин, особливу увагу слід зосередити не тільки на прозорості, справедливості та підзвітності на усіх етапах існування партнерства, а й на відповідальності.

Нова форма партнерства – модель 4Р також є відповіддю на сучасні тенденції і виклики суспільства. Вона використовується для покращення управління надзвичайними ситуаціями з націленням на майбутнє сталого розвитку. На даний час розробляються відповідні системи партнерства між державними та приватними особами.

Отже, можна зробити висновок, що об'єднання ресурсів усіх секторів дозволяє ефективніше вирішувати економічні і соціальні завдання. Від партнерства виграють бізнес, держава, суспільство в цілому, це в свою чергу позитивно впливає на розвиток новаторських форм проектного фінансування, посилення конкурентоспроможності економіки, підвищення довіри до держави, як наслідок на покращення якості життя населення. Але умовою вирішення екологічних, соціальних та інших проблем, суспільного розвитку є не тільки оптимальне співвідношення приватних і публічних інтересів у партнерстві, а й дотримання етичних соціальних норм у цих відносинах.

Список використаних джерел:

1. Колот А.М. Соціальна згуртованість суспільства як доктрина: основні засади, причини актуалізації, складові розвитку // Економічна теорія.— 2010.— №1. — С.18-28.
2. The role of civil society – Alleanza Italiana per lo Sviluppo Sostenibile. URL: <http://asvis.it/agenda-2030/>.
3. Division for Public Administration and Development Management (DPADM), UNDESA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://publicadministration.un.org/en/About-Us/Who-We-Are>.

Рогульський Олег Іванович,
аспірант,

Науковий керівник – Пахомова Тетяна Іванівна, доктор наук з державного управління, професор, Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ, ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ЇХ ПІДГОТОВКИ

Публічний службовець, для більшості людей, є не просто спеціаліст, а людина, яка виступає від імені держави чи місцевої влади. Поведінка службовця, незалежно від того, до якого виду публічної служби належить його посада, його ставлення до справи, до громадян, його мова, зовнішній вигляд формують не тільки його власний авторитет, але й авторитет тієї служби, яку він уособлює.

Показником високої культури публічного управління слугує якість наданих послуг. Такі явища, як низька якість надання адміністративних послуг, недостатня професійність, прояви корупції, хабарництва тощо є свідченням

низького рівня культури управління та, як наслідок, низької конкурентоспроможності нашої держави, про що говорять не високі місця у світових рейтингах, котрі є своєрідною призмою, крізь яку світова спільнота оцінює Україну.

Для забезпечення виконання реформ, що відбуваються в нашій державі та ефективності публічного управління сьогодні вже недостатньо бути професійно підготовленим працівником, мати необхідні знання й достатній досвід роботи, необхідно також уміти встановлювати ділові стосунки зі споживачами управлінських послуг та не допускати упередженості чи перевищення службових повноважень, а це можливо лише за умови постійного дотримання професійної етики, наявності в службовців стійких етичних переконань, розуміння етичних вимог і здатності до моральної службової поведінки.

Світові практики показують, що етизація публічної служби дає можливість гуманізувати суспільні відносини та істотно підвищити ефективність діяльності органів публічної влади. Тому етична підготовка публічних службовців є важливим напрямом адміністративних реформ країн Євросоюзу та розвинутих країн світу. Відповідно це питання є важливим на сьогодні і в Україні.

Серед науковців існує дві різні думки: одні [4, 5] вважають що компетентність і етичність або доброчесність це два різних атрибути публічної служби. Інший погляд пропонується науковцями, які вважають етичні аспекти складовою частиною професійної компетентності [2].

Що стосується законодавчого рівня, то Закон України «Про державну службу» підтверджує другу позицію. Ним передбачено, що «здатність особи в межах визначених за посадою повноважень застосовувати спеціальні знання, уміння та навички, виявляти відповідні моральні та ділові якості для належного виконання встановлених завдань і обов'язків, навчання, професійного та особистісного розвитку» [3].

Василевська Т. Е. у своїх дослідженнях вважає, що у змісті професійної компетентності моральні виміри існують не лише як моральні якості

професіоналів, вони виявляються й у певних знаннях, уміннях, навичках тощо професійної діяльності. Тобто моральні аспекти професійної діяльності тісно інтегровано в саме явище професійної компетентності, тому є сенс вести мову про особливий її вид, що відображає ці зрізи [1].

Проаналізувавши думки дослідників, можна зробити висновок, що етична компетенція публічного службовця за своїм змістом є комплексною та складається з теоретичних знань, практичних умінь і навичок у сфері професійної етики, певного набору особистісних якостей, що визначають етичну чутливість та готовність професіонала до реалізації професійної діяльності на основі моральних цінностей, професійно-етичних принципів та вияв етично коректної поведінки в ситуаціях морального вибору.

Етична компетентність публічних службовців складається [1]:

1. з теоретичних знань етичних засад професійної діяльності; сутності, специфіки, основних принципів та норм етики публічної служби; основних положень етичних кодексів публічних службовців, сутності та особливості дії етичної інфраструктури публічної служби;
2. практичних умінь і навичок виконання професійної діяльності, що відповідає нормам і вимогам професійної етики, службового етикету; дотримання моральних принципів та професійно-етичних норм під час прийняття та реалізації управлінських рішень, взаємодії з громадянами та колегами; застосування алгоритмів етично коректного вирішення конфліктів, дій у ситуаціях, що містять корупційні ризики;
3. набору особистісних якостей: чесності, відповідальності, справедливості, доброзичливості, толерантності, тактовності, працелюбності,
4. обов'язковості тощо;
5. етичної чутливості та готовності професіонала до реалізації професійної діяльності на основі моральних цінностей та професійно-етичних принципів, а також вияву етично коректної поведінки в ситуаціях морального вибору.

Враховуючи те, що морально-етична складова присутня у всіх сферах діяльності публічного службовця, то етична компетентність стає базовою у його діяльності.

У зв'язку з цим на систему підготовки публічних службовців покладається важливе завдання забезпечити поряд і з підготовкою професійних компетенцій підготовку морально-етичної культури або етичної компетенції. Виконання цього завдання покращить управлінську культуру в органах публічної влади, покращення надання послуг управліннями і рівня задоволення населення діяльністю органів публічної влади.

Список використаних джерел:

1. Василевська Т. Е. Етичні компетенції публічних службовців у контексті реформування публічного управління// Теорія та практика державного управління. – 2018. – № 1(60). С. 1–7.
2. Василевська Т. Е., Саламатов В. О., Марушевський Г. Б. Етика державного управління: підручник / за заг. ред. Т. Е. Василевської. Київ: НАДУ, 2015. 204 с.
3. Про державну службу: Закон України від 22 січ. 2016 р. // ВВР України. 2016. № 4. С. 60, ст. 43.
4. Шаіпов А. Ефективність державної служби: як оцінити та досягти?// Українська правда. 2018. 19 лют. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2018/02/19/7172122/>.
5. International Civil Service Effectiveness Index. URL: <https://www.bsg.ox.ac.uk/internationalcivil-service-effectiveness-index>

Псарьова Ольга,

аспірант ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

Науковий керівник – д. наук з держ. управління, проф. Безверхнюк Т.М.

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ

Конституція України – це основний Закон України, в якому зазначено, що життя та здоров'я людини – найвища соціальна цінність. Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Відповідно до стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», що спрямована на досягнення європейських стандартів життя, одним з основних напрямів діяльності держави є охорона здоров'я.

Соціально-економічний розвиток держави залежить від державних службовців, які є мотивуючими, організаційними та контролюючими елементами розвитку держави. Ефективне функціонування органів державної влади є показником професіоналізму. Під час реформ, зокрема в період реформування у галузі, дуже складно забезпечувати ефективне управління установами охорони здоров'я, підвищувати якість надання медичних послуг, задовольняти потреби населення в цих послугах, накопичувати організаційний та трудовий потенціали, тим паче в умовах економічної нестабільності та політичної недосконалості [4].

Медичний туризм – діяльність, яка пов'язана з організацією медичного обслуговування пацієнтів далеко за межами їх постійного проживання [3].

Існує перелік нормативних актів, які відповідають європейським стандартам та сприяють розвитку ринку медичного туризму. Уряди багатьох країн залучають до плідної співпраці медичні туристичні агенції, страхові компанії, лікувально – профілактичні заклади, як державної так і приватної форми власності, займаючись розвитком цього дуже прибуткового та постійно зростаючого виду туристичної індустрії. Скоординована та налагоджена

співпраця впливає не тільки на імідж держави у світі, на економіку країни, збагачуючи її, і, як наслідок, стимулює розвиток медицини, новітніх технологій, інфраструктури тощо [6].

Медичні послуги мають достатньо високу вартість, особливо у країнах з розвинутою економікою. Медична страховка, яку мають жителі цих країн, на превеликий жаль, не в змозі компенсувати витрати на лікування хронічних захворювань, оперативні втручання, протезування. В країнах існують листи – очікування, коли запланованого медичного втручання доводиться чекати роками, іноді це пацієнтам коштує життя. Деякі країни мають заборони та обмеження що до одержання репродуктивних медичних послуг, а деякі – взагалі не мають якісної діагностики та технологій лікування [3].

Завдяки географічному розташуванню України, клімату, наявності природних лікувальних джерел, медичним установам з якісним передовим медичним обладнанням, кваліфікованому персоналу з багатовіковим досвідом відбувається розвиток цієї галузі. Стоматологія, офтальмологія, естетична медицина, косметологія, пластична хірургія, клітинна інженерія, ствольні клітини; санаторно–курортне оздоровлення та реабілітація – ті напрями, які є привабливими у нашій країні для іноземців [5].

Жителі нашої держави також подорожують та користуються можливістю поєднання медичного обслуговування, відпочинку та оздоровлення. Основними напрямками є Туреччина, Греція, Польща, Ізраїль, Латвія та Литва, Білорусь, Індія, Таїланд [2].

Існує перелік етичних питань як для пацієнта, який подорожує у цілях лікування, так і для населення країн, у які здійснюється подорож.

Людина, що подорожує на схід, не має уявлення про ризик інфекційних захворювань, які там є характерними. Структура захворюваності і смертності в країнах Європи принципово відрізняється від Азії, де населення має імунітет до збудників хворіб.

Використання неперевіраних процедур робить лікування не ефективним, а в деяких випадках завдають шкоди (нестандартні методи лікування

стовбуровими клітинами, вживання наркотиків з недоведеною ефективності, деякі косметичні та пластичні хірургічні втручання).

У державах, що розвиваються, витрачаються державні кошти на розвиток медичного туризму, але їх не вистачає для жителів периферичних регіонів, що зашкоджує здоров'ю місцевому населенню.

Через помилки та несумлінність лікарів можуть з'явитися ускладнення; на жаль, пацієнти не мають інформації щодо правових гарантій, відповідно до законодавства тієї країни, де відбувається лікування.

Стандарти лікування можуть суттєво відрізнятися навіть всередині однієї країни, а існуючі стандарти не мають системи контролю їх виконання.

У багатьох країнах відсутня гарантія якості лікування на державному рівні.

Глобальний ринок медичних послуг належним чином не регулюється, хоча характерним є формування національних систем охорони здоров'я в розвинених країнах, які дуже відрізняються між собою.

Діяльність такої складової ринку, як посередники, досить складно контролювати, з тієї причини, що кінцевий споживач (той, кому надається послуга) не в змозі безпосередньо її отримувати від постачальника (клініки чи іншого закладу, де надається послуга). Законодавча база кожної країни має свої відмінності.

Для вирішення цих питань потрібна обов'язкова Міжнародна акредитація медичних установ, але не має єдиних стандартів для акредитації, а кількість акредитаційних організацій постійно збільшується; правових механізмів, як зробити акредитацію обов'язковою, не існує [1].

Список використаних джерел:

1. Лікування за кордоном. Етичні питання медичного туризму [Електронний ресурс] <http://www.med-visit.com.ua/healthcare-abroad/obzornye-stati/eticheskie-voprosy-meditsinskogo-turi/>

2. Перший незалежний фармацевтичний бізнес-портал [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://pharma.net.ua/analytic/analysis/19185>

3. Центр медичного та репродуктивного права [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.medlawcenter.com.ua/ua/99/648.html>

4. Чухно, І. А. Професійна компетентність керівника в сфері охорони здоров'я в сучасних умовах / І. А. Чухно // Формування національної лікарської політики за умов впровадження медичного страхування: питання освіти, теорії та практики : матеріали III Всеукр. наук.-освіт. Internet- конф., м. Харків, 12 берез. 2015 р. – Х., 2015. – С. 218-219.

5. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" [Електронний ресурс] <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3891>

6. Medical Tourism: Update and Implications Report - Deloitte [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.deloitte.com/.../center-for-health-solutions/health/55d9f278c

Винокурова Анастасія Валеріївна,

студентка соціально-правового факультету,

Національний університет «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – Мамонтова Елла Вікторівна, д. політ.н.,

професор, Національний університет «Одеська юридична академія»

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЯК СКЛАДОВА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Державна служба є одним із головних інститутів державної влади, тому знання формування і функціонування державної служби, особливостей її організації є необхідним та актуальним.

Зародження державної служби можна спостерігати ще у найдавніших державних утвореннях на території України. Особливе місце в історії

державотворення займає Українська козацька держава, яка була першою демократичною республікою для тогочасного світу. Вона мала всі характерні ознаки держави: територію, чіткий адміністративно-полковий устрій, інститут державної влади, поділ на судову та виконавчу владу, фінансову систему та ін.

Проте, на думку дослідників та науковців, державна служба в її нинішньому розумінні з'явилася за часів гетьмана П. Скоропадського (1918 р.), який вважав одним із основних своїх завдань створення професійної державної служби. За часів гетьманату важливим було питання організації проходження державної служби, нинішня традиція прийняття присяги також має своє історичне підґрунтя, державні службовці того часу складали урочисту обітницю.

У процесі розвитку соціалістичного суспільства за часів СРСР виникало все більше питань навколо побудови та удосконалення діяльності державного апарату. Важливо зазначити, що за часів СРСР в Україні не було самостійної державно-правової організації, тобто державний апарат був складовою партійного керівництва. Не було навіть визначення державної служби та правової основи її функціонування.

Проголошення Україною незалежності в 1991 році не могло оминути запровадження характерного сучасній державі, відповідальної перед людиною, інституту професійного виконання завдань та функцій держави (державної служби). Відсутність досвіду правового регулювання обумовила чималі труднощі у становленні нашої державою власного законодавства про державну службу, вдосконалення якого відбувається і до цього часу.

Важливо зазначити, що Україна стала першою з колишніх держав СРСР, яка в 1993 році прийняла Закон України «Про державну службу», яким було визначено особливий правовий статус державних службовців, сформульовано основні принципи державної служби, права та обов'язки державного службовця. І хоча цей закон був не досконалий, проте його значення було в самому факті інституціоналізації в Україні державної служби. Звісно з розвитком держави з роками вдосконалювався й зазначений Закон, проте

редакція 1993 року містила не лише цілу низку прогалин, неточностей, але й є просто була застарілою та не відповідала об'єктивним реаліям. Тому в 2011 році була спроба прийняття нового Закону України «Про державну службу», Верховна Рада України навіть прийняла проект закону на першому читанні, однак проект мав низку недоліків, серед яких суперечення Конституції України в деяких статтях.

Після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом від 27.06.2014, передбачалося реформування системи державної служби в Україні. До того ж однією з умов надання подальшої фінансової допомоги від Євросоюзу було прийняття Закону України «Про державну службу», який повинен передбачати радикальні і такі потрібні зміни в правовому регулюванні основ державної служби. Тому, Національним агентством державної служби України за сприяння ЄС та активної участі громадськості було розроблено новий законопроект «Про державну службу», який отримав загалом позитивний Висновок європейських експертів (Програми SIGMA).

Тому в 2015 році був прийнятий новий Закон України «Про державну службу», який має ряд змін, основні з яких: чіткий перелік органів державної влади, службовців які підпадають під дію цього закону та перелік службовців, на яких не поширюється дія цього закону. Наступні нововведення це - конкурсна процедура призначення на посади в органах виконавчої влади, поділ державних службовців на три категорії залежно від порядку призначення, характеру та обсягу повноважень і необхідних для їх виконання кваліфікації та професійної компетентності державних службовців (А,Б,В категорії), посилення вимог до державних службовців щодо змісту щорічних декларацій, ще однією особливістю передбачено відшкодування за рахунок держави матеріальної та моральної шкоди, якщо вона була заподіяна фізичним та юридичним особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю державних службовців під час здійснення ними своїх повноважень.

Незважаючи на стрімке реформування державної служби та позитивні наслідки змін, важливо зазначити окремі новели нової редакції Закону, як,

наприклад, надання керівникам державної служби державних органів більших дискреційних повноважень, які на практиці призвели до різного застосування одних і тих же норм Закону та порушення прав державних службовців та громадян, які виявили бажання скористатися своїм конституційним правом доступу до державної служби (частина друга статті 38 Конституції України). Тобто постає питання про подальше удосконалення зазначеного закону, для його ефективності та більш чіткого розуміння його положень на практиці.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
2. Біла – Тіунова Л.Р. Службова кар'єра в адміністративній науці Радянського періоду (20 – 60-х років XX ст.) / Л.Р. Біла – Тіунова // Митна справа [Текст]. – 2010. - № 1 (67). – С. 61 -67.